

XXIV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПЪРВА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

45. заседание

Понеделникъ, 23 януарий 1939 г.

(Открито въ 15 ч. 50 м.)

Председателствувалъ председателътъ Стойчо Мошановъ. Секретари: Д. Узуновъ и Цв. Петковъ

СЪДЪРЖАНИЕ:

Съобщения:	Стр.	По дневния редъ:	Стр.
Отпуски	1045	Законопроектътъ за сключване заемъ отъ Б. з. к. банка въ размѣръ на 128.000.000 л. за мѣро-пріятия по подобрене на земеделіето (Първо и второ четене)	1046, 1073
Отговоръ на питанія:		Говорили: И. Петровъ	1047
1. Отъ министъръ-председателя и министъръ на външнитѣ работи изповѣданията по въпроса за вакантния постъ на пълномощенъ мини-стеръ въ Парижъ	1045	Е. Топузановъ	1050
Говорили: Запитвачъ Т. Кожухаровъ	1045	И. Русевъ	1052
М-ръ-предс. Г. Кьосеизвановъ	1045	Г. Василевъ	1056
2. Отъ сѣщия министъръ на питането на на-родния представителъ Петко Стояновъ за сѣ-щото, и		А. Мумджисевъ	1062
3. Отъ сѣщия министъръ на питането на на-родния представителъ Д. Цѣковъ за сѣщото.		В. Боневъ	1067
(Отговорътъ на последнитѣ две питанія даденъ съ отговора на първото питане)	1045	Н. Вачковъ	1068
		Ж. Струнджевъ	1071
		М-ръ Д. Божиловъ	1073
		Бюджетопроектъ за разходитѣ по Министер-ството на правосъдието за 1939 г. (Поправка)	
		Дневенъ редъ за следващото заседание	1074

Председателъ Стойчо Мошановъ: (Звъни) Присѣдствувать нужниятъ брой народни представители. Отварямъ заседанието.

(Отсѣдствувать народнитѣ представители: Александъръ Симовъ, х. Атанасъ Поповъ, Борисъ Мончевъ, Боянъ Абаджиевъ, Василъ Мандаровъ, Георги Петраковъ, Георги Чалбуровъ, Георги Миковъ, д-ръ Георги Слазчевъ, Гето Кръстевъ, Димитъръ Сараджовъ, Димитъръ Илиевъ, Драганъ Кисювъ, Иванъ Бояджиевъ, Иванъ Калчевъ, Иванъ Балканджиевъ, Косю Аневъ, Костадинъ Величковъ, Минчо Баръмовъ, Минчо Драндаревски, д-ръ Найдено Найденовъ, д-ръ Никола Дуровъ, Никола Логофетовъ, Никола Стамболиевъ, Парашкевъ Забуновъ, Петъръ п. Стояновъ и Стефанъ Станевъ).

Председателството има да направи следнитѣ съобщения. Разрешени сѣ отпуски на следнитѣ народни предста-вители:

на г-нъ Петъръ Стояновъ — 1 день;
на г-нъ Стефанъ Цановъ — 2 дена;
на г-нъ Стефанъ Станевъ — 1 день;
на г-нъ Минчо Баръмовъ — 1 день;
на г-нъ Минчо Драндаревски — 1 день;
на г-нъ Константинъ Величковъ — 1 день;
на г-нъ Иванъ Момчиловъ — 1 день;
на г-нъ Никола Стамболиевъ — 1 день;
на г-нъ Димитъръ Илиевъ — 2 дена;
на г-нъ Парашкевъ Забуновъ — 2 дена;
на г-нъ х. Атанасъ Поповъ — 2 дена;
на г-нъ Иванъ Балканджиевъ — 2 дена;
на г-нъ Димитъръ Сараджовъ — 2 дена;
на г-нъ Никола Логофетовъ — 2 дена.

Г-нъ министъръ-председателъ е готовъ да отговори на питането на народния представителъ г-нъ Тодоръ Кожухаровъ по въпроса за вакантния постъ на пълномощенъ министъръ въ Парижъ.

Има думата народниятъ представителъ г-нъ Тодоръ Кожухаровъ да прочете питането си:

Тодоръ Кожухаровъ: (Чете) „Г-нъ министре! Въ изпълнение на моя дългъ като народенъ представителъ . . .

Обаждагъ се: Не се чува. Идете на трибуната!

Тодоръ Кожухаровъ: (Отъ трибуната) „Г-нъ министре! Въ изпълнение на моя дългъ като народенъ представителъ, неотдавна Ви отправихъ питане, съ молба да отговорите, до кога ще стои вакантенъ постътъ пълномощенъ министъръ въ Парижъ. Ако причини отъ висшъ държавенъ характеръ не Ви позволяватъ да отговорите на този въпросъ, Вие можете да кажете това въ Парламента, за да не се създава впечатление, че ръководителътъ на нашата външна политика и първиятъ министъръ на България се носи тъй пренебрежително къмъ питаніята, които му се отправятъ.

За голѣмо съжаление, Вие не благоволихте да отговорите на това мое питане, и азъ повторно съмъ принуденъ да упражня моето право на контролъ и повторно да Ви задамъ въпроса: до кога ще се търпи вакантенъ единъ толкова важенъ дипломатически постъ въ чужбина и не считате ли, че съ това излагате зде интереситѣ на държавата?“

Председателъ Стойчо Мошановъ: Има думата г-нъ министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ Георги Кьосеизвановъ: Г-да народни представители! Поискано е вече и се очаква въ най-скоро време съгласието на френското правителство за попълване вакантния дипломатически постъ въ Парижъ. Забавянето да стане това попълване досега се наложи поради стеклитѣ се международни събития, които не позволиха на правителството да пристъпи по-рано къмъ премѣстване отъ досегашното му мѣстослужене на пълномощния министъръ, който е определенъ да заеме поста дипломатически представителъ на България въ Парижъ. (Ръкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Председател Стойчо Мошанов: Пристъпваме към разглеждане на първа точка от дневния ред:

ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА СКЛЮЧВАНЕ ЗАЕМЪ ОТЪ БЪЛГАРСКАТА ЗЕМЕДЪЛСКА И КООПЕРАТИВНА БАНКА ВЪ РАЗМЪРЪ НА 128.000.000 Л. ЗА МЪРОПРИЯТИЯ ПО ПОДОБРЕНИЕ НА ЗЕМЕДЪЛИЕТО.

Моля г-нъ секретаря да прочете закон проекта.

Секретарь Никола Вачков: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за сключване заемъ отъ Българската земеделска и кооперативна банка въ размъръ на 128.000.000 л. за мъроприятия по подобрене на земеделието.

Г-да народни представители!

Работата на Министерството на земеделието и държавните имоти се постоянно разраства. Проблемитъ, съ които това Министерство трѣбва да се справи, сѣ извънредно важни, защото засѣгатъ основния поминѣкъ на нашия народъ — земеделското производство. Благодарение на вече продължителното, системно и внимателно изучаване на нуждитъ на земеделското и горско стопанство у насъ, основните линии на една трайна политика за подобрене на сѣщитѣ сѣ правилно поставени. Въпрѣки положенитъ досега голѣми усилия, обаче, прозеждането на важнитѣ и отъ сѣществено значение мъроприятия, засѣгащи поминѣка на земеделския стопанинъ и имащи за целъ да подобрятъ нашето земеделско и горско стопанство и да увеличатъ дохода отъ тѣхъ, не е могло да стане съ достатъчно широкъ размѣхъ, а това забавя стопанското развитие на страната и отдалечава времето, когато ползата отъ тия мъроприятия ще може напълно да се почувствува. Единствената причина за описаното състояние на работата сѣ малкото срѣдства, които сѣ давани до сега сѣ бюджета на Министерството на земеделието за прилагането на усвоената отъ него политика.

За съжаление, редовнитѣ приходи на държавата и сега не позволяватъ едно почувствително увеличение на тѣзи кредити. Следователно, извънредно важнитѣ и резултатни мъроприятия, набелязани въ проекта на Министерството, ще останатъ пакъ нереализирани или пъкъ проведени въ твърде малък размѣръ.

Преценявайки, че загубитѣ отъ това за нашето народно стопанство ще бѣдатъ голѣми, намирамъ за извънредно наложително нуждитѣ на Министерството на земеделието срѣдства да се набавятъ по другъ пътъ — чрезъ единъ заемъ отъ Българската земеделска и кооперативна банка, въ размъръ на 128.000.000 л., който ще се използва: за опитно изучаване на срѣдствата за борба съ сушата; за набавяне или подпомагане набавянето и поправката на земеделския инвентаръ; за борба съ болеститѣ и неприятелитѣ до полскитѣ култури; за почистване и обикна на посѣвния материалъ; за подпомагане строежа на торница; за подобрене и увеличение на фуражното производство; за разширение и подобрене културата на памука, конопа, лена и др. влакнодайчи растения; за подобрене на тютюнопроизводството; за подобрене и разширение културата на картофитѣ; за закупуване на овощни дървета отъ частни разсадници и увеличение производството на такива върху насти земи и земитѣ на държавнитѣ разсадници; за подобрене на земеделското производство въ планинскитѣ райони; за набавяне на разплоденъ материалъ за нуждитѣ на държавнитѣ заводи и депа за добитѣкъ; за подпомагане строежа на мѣкопреработвателни заведения; за постройка на горски пътища, ж. п. линии, мазули и др. транспортни срѣдства и телефонни линии; за залесяване и укрепяване на пороища, затревяване на пустующи и опожарени мѣста въ горитѣ и за помощи на изселващето се доброволно или принудително отъ поройнитѣ периметри население.

Като имамъ предвидъ, че ползата отъ набелязанитѣ погоре мъроприятия, изразена въ увеличението на дохода, ще бѣде многократно по-голѣма отъ срѣдствата, изразходвани за тѣхъ, азъ ви моля, г-да народни представители, да одобрите, чрезъ надлежно гласуване, приложения за-конопроектъ.

Гр. София, януарий 1939 г.

Министъръ на финанситѣ: **Д. Божиловъ**

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за сключване заемъ отъ Българската земеделска и кооперативна банка, въ размъръ на 128.000.000 л., за мъроприятия по подобрене на земеделието.

Чл. 1. Разрешава се на министъра на финанситѣ да сключи, а на Българската земеделска и кооперативна банка да отпусне на сѣщия министъръ заемъ, въ размъръ на 128.000.000 л.

Чл. 2. Произведението отъ заема ще се употребѣи за мъроприятия на Министерството на земеделието и държавнитѣ имоти.

Чл. 3. Българската земеделска и кооперативна банка отпуска заема при следнитѣ условия:

а) банката ще открие текуща смѣтка на името на Министерството на земеделието и държавнитѣ имоти и, при поискване отъ последното, ще внася въ държавното съкровище, за смѣтка на Министерството, отделни частични суми до размъръ на пълната сума на заема;

б) заемътъ ще носи лихва 5% върху частичнитѣ суми отъ деня на получаването имъ;

в) последната частична вноска трѣбва да се изтегли най-късно до 15 януарий 1940 г.

Чл. 4. Изтеглени суми до 15 януарий 1940 г., увеличени съ изтеклитѣ лихви, въ размъръ на 5% годишно, платими шестмесечно върху частичнитѣ суми отъ деня на получаването имъ, се превръщатъ на 15 януарий 1940 г. въ анюитетенъ заемъ, представляванъ отъ облигации, носещи 5% годишна лихва, платима въ края на всѣко шестмесечие срещу купони, съ падежи 15 януарий и 15 юлий всѣка година.

Падежътъ на първия купонъ е 15 юлий 1940 г.

Чл. 5. Облигациитѣ ще бѣдатъ на приносителя, отъ по 1.000.000 л. всѣка, като за останалата сума, по-малка отъ 1.000.000 л., до покриване на общата сума на заема се издадатъ облигации отъ по 100.000 л. и евентуално една отъ 500.000 л., а оказалата се сума по-малка отъ 100.000 л. бѣде платена на Българската земеделска и кооперативна банка въ брой.

Формата и съдържанието на облигациитѣ ще се определятъ отъ министъра на финанситѣ, въ съгласие съ Българската земеделска и кооперативна банка. Облигациитѣ ще бѣдатъ скрепени съ факсимилантитѣ подписи на министъра на финанситѣ и главния директоръ на държавнитѣ и на гарантиранитѣ отъ държавата дългове и съ контролитѣ и саморѣчни подписи на представители на Главната дирекция на държавнитѣ и на гарантиранитѣ отъ държавата дългове и на Българската земеделска и кооперативна банка.

Чл. 6. Погасяването на облигациитѣ ще се извърши а шестмесечно, въ срокъ отъ 20 години, на 15 януарий и 15 юлий всѣка година, по реда на нумерата на облигациитѣ, споредъ една таблица, отпечатана на гърба имъ, съдържаща приблизително равни шестмесечия за погасението и лихвата.

Първото погасение ще се извърши на 15 юлий 1940 г.

Чл. 7. Купонитѣ съ изтекълъ падежъ и подлежащитѣ на погасение облигации се изплащатъ отъ Българската народна банка. Изплащането на облигациитѣ става едновременно съ съответния настѣпилъ купонъ.

Представенитѣ за изплащане облигации трѣбва да бѣдатъ придружени съ всички купони, падежътъ на които не е настѣпилъ на опредѣлената за плащане дата; стойността на непредставенитѣ купони се спада отъ капиталата, който следва да се изплати на приносителя.

За службата по заема Българската народна банка получава комисиона 1/2% върху номиналната стойностъ на изплатенитѣ облигации и 1% върху изплатенитѣ купони съ изтекълъ падежъ.

Чл. 8. Въ бюджета на държавнитѣ дългове се предвиждатъ ежегодно необходимитѣ кредити за изплащане лихвитѣ и погасението по заема.

Чл. 9. Облигациитѣ се освобождаватъ отъ всѣкакви сегашни и бждещи държавни и други данѣци, такси, берии, гербовъ налогъ и др., а лихви тѣ отъ тѣхъ — отъ трѣкитѣ данѣци по наредбата-законъ за данѣка върху приходитѣ, както и отъ всички други сегашни и бждещи данѣци и гербовъ налогъ.

Чл. 10. Незатѣлнитѣ въ погасение облигации се прие-матъ по номиналната имъ стойностъ за залогъ и гарантия, съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията.

Чл. 11. Непредставенитѣ за изплащане купони въ продължение на 5 години отъ деня на падежа имъ се покриватъ съ давностъ въ полза на държавното съкровище. Тоя срокъ за погасенитѣ облигации е 15 години.

Председател Стойчо Мошанов: Има думата народният представител г-н Иван Петров.*)

Иван Петров: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Азъ ще бѣда съвършено кратко при говоренето по този законопроектъ, защото считамъ, че той ще бѣде единодушно одобренъ отъ народното представителство. Законопроектътъ се явява като едно реално доказателство, че земедѣлието си остава най-големиятъ обектъ въ политиката на днешното правителство и на неговите грижи. Той се явява и като изразъ на единодушното и дебело подчертаното желание на народното представителство, изразено въ декларациите на ония г-да народни представители, които вземаха думата по общите дебати по бюджета, а така също и по отговора на тронното слово, и които подчертаха, че нашето земедѣлие трѣбва да бѣде подкрепено съ всички сѣдства и възможности, съ които разполагаме днесъ.

Трѣбва да подчертая веднага, че при трудните условия, при които живѣемъ, при ограничените възможности на правителството да разполага съ народната пара, нуждите на земедѣлието сѣ застъпени по достоинство въ бюджетопоекта и съ този допълнителенъ кредитъ.

Вие знаете, че най-големите кредити се дадоха за войската, като една необходимостъ, като една повеля на нуждите на времето, на политическата конюнктура. На второ мѣсто стои просвѣтата, която поглѣща нѣкъде 1 милиардъ лева. На трето мѣсто е строежътъ на пътищата, които иматъ голямо значение не само за общото положение на страната, но и въ връзка съ нашето земедѣлско стопанство. На четвърто мѣсто стои земедѣлието, което има бюджетъ надъ 300 милиона лева. Въ редовния бюджетъ на Министерството на земедѣлието се предвидѣха още 75 милиона лева допълнително, а съ този заемъ, който се сключва за мѣроприятия на Министерството на земедѣлието въ размѣръ на 128 милиони лева, бюджетътъ на Министерството на земедѣлието се увеличава крайго съ 203 милиони лева. Тѣзи сѣдства, г-да народни представители, азъ виждамъ, че ще бѣдатъ изразходвани по една подробна таблица, която вѣрвамъ, вие имате на разположение.

Въ така предвидениятъ параграфъ проличава вече посоката, начинатъ, по който г-нъ министърътъ на земедѣлието ще упражни тази политика. Азъ подчертавамъ, че съ така предвидениятъ кредитъ се прокарва стопанската политика на днешното правителство, която ще бѣде провеждана съ този ресорть отъ неговия титуляръ, г-нъ министъръ Багряновъ. Азъ пожелавамъ на г-нъ министъра, който е единъ стопански деятель — който е, следователно, единъ човѣкъ дѣлови — да напрегне усилия, за да оправдае надеждите, които се възложиха върху него. Той говори нѣкога въ това Народно събрание, възбуди много голяма надежда, и понеже ние сме на една линия, отстояваме една политика, азъ желая, за благото на страната ни, за доброто на нашето земедѣлие, неговите усилия да се увеличатъ чакъ по-скоро съ успѣхъ.

Върху общата политика на правителството, по-специално върху тази въ областта на земедѣлието, и върху проблема за българското село азъ се изказвахъ при общите дебати по бюджета и заради това сега ще бѣда по-кратко. Считамъ, обаче, за неизлишно да подчертая нѣколко мои пожелания, които отправихъ и тогава къмъ министерската маса. На първо мѣсто, когато ще разглеждаме нашата стопанска дейителностъ и ще се справяме съ нейните нужди, ние трѣбва да имаме винаги предвидъ, че въ 8/10 България е земедѣлска страна, че българското село, българското земедѣлие си оставатъ гръбнакътъ на българското стопанство, площта, на която ще се твори. Тамъ е изворътъ на нашата икономическа и на нашата национална мощъ.

Г-да народни представители! Всичко онова, което казахъ по-рано, нѣма да го повтарямъ днесъ. Всички подчертаваме жизнената необходимостъ да дадемъ на българското село, на българското земедѣлие она потикъ и онази сѣдства, съ които да направимъ селския тоутъ рентабиленъ, да увеличимъ работната площъ, да рационализираме производството, да бѣде то, по-походно и най-после, да направимъ усилия за механизизиране на добития плътъ. Азъ желая да бѣде дебело подчертано, че микатъ дребните стопанства, до 40—50 декари, да сѣ дефинитивни и зърнените храни да не могатъ да задоволяватъ всестранно нуждите имъ и да обезпечатъ, бихъ казалъ азъ, тѣхъ и дшата имъ за въ бѣжтене, все пакъ налага се дѣжжата да заплаща зърнените продукти на една цена по-висока

отъ тази, която тѣ иматъ на международния пазаръ. Днесъ премията, която дава държавата, е крайго 2 л. на килограмъ. Ние ще трѣбва да продължимъ да поощряваме производството на зърнени храни.

Но имаме и друга една задача. Въ онези мѣста и райони, където досега населението се е препитавало изключително отъ производството на зърнени храни, ще трѣбва да се постарамъ, за да улеснимъ поминѣкъ чѣтѣва население, да му дадемъ възможностъ съ други нѣкои по-доходни култури то да допълни своя скромный бюджетъ. Въ това отношение азъ мога да бѣда подкрепенъ и отъ факта, че въ земедѣлските околии, където населението разчита изключително на земедѣлското производство, поради това, че има много въпроси непрочути и много възможности неразкрити, често пакъ не, ами само едно общо явление е една трета отъ годината населението да прекарва въ бездѣлие.

Димитър Кушевъ: Много лошъ изразъ!

Иванъ Петровъ: Азъ бихъ се коригиралъ, въ смисълъ, бездѣлие принудително, защото селянинътъ е принуденъ да не работи, не че не желая.

Димитър Кушевъ: Липса на работа.

Иванъ Петровъ: Вие знаете, г-да народни представители, че ние имаме социално законодателство, което говори за 8-часовъ работенъ день, а нашите селянини работи по 18 и 20 часа, и то интензивенъ трудъ, който не може да се сравнява съ този въ частни или дѣжжани предприятия. Той е мъченикъ въ своя трудъ. И той е щастливъ, ако Господъ запази производството му, за да го прибере презъ есенята.

Моята мисль е че ние трѣбва да поддържаме производството на зърнени храни като една необходимостъ отъ социално, отъ национално, отъ икономическо и отъ политическо гледище, съ огледъ на всички евентуалности, не дай Боже войни и пр., за да можемъ да разчитаме сами да се изхраняваме. Както казахъ, макаръ и дефинитивно, производството на зърнените храни трѣбва да бѣде поддържано даже и въ планински мѣста, където има условия и за други нѣкои култури, за другъ поминѣкъ на нашия земедѣлецъ.

Паралелно съ това, азъ има да пожелая — това, което казахъ и въ бюджетарната комисия при разглеждането на бюджета — г-нъ министърътъ на земедѣлието да поеме ръководството, защото, право да ви кажа, азъ не съмъ особено очарованъ отъ лейнтъта на агрономите, безъ да искамъ да отрека тѣхните заслуги.

Азъ бихъ искалъ да се изработи една стопанска карта на България — не такива, каквито виждаме окачени тукътамъ по учрежденията, съ изчислени бани, снопове, плодове и пр. — една стопанска карта, отъ която да се изкаже не само къде какво се произвежда въ нашата страна, ами и къде какви възможности могатъ да се разкрийтъ за земедѣлца, като се почне отъ планинската пазина и се стигне до тѣстата равнина по течението на Марица или къмъ Дунавъ; или по околии да се обозначи всичко, защото въ една и съща околия на различни мѣста, различни или балкански пазни, вирѣятъ различни култури. Вие ще видите, напр., че въ една балканска пазина могатъ да вирѣятъ ябълките „калчини“, а въ друга, сѣшитъ ябълки не могатъ да вирѣятъ — следъ малко ще се спра на въпроса за овощарството. Направиха се опити въ нашия балканъ съ нѣкои сливи отъ Кюстендилско, обаче се оказа, че не могатъ да вирѣятъ. Тѣ бихъ желалъ въ Министерството на земедѣлието да се изработи една такава стопанска карта, да се установятъ въ р-ху нѣя и въз основа на нея да се прожектира политиката на Министерството по-нататъкъ, да се знае къде какво се произвежда или може да се произвежда занаятлъ, като си остане, както казахъ, за база зърненото производство.

Г-да народни представители! Азъ ще се спра, както ви казахъ, бѣгло на разпредѣленето на сумата по този заемъ, не така, както е дадено, като анекстъ къмъ бюджетопоекта, а така, както е извършено то отъ Министерството, по параграфи. Азъ виждамъ, че много приятно е поставенъ на първо мѣсто параграфътъ, който засѣга борбата съ сѣшата. Това е голѣмата проблема, която бѣсна по главите на всички миналата година, когато сѣхме изправени предъ страшната перспектива да сѣмѣта, когато за месецъ, десетъ и половина чѣне да бѣде компомитиранъ тоутътъ на българския селянинъ и да пропаднатъ неговите надежди за цѣла година. Ние стоимъ тогава безпомощни и не знаемъ какъ да прибѣгнемъ, за да се справимъ съ злото. На тази проблема, за борба съ сѣшата, или, съ

*) Въ разискванията по този законопроектъ се засѣга и законопроектътъ за извършенъ бюджетенъ кредитъ въ Министерството на земедѣлието и дѣжжаниятъ имоти за 1939 г. (Вж. стеног. дн. на 56 заседание)

други думи, на проблемата за напояването, азъ виждамъ, че е отлажено надлежното внимание — на първо мѣсто въ подробната таблица е поставена тази проблема — за да може г-нъ министрътъ не да се справи съ нея, но да му се даде възможностъ да проучи обектитъ, къде какъ ще трѣбва да се оросява, та да може да иска по-нататъкъ отъ Министерския съветъ и отъ насъ ония годъ ми сръдства, съ които действително ще можемъ да реализираме мѣроприятията по напояването. Никой да не си прави илюзия, че съ редовния бюджетъ на Министерството може да се реализира такова едно мѣроприятие. Ако се не лъжа, и въ бюджетарната комисия г-нъ министрътъ на финанситъ подчерта, че такива мѣроприятия, като напояване, пресушаване, въобще мѣроприятия отъ голѣмъ замахъ, си нѣматъ мѣстото въ редовния бюджетъ. И тази скромна сума, която се дава сега, отъ 3.000.000 л., се дава, за да може още тази година да се направятъ съответнитъ проучвания съ оргнитъ, съ които разполага Министерството, а може би ще бждатъ взети такива и отъ другде, и следъ това вече да се иска отъ Министерския съветъ и отъ Дирекцията на строежитъ екзекуцията на онѣзи мѣроприятия, които ще иматъ за задача да се справятъ овреме съ всички евентуалности, грозящи страната отъ суша.

На второ мѣсто, азъ виждамъ, че въ това разпредѣление на заема стоятъ непосредственитъ мѣроприятия, които засѣгатъ селското стопанство, селския трудъ, работенето на земята. Въ това отношение азъ виждамъ предвидени тукъ 4 пера, които възлизатъ крѣгло на 35.000.000 л., а именно: набавяне на инвентаръ, борба съ болеститъ по растенията, почистване на семена и торища. Тукъ, въ тѣзи пера, нашироко сж казани целитъ, които ще се преследватъ, нуждитъ, които ще се задоволяватъ. Трѣбва да подчертая, г-да, че въ миналото, когато министръ на земедѣлието бѣше г-нъ Димитъръ Христовъ, се даде една такава по-голѣма сума, и макаръ че тя не бѣше дадена за цѣлата страна, не засегна всички, даде резултати тамъ, гдето бѣха дадени сръдства. Тукъ, напр., азъ виждамъ, както казахъ, и едно перо за торища Само човѣкъ, който не е живѣлъ въ село, който не познава селския битъ, който не познава селската нива, само той не знае какво значение иматъ торищата. И целта, която се преследва съ тѣзи 5.000.000 л., не е да се направятъ торища въ цѣлата страна, а да бждатъ подпомогнати добритъ земедѣлци-стопани, които да построятъ модерни торища и съ това да дадатъ примѣръ и да заразятъ съседитъ си, да прибѣгнатъ и тѣ къмъ постройката на модерни торища, защото не можемъ да дадемъ сръдства на всѣки стопанинъ отдѣлно.

Нѣма защо да се спирамъ на въпроса за селектирането на семената. Обмѣната на семената се налага. Азъ ще ви кажа, че въ нашия балкански край имаше селяни, които, като чуха, че въ Варненско имало нѣкакви сортове пшеница — не зная кои нумера сж, не сѣмъ специалитъ, но искамъ да ви подчертая само факта — отидоха тамъ да ги видятъ. Искамъ да ви подчертая интереса, който тѣзи селяни проявиха, безъ да имъ е изтъкнато това отъ нѣкой агрономъ, а така, по инстинктъ, както и въ други отрасли на земедѣлието нашиятъ селянинъ по инстинктъ търси по-добро, бързо се ориентира и получаваше резултати. Отъ собственъ опитъ селянинътъ ще ви каже, този или онзи сортъ пшеница какъвъ резултатъ дава, кое семе по-издържа на влага, кое по-издържа на киша, кое по-издържа на изпарения и пр. и пр.

Та, казвамъ, предвиденото перо за селектиране на семена е много умѣстно. Дори азъ не зная дали е достатъченъ този кредитъ, който се предвижда, но нека тази година да се задоволимъ съ тѣзи 5.000.000 л., като начало на една програма въ това отношение — така схващамъ азъ задачата — защото въ областта на земедѣлието не можемъ въ една година да изчерпимъ всички възможности, нито имаме такива сръдства. Това, което сега се дава въ това отношение, е само като едно добро начало.

Тази година ние се натъкнахме и на въпроса за фуража. По този въпросъ азъ виждамъ тукъ предвидена сдѣлно една сума отъ 7½ милиони лева. Г-да народни представители! Макаръ България да е земеделска и овчарска, скотовѣдна страна, тази проблема може би сега за пръвъ пътъ се поставя ясно у насъ. Това се налага не само отъ нуждитъ на момента, а за постоянно.

Димитъръ Кушевъ: Отдавна е поставена ясно.

Иванъ Петровъ: Азъ не сѣмъ видѣлъ едно практическо разрешение на тази проблема. Разрешението, споредъ мене, се състои въ това, да осигуришъ прехраната на добитъка, да му дадешъ една задоволителна храна, която да закрепи силитъ му, та да бжде и впрѣгатенъ, и работенъ добитъкъ. Така че въпросътъ трѣбва да бжде поставенъ не само въ

канцеларията, но и практически. Миналата година тоя проблемъ се постави въ всичката му сериозностъ. Той би представлявалъ и опасностъ, ако не бжде своевременно разрешенъ. Ако нѣма трева, каква друга питателна храна ще дадемъ на нашия добитъкъ? Така се поставя за мене проблемътъ.

Г-да народни представители! Нѣма да се спирамъ на отдѣлнитъ параграфи. Ще се спра общо на кредититъ, които се даватъ за скотовѣдството, за горското дѣло и за овошарството, защото сѣмъ отъ единъ край, кждео населението преживява предимно отъ овошарството, скотовѣдството и горитъ.

За горитъ се отдѣлятъ крѣгло 50 милиони лева. Г-да народни представители! Тоя е една сума която, ако се използва вѣщо, рационално, съ огледъ на нужитъ и поставенитъ задачи, ще се получатъ блестящи резултати, въ смисълъ на увеличаване и подсигуруване поминѣка на планинското население. Горитъ може да бждатъ едно много доходно перо въ нашия износъ.

Горитъ, г-да народни представители — излишно е да подчертавамъ това — иматъ значение за климата на цѣлата страна. Въ ония полски мѣста, кждето изкорениха горитъ, извори, които сж съществували отъ столѣтия, извори, на които сж отивали за вода съ кратуни или съ котли жетвари и дървари, пресѣкнаха. За да се увеличи работната площ — другояче азъ не мога да си обясня това — се допустна масово да се унищожатъ горитъ. А имаше мѣста, макаръ и подупланински, кждето съществували гори можеха да се запазятъ и кждето джбѣтъ вирѣеше великопечно. За това свидетелствуватъ запазенитъ още тукъ тамъ джбови гори.

Знаете, че горитъ у насъ сж на изчезване. Необходимо е да се направятъ усилия да се запазятъ, г-нъ министре, защото горитъ иматъ значение, както казахъ, за климата на страната и сж една необходимостъ за самото стопанство. Полското население у насъ рискува да остане безъ изворна, текуща вода и ще трѣбва да прави кладенци, за да се снабдява съ вода. Но още по-важенъ е проблемътъ за самитъ горски обекти. На него трѣбва да се обърне по-сериозно внимание. Полагатъ се сега грижи, действително, но само за иглолистнитъ гори по Рила, Пиринъ и Родопитъ. Балканътъ като че ли е забравенъ. Безспорно, и тамъ има лесници, прилага се законътъ за горитъ, колкото може, разбира се, но Балканътъ не е билъ обектъ на такива грижи, на каквито сж иглолистнитъ гори. А нашиятъ Балканъ, като почнете отъ Орхание и отидете на изтокъ презъ Етрополе, Стара-рѣка, Лопенъ, Черни-Витъ, Витската долина, Рибаришкия проходъ и стигнете до Троянъ, е най-китната частъ на Балкана — една красотата не само като се гледа отгоре, но и като се влѣзе всрѣдъ дебритъ, кждето бралва не е сѣкла. Ще видите гигантски дървета, буки по 40—50 м., прави като свѣщи, гдето се казва, цененъ дървенъ материалъ, който особено много се търси вече въ Европа. Фактътъ, че въ една отъ пазитъ на Балкана, по долината на рѣка Витъ, на едно разстояние само отъ 2 км. се създала две шперплатови фабрики, които работятъ денонощно не само за мѣстни нужди, но и за експортъ въ чужбина, показва, че чужбина търси тази дървесна маса — бука. Ето защо грижитъ трѣбва да бждатъ насочени не само къмъ иглолистнитъ дървета, а и къмъ бука и къмъ джба.

Въ недрата на Балкана има много наличенъ цененъ материалъ, който, обаче, стои неизползуванъ. Той трѣбва да се използва, да добие стойностъ. А това ще стане, когато се създадатъ условия да може да се извади отъ тамъ. Вие знаете съ какви неимовѣрни усилия се изнася сега дървениятъ материалъ отъ балкана. Вие знаете, колко трудъ човѣшки и колко загуби въ добитъкъ струва на балканското население изнасянето на трупитъ отъ тѣзи мѣста. За изнасянето на трупитъ балканското население си служи съ добитъкъ, който то загубва въ две, три години, безъ да може да го амортизира. Това е страшна загуба за населението отъ балканскитъ краища, която би се избѣгнала, ако имаше по-удобни пѣтища. Добитъкътъ тогава нѣмаше така бързо да грохва. Ето защо налага се часъ по-скоро да се прокаратъ удобни горски пѣтища. Азъ не зная досега нѣкжде държавата да е построила поне 3 км. такъвъ пѣтъ. Билъ сѣмъ въ чужбина, кръстосвалъ сѣмъ горитъ и балканитъ тамъ и сѣмъ виждалъ изъ горитъ и балканитъ наистина тѣсни пѣтища, но настлани така, както сж настлани и пѣтищата въ полето, които сж по-широки и асфалтирани. Горскитъ пѣтъ тамъ е единъ пѣтъ стабиленъ, настланъ; пѣтъ, по който вече свободно добичето и колата се движатъ. Ето защо азъ считамъ, че кредитътъ, който е предвиденъ сега за тази целъ, макаръ може би недостатъченъ, ще има едно благотворно влияние, ще активизира горското население и ще даде възможностъ да се валоризира дървесната маса. Имамъ сведения, че отъ чужбина

търсят от насъ букъв материалъ, но ние не можемъ да го дадемъ, не затова, че го нѣмаме, а защото не можемъ да го изнесемъ отъ балканитѣ.

Нашето горско стопанство губи и поради неправилното експлоатиране на горитѣ. Ние не използваме цѣлата дървесна маса, а може би само една трета отъ нея. Отъ стѣблото се взематъ само нѣколко метра, всичко друго се оставя да гние. Ако имаме удобни горски пѣтища, ще можемъ да използваме цѣлата горска маса — ще изнесемъ на чуждия пазаръ и ще имаме навсѣкѣде, по всички гари въ страната, по-евтини дърва за огрѣвъ. Най-труденъ е, както казахъ, подвозътъ. Азъ зная какво става въ нашия край, въ Тетевенско. За превозъ на единъ кубикъ дървенъ материалъ тамъ се плащатъ 400—500 л., когато тоя кубикъ дървенъ материалъ се продава на мѣстото на сѣченето отъ 60 л. до 120 л. Виджате, че подвозътъ струва 2—3—4 пѣти по-скѣпо отъ самия материалъ.

Считамъ, че като се отдѣлятъ грижи и въ това отношение, ще може да се извърши едно спасително дѣло отъ гледна точка на поминѣка на нашето балканско население, ще може да се активизира експлоатацията на горитѣ и да се допринесе нѣщо въ полза на нашия бюджетъ, като се засили износътъ на дървенъ материалъ въ чужбина. Тия срѣдства, които ще се хвърлятъ въ пѣтища, не само ще дадатъ стойностъ на дървесната маса, но ще останатъ въ горското население. Тѣ ще дадатъ възможностъ на тия хора да прихванатъ нѣкоя и друга парича, съ която да преживѣятъ — това сѣ работниците, коларитѣ, всички, които ще бѣдатъ заети съ работа по тия пѣтища. Тая пара нѣма да отиде на вътѣра. Тя е отредена за работната рѣжа. Това е единъ социаленъ въпросъ за горските заселища.

Имаме и друга една възможностъ, по-далечна. Не се съмнявамъ, че както се създадохъ шперплатни фабрики въ нашия край, така ще изникнатъ и фабрики за целулоза и за всички онѣзи продукти и деривати, които може да даде горската индустрия. Ние сега нѣмаме горска индустрия. Имаме само шперплатни фабрики, а истинската горска индустрия се състои въ създаването не само на фабрики за шперплатъ, но и на фабрики за всички продукти, за всички деривати, които могатъ да се добиятъ отъ дървесната маса, като се използва цѣлата дървесна маса и не се оставя нищо гниещо, нищо неизползувано.

Азъ искамъ да обърна вниманието ви върху използването на кредита за поопрение на овощарството. Никога до сега, г-да народни представители, като миналата есенъ, за балканското население, като почнете отъ Искърското дефиле и стигнете до Шипченския проходъ, проблемътъ за овощарството не е изпълвалъ така релефно. Видѣ се колко е въ зависимостъ поминѣкътъ на това население отъ овощарството. Вие знаете, че презъ пролѣтѣта овощнитѣ дървета имаха великолепенъ цвѣтъ и надеждитѣ, че тѣ ще дадатъ много плодъ, бѣха голѣми. Дойде суша — повсемѣстенъ бѣше повикътъ, че плодонетѣ ще окапятъ, особено сливовиятъ плодъ. Обаче, за щастие — а нека кажа да благодаримъ и на Господа, на Провидението — дойде малко влага, малко дъждове паднаха, промѣни се. И мога да ви кажа, че никога въ миналото балканското население не е получавало толкова много пари отъ сливи, общо взето — сушени, сурови, или отъ преваряването имъ въ ракия, както тази година. Не желая да ви посочвамъ цифри. Хората бѣха изненадани, тѣ бѣха ошастливи, защото продуктъ стана добъръ въпреки сушата. И понеже плодътъ имъ по-хубава цена, хората бѣха радостни.

Но говорейки за овощарството, азъ искамъ да ви спомня, какво щѣше да бѣде, ако населението бѣше послушало ония г-да агрономи, които на времето си препорѣчяха въ Троянско, Тетевенско, Дръновско и пр. да се изкоренятъ сливитѣ, ...

Димитър Кушевъ: Моля! Аграрнитѣ протестираха срещу това.

Иванъ Петровъ: ... за да се борятъ съ болеститѣ по сливовитѣ дървета.

Димитър Кушевъ: Не сѣ препорѣчвали агрономитѣ това. Тѣ протестираха срещу тая мѣрка. Това го препорѣча единъ злощастенъ министъръ, нареченъ проф. Атанасовъ.

Председателъ Стойчо Мошановъ: (Звъни) Моля, моля! Безъ обиди, безъ подобни прилагателни.

Иванъ Петровъ: Азъ искамъ да кажа, г-нъ Кушевъ, че агрономитѣ се грижатъ за овощарството. Азъ зная, че има агрономи, които оставиха голѣми следи, които имена и сега се поменаватъ съ благодарностъ и признателностъ отъ мѣстното население. Но тѣ сѣ малко. Вие знаете, че на-

шиятъ селянинъ повечето самъ се ориентира, а би трѣбвало да бѣде обратното.

Като говоря сега за овощарството, моля г-нъ министъръ да нареди, щото неговитѣ служби отъ този ресоръ да проучатъ всичката възможностъ за използване на овощарството въ балканскитѣ области. Балканското население знае на какво разчита — на гори, на приплоди отъ добитѣкъ, на малко нѣщо нивица — то е нищо нѣщо — разчита, най-много на овощарството. Овощарството въ нѣкои горски области може да осигури на населението поминѣкъ за цѣла година, то може да се окаже спасително трѣбва, обаче, г-да агрономитѣ да проучатъ всички възможности, трѣбва да проучатъ всички пазви на балканскитѣ краища. Тѣ не сѣ много.

Тръгнете отъ Берковско на изтокъ. Тамъ растатъ ке-стени. Говорихъ съ нѣкои колеги отъ този край. Тѣ казаха, че тамъ като че ли ябълкитѣ и сливитѣ не могатъ да вирѣятъ добре. Но на изтокъ отъ Искѣра, къмъ Шипка, има идеални условия за овощарство. Разбира се, не въ всѣка пазва могатъ да вирѣятъ всички видове овощия. Ние сега какво имаме? Не ви посоча за примѣръ нашия край. Ние имаме добъръ овошенъ разсадникъ тамъ. Отидете въ Луковитѣ и вижте какъвъ великолепенъ разсадникъ имаме. Тамъ едно момче — не зная дали има агрономическо образование, мисля, че нѣма — ще видите какъвъ хубавъ разсадникъ е направено. Великолепни дървѣта! Всичко хубаво расте, просто идеално обзаведенъ разсадникъ, който дава въ изобилие и на много низки цени разсади, овощни дървѣта за цѣлия районъ. Даже мисля, че отъ Бѣлослатинско и отъ други мѣста сѣ идвали селяни за овощни дървѣта, защото тия дървѣта сѣ много добри. Е добре, азъ ще ви кажа, че идватъ селяни отъ нѣкои пазви на Балкана и казватъ: дайте ми „калвила“, дайте ми „ренета“ — знаете всички нѣма имена на ябълковитѣ сортове, да не ви ги казвамъ. Той имъ дава. Но знаете, че „калвилата“ не расте въ всѣка пазва. Трѣбватъ и други видове ябълки. Ябълковиятъ плодъ се употребяватъ презъ зимата. Сливитѣ се употребяватъ въ консервирано състояние, сушени, а ябълкитѣ се пазятъ презъ цѣлата зима и често пѣти стигатъ до нови ябълки.

Следователно, проучването кои сортове кѣде могатъ най-добре да вирѣятъ, ще улесни населението. Само тогава ние ще постигнемъ задачитѣ въ областта на овощарството и ще изпълнимъ дълга си къмъ нуждаещото се мѣстно население.

Азъ виждамъ тукъ параграфи, които засѣгатъ скотовѣдството. Азъ трѣбва да подчертая, че скотовѣдството, и особено говедовѣдството у насъ, е много напреднало. Не зная дали има други държави, които сѣ направили такъвъ напредѣкъ, какъвто сме направили ние, въпреки скромнитѣ възможности, които има България. Забележете, че ние работимъ съ мѣстенъ добитѣкъ. Не искамъ да кажа, че нашето говедо е най-добро. Но фактъ е, че нашето говедо за Ориента и за нашитѣ условия е най-добро. Фактъ е, че отъ близки намъ страни идватъ да търсятъ у насъ говежди разплодници. Това показва, че нашиятъ добитѣкъ има голѣми качества. Ето защо трѣбва да продължатъ усилията за поощряване скотовѣдцитѣ отъ долините на Искѣръ, Витъ и Росица. Изглежда, че тия долини сѣ голѣмитѣ резервоари за подобрене на нашата говежда раса. Въ това отношение въ миналото, при управлението на Стовора, когато министъръ на земедѣлието бѣше г-нъ Димитъръ Христовъ, се дадохъ премии, поощри се мѣлкопроизводството, усроиха се контролни станции. Доживѣхме това, което никой нѣмаше да повѣрва по-рано, или ако се каже, че това е възможно у насъ, ще го направимъ лудъ — въ с. Торосъ една кравица да дава 34 литри мѣко въ деценошье. Този фактъ е крупенъ. Ето такива факти трѣбва да ни поощрятъ, трѣбва да ни даватъ куражъ, за да окуражимъ и ние хората, които отглеждатъ този добитѣкъ.

Но азъ виждамъ сега нѣщо ново. Въ миналото се е обръщало по-голѣмо внимание на скотовѣдството въ равнинитѣ. Въ новия бюджетъ се предвиждатъ повече кредити за насърчение скотовѣдството въ планинскитѣ мѣста. Като сравните овцѣтъ отъ планинскитѣ и полскитѣ мѣста, ще видите, че полската овца, напр. тази, която е хранена въ Свищовско, или въ Маришката долина, е съ половина, съ 1/3 по-тежка отъ планинската. Нека специалнитѣ проучатъ, дали тази разлика въ теглото на овцѣтъ се дължи на храненето, на климатическитѣ условия или на изражланието и дали не е необходимо подобрене на овцѣтъ, както е предвидено въ бюджета — да се доставятъ разплодници за планинскитѣ мѣста. Знаете, че едно добиче, било конь, било крава, ако се употребява като въргѣтно въ Дунавската или Маришката долини, не може да се употребява като такова въ Балкана. Тамъ трѣбва друго

добиче, по-дребно, но по-жилаво. Вземете впрѣгатния конь въ Дунавската равнина: голѣмо, силно добиче, което, обаче, не може да послужи въ балканския край, защото не може да се катери по тия пътеки, до които планинецът ходи съ своето дребно добиче. Може да има причини за израждане на овцетѣ. Въ всѣки случай, съ тѣзи кредити е поставена тази проблема и нейното правилно разрешениѣ ще се отрази върху поминѣка на балканското население въ скотовъдно отношение.

Искамъ да направя още една белажка и съ това ще свърша. Азъ виждамъ, че често пъти тукъ се даватъ помощи на разни кооперации. И въ § 12 отъ подробната таблица виждамъ, че се предвиждатъ помощи за постройка и обзавеждане на кооперативни и др. мѣлкопреработвателни заведения. Г-ди народни представители! Азъ не искамъ да поставямъ проблемата за кооперациитѣ, но не бихъ желалъ да бъдемъ безогледни фактици и да казваме: кооперация, кооперация! Недейте да убиваме частната инициатива. (Ржкоплѣскания отъ нѣкои народни представители отъ дѣсно). И ще ви кажа, че върху това ние не трѣбва да правимъ политика, не трѣбва да дѣлимъ българския народъ въ това отношение на две. Стопанска България, която израства досега, израства изключително на индивидуалнитѣ усилия, на личната инициатива. Ето защо недейте бърза да прибѣгва е къмъ нови стопански форми, които ще убиятъ личната инициатива. Както казахъ, даватъ се помощи за мѣлкопреработването. Азъ знамъ на много мѣста кооперации, които сѣж формираны, за да преработватъ мѣлката. Събиратъ отъ селянитѣ мѣлката, преработватъ го въ масло — не на сирене — и го изнасятъ на пазара. Мога да ви заявя, че 90% отъ тѣзи мѣлкарски кооперации злоупотрѣбиха и фалираха.

Костадинъ Крачановъ: Не е вѣрно.

Председателъ Стойчо Мошановъ: (Звъни) Г-нъ Крачановъ! Седнете си на мѣстото и недейте прекъсва.

Костадинъ Крачановъ: Не е вѣрно това, защото кооперациитѣ повдигнаха цената на мѣлката отъ 3 на 5 л. Това е значението на тѣзи кооперации.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Г-нъ Крачановъ! Моля да не прекъсвате поне по бюджета на земедѣлието, защото по тоя бюджетъ и по тоя законопроектъ има записани 18 души оратори — все единъ ще се намѣри да отговори.

Иванъ Петровъ: Г-нъ Крачановъ! Вие не ме чухте. Азъ казахъ, че 80% отъ тѣзи кооперации — говоря за мѣлкопреработвателнитѣ кооперации — фалираха. Азъ мога да Ви дамъ данни точно кои кооперации фалираха. Позволете да се обясня. Тамъ, дето е имало стегнатост, дето е имало икономия, където е имало добросъвестни кооператори, а не чиновници, тамъ е могло да се добиятъ резултати и кооперациитѣ сѣ укрепнали. Но азъ мога да ви посоча 7-8 кооперации въ нашия край, които живѣха 3-4 месеци, заборчѣха и чакатъ помощъ. Объркаха си смѣткитѣ, дойдоха ревизори да ги оправятъ, начетоха ржководителитѣ имъ, обвиниха ги въ злоупотрѣбление. Не бива ние да казваме: кооперация, кооперация — и безогледно да поощряваме каквато и да е кооперация. Тамъ се каже кооперация — идватъ за помощъ. Действително, ние ще подпогнемъ онази кооперация, която си е извоювала мѣсто, която е закрепила, която действително дохожда да валоризира продукта. Но азъ мога да ви кажа, че миналата есенъ бѣше много скъпо маслото; цената на каймака, който се добива отъ центрофугитѣ, се повиши извънредно много. На мѣста имаше кооперации, които, възползувани отъ привилегията, която имъ дава законътъ, купуваха каймака по 22 л., когато частнитѣ търговци го купуваха по 34—35 л. Това е установено, това и една анкета ще го потвърди. Азъ нѣма да ви кажа името на кооперацията, не искамъ да засѣгамъ нейния престижъ, но това е една голѣма районна кооперация, която складира нѣколко хиляди килограма масло за снѣгула, да го продава на високи цени, което масло и сега е въ влаглинното. Но какво се оказа? Порали лошо стопанисване, маслото се вгорчило, станало люто и, вмѣсто да го продадатъ есенъта по 60—70 л., сега, макаръ че го предлагатъ по 15 л., нѣма кой да го купи и за сапунъ даже Анагема не прова на никаква стопанска форма, каквато е и кооперацията, стига тя да отговаря на условията. Но фаворизация ще правимъ само тогава, когато виждаме, че тая стопанска форма дава гаранции за просперитетъ. Не бива да бъде единъ паразитъ (Ржкоплѣскания отъ нѣкои народни представители отъ дѣсно), не бива съ срдствата на бюджета ние да даваме възможностъ да могатъ да

живѣятъ нѣкои бюрократи ведомосчни. Това е моята мисль.

Костадинъ Крачановъ: Не е вѣрно, че чрезъ кооперациитѣ живѣятъ нѣкои бюрократи. Кооперациитѣ живѣятъ по силата на единъ великъ принципъ: самопомощъ и взаимомощъ. Туй трѣбва да го разберете.

Председателъ Стойчо Мошановъ: (Силно звѣни) Г-нъ Крачановъ! Моля Ви се! За васъ нѣма ли значение напомнянето на председателя на Народното събрание? Така не бива. Три пъти вече Ви напомнямъ.

Иванъ Петровъ: Азъ ви казахъ, г-да народни представители, че не отричамъ значението на тая форма на стопанска дейностъ. Моята мисль бѣше, че когато г-нъ министърътъ дава помощъ — както въ тая областъ, така и другаде — той трѣбва да си прави преценкитѣ хубаво, да бъде осведоменъ и всѣко левче, г-да, дадено като помощъ, да отиде за своето предназначение, за тия ве ики цели, които преследваме, като знаемъ, че това левче е потъ и кръвъ на българския селянинъ. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Председателъ Стойчо Мошановъ: Г-да народни представители! Въ връзка съ бюджета на Министерството на правосъдието, който се гласува вчера, трѣбва да се направи една фактическа поправка. При гласуването на кредититѣ за Шуменския областенъ съдъ е станала една грѣшка. По погрѣшка е докладвано, че г-нъ министърътъ на финанситѣ не е далъ съгласието си за увеличение персонала въ този съдъ съ единъ подсекретаръ и единъ писаръ. Азъ имамъ предложението на г-нъ Кънчо Милановъ, направено съ съгласието на г-нъ министъ на правосъдието и парафирано отъ г-нъ министъ на финанситѣ.

Тия, които сѣж съгласни да се увеличи персоналитъ на Шуменския областенъ съдъ съ единъ подсекретаръ и единъ писаръ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събраниято приема.

Има думата народниятъ представителъ г-нъ Екимъ Топузановъ.

Екимъ Топузановъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! И азъ подчертавамъ факта, че макаръ земедѣлското производство да е източникъ на най-много стопански блага въ нашата страна, за него до сѣга сѣж отчѣляни съразмѣрно много малко кредити. Отъ 20 години насамъ редовнитѣ и извънреднитѣ разходи по Министерството на земедѣлието се движатъ отъ 1.5% до 5.5% отъ общия бюджетенъ разходъ.

Едно голѣмо национално богатство у насъ сѣж горитѣ. Горитѣ се изчисляватъ на една стойностъ отъ около 50 милиарда лева, заедно съ земята. Специалиститѣ твърдятъ, че при едно по-разумно стопанисване, къмъ каквото вече трѣбва съ радостъ да подчертаемъ, отъ нѣколко години насамъ отнеамъ, горитѣ могатъ да дадатъ единъ националенъ доходъ отъ 5 милиарда лева. Вие виждате какъ бързо расте държавниятъ приходъ отъ горитѣ, за да стигне миналата година 175 милиона лева.

Азъ излизамъ да говоря по този законопроектъ, защото съ него за пръвъ пътъ се полагатъ малко по-сериозни грижи за това голѣмо национално богатство и за насдението, което го стопанисва и което живѣе всрѣдъ него.

Азъ нѣма да се спирамъ на онѣзи параграфи въ специалната таблица за разходите по извънредни кредитѣ, покритъ отъ този заемъ, които засѣгатъ планинското население, защото по тѣхъ ще има да говорятъ предостатъчно оратори по бюджетопроекта на Министерството на земедѣлието, който следва непосредствено следъ тая точка отъ дневния редъ. Вие виждате, г-да народни представители, съ тая таблица, че сумата по този заемъ ще бъде разпредѣлена главно въ нѣколко параграфи, а именно:

За опитно изучаване на срдствата за борба съ сушата. За него сѣж предвидени 3.000.000 л. По този въпросъ ще има достатъчно да се говори. Азъ нѣма да се спирамъ на него. Той е голѣмъ въпросъ, който може да бъде предметъ на отдѣлна критика.

Набавяне или подпомагане за набавяне и поправка на земедѣлски инвентаръ. За него е отдѣлена значителната сума отъ 20.000.000 л.

Помощи за строежъ на торища — 5.000.000 л.

За подобрене фуражното производство — 7.500.000 л.

За подобрене културитѣ на памука, конопа и лена — 6.000.000 л.

За подобрене и разширение културата на картофитѣ — 2.000.000 л.

За направа на горски пјтища, по един параграфъ се предвиждатъ 20.000.000 л. и по другъ параграфъ още 10.000.000 л., всичко 30.000.000 л.

Това е, подчертавамъ още единъ път, първото сериозно начало за разумно използване на горитѣ.

Г-да народни представители! Горитѣ почнаха да се ценятъ като голѣмо национално богатство едва напоследѣкъ, когато видѣхме, че дървесната маса е необходима не само за отопление и строежъ, но и необходима също така и за задоволяване на нови нужди, вследствие редъ изобретения въ областта на индустрията за използване на дървесната маса. Вие знаете, че у насъ се произвеждатъ по химически начинъ и дървесенъ олетъ, и дървесенъ спиртъ, и катранъ, и маса други химически препарати отъ сухата дестилация на дървесната маса. Вие знаете, че ние още продължаваме да изнасяме голѣма сума за доставяне на целулоза, която е необходима за нашата книжна индустрия. Вие знаете, че напоследѣкъ започна да се работи изкуствена коприна и изкуствена вълна отъ дървесната маса. За всички тия нужди, вѣнъ отъ другитѣ днешни нужди, тази дървесна маса трѣбва да бѣде съхранявана.

Вие виждате напоследѣкъ, съ развитието на нашия износъ, колко много дървесна маса е необходима за направата на амбалажъ, било въ форма на бѣчи, било въ форма на сандѣчета и шайги. Но за да бѣде запазена дървесната маса, за да бѣжатъ запазени нашитѣ гори, трѣбва да бѣдатъ взети мѣрки, които се предвиждатъ въ законопроектъ за извънредния бюджетенъ кредитъ, а също така да се взематъ и още редъ други допълнителни мѣрки.

Първото мѣсто, което трѣбва да се направи, е да се направятъ достѣпни горитѣ, въ които изпичатъ годишно надъ 1 милионъ кубически метра дървесна маса, поради липса на пѣтища. Горитѣ трѣбва да се направятъ достѣпни за населението, за да може то отъ тамъ да изкача своята поехрана. То желае да отиде въ горитѣ за да ги използва. То и безъ това отива и отива дѣветата, но взема само сълпето на дѣветото, или тази частъ, която е необходима за разни дърволѣдски произведениа, а другата частъ се остава да изгнива. Вие всички, които сте обикаляли нашия Балканъ, знаете какво огромно количество дървесна маса изгнива — палища дървета отъ голѣмъ, отъ бупи или отъ само себе си. Запади това тѣзи 30 милиона лева, които се хвърлятъ по двата параграфа за горски пѣтища, ще бѣжатъ, г-да народни представители, възедрати още първата година следъ направата на тия пѣтища двойно и тройно може би.

Въ това отношение, не погледъ нежелание — не укорявамъ никого — а поради липса на сръдства, ние сме оставали тѣплѣ назидъ. Дои има случаи, при които съ похарчени маса пари за похаждане трасето на единъ пътъ, но следъ това, поради липса на сръдства, се изоставя. Невѣжтѣ сж голѣми, и ония, които трѣбва да се справятъ съ тѣхъ, забравятъ започнатитѣ работи и почватъ нови работи. Направата на пѣтища е първото условие, за да се запазятъ горитѣ.

Второто условие за запазване на горитѣ е да създадемъ поминѣкъ на населението, което се препитава само отъ горитѣ. А има начини и за това, г-да народни представители. Частъ отъ тѣхъ сж посочени въ този законопроектъ за извънреденъ бюджетенъ кредитъ. Азъ ще се спра на нѣкои отъ тѣхъ.

Първото мѣсто, което е необходимо да се направи, е да развиемъ овошарството въ планинскитѣ мѣста. Тамъ има великолепно условия за това. Поеждеговорившиятъ, г-нъ Иванъ Петровъ, каза, че ябълкитѣ се запазватъ въ пазитѣ на нашия Балканъ, когато въ низинитѣ отъ сурпата окапватъ всички плодове. И азъ съмъ очевидецъ какъ едно ябълково дърво отъ единъ хубавъ нашенски сортъ въ горитѣ всрѣдъ Балкана даде 1000 кгр. плодъ. Това не може да стане долу, въ полето, защото за овошната изобилъ, но най-вече за ябълкитѣ, е необходима не само полпчевна, но и надпчевна влага, каквато даватъ горитѣ, и затова тамъ ябълкитѣ могатъ по-добре да вирѣятъ. Първото мѣсто, казвамъ, е да създадемъ и подкрепимъ овошарството. И затова се предвижда въ законопроектъ за купуване на материала на частнитѣ разсадници и засилване производството на послоченъ материалъ въ държавнитѣ овошни разсадници. Това е едно великолепно начало, което трѣбва да продължи.

Азъ зная, че и въ бюджетопроекта на Министерството на земедѣлнето се предвидъ съ специална забележка, при особени случаи, г-нъ министърътъ да има право да дава посадоченъ материалъ на по-евтини цени. Тази година въ нашия край пострадаха овошнитѣ посадения поради

ранния октомврийски снѣгъ, който падна още когато шумата не бѣше опаднала и нанесе много пакости, вследствие на което 3-4-5-годишенъ трудъ бѣше загубенъ. Трѣбва въ такива случаи Министерството веднага да се притича на помощъ. Миналата година то нѣмаше тая възможность, защото нѣмаше предвиденъ такъвъ кредитъ.

Покрай овошарството, г-да народни представители, може да се развие производството и на маса други култури, които да допълнятъ дохода на планинското население. Това начало, което се слага за подобренито на нашата картофена култура, е едно великолепно начало. Въ самитѣ бащи, тамъ където почвата позволява, трѣбва да се насърди саденето на картофи, като, обаче, се пренесе единъ много по-добъръ сортъ отъ този, който сега се култивира у насъ, за да може тази картофена култура да подпомогне развитието на скотовѣдството, защото картофитѣ ще отидатъ за храна било на говедата, било на свинитѣ. Така ще може да се развие и свиневѣдството у насъ. Въ пазитѣ на нашия Балканъ, особено въ севернитѣ му поли, има великолепно условия за това.

Ще си позволя да спра вниманието ви на великодушната идея за подпомагане на мѣлкопреработвателни и мѣлкоснабдителни централи. Това е, г-да, единъ новъ отрасъл на нашето народно стопанство, който у насъ още не е развитъ. Ние още нѣмаме модерно мѣлкоснабдяване на нашитѣ градове и модерно мѣлкопреработване. А това ще доведе до развитието на скотовѣдството и зараждането на редъ други индустрии, които ще използватъ казенна на мѣлката за маса фабрики, частъ отъ които ние досега внасяхме въ голѣмо количество отъвънъ. По отношение на това, кои да се подпомагатъ, азъ съмтамъ, че нѣма мѣсто за споръ — ще се подпомагатъ и кооперации, и частни лица, и общини. Споредъ менъ, предвидената сума отъ 5.000.000 л. е недостатъчна за тази голѣма и хубава задача, но понеже сега още нѣма условия за създаване на такива заведения на много мѣста, азъ съмтамъ, че все пакъ е недостатъчна като начало. Споредъ моето скромно разбиране, тая сума нѣма да отиде, г-да, нито въ частни лица, нито въ кооперации, а ще отиде въ общинитѣ. За да има модерно мѣлкопреработване и мѣлкоснабдяване, необходимо е да има хладилници. Само ония общини, които иматъ кланци съ хладилници, само тѣ ще могатъ да използватъ разумно тази сума и да развиятъ модерно мѣлкоснабдяване на своитѣ селища, а същевременно, доколкото околнитѣ условия позволяватъ, да насърчатъ и скотовѣдството. Тѣ ще бѣдатъ като примѣръ за останалитѣ селища, за да може да се типизиратъ нашето сирене и нашитѣ кашкавалъ, и много по-лесно да намѣримъ пазаръ за тѣхъ, отколкото сега, когато сж различни типове — всѣки производителъ произвежда свой типъ. Вънъ отъ туй, ще се събира казенитѣ отъ всички тѣзи мѣлкопреработвателни централи и ще се развиятъ редъ други индустрии, като ще се спасимъ отъ внасянето на сурови материали отъ вънъ за нѣкои индустрии. Това като начало е великолепно. Сътамъ, че съ тази сума отъ 5.000.000 л., като помощъ на общинитѣ съ завършени кланци, ще може още тази 1939 г. да се образуватъ най-малко 3 или 4 такива мѣлкоснабдителни централи, или такива за мѣлкопреработване, защото пласментътъ на мѣлкого всѣкога ще бѣде гарантиранъ и това ще бѣде първото условие за развитието на нашето скотовѣдство. Оттамъ нататкъ остава вече нашитѣ агрономи и ветеринари, съ една задружна работа да подпомогнатъ скотовѣдството.

Г-да народни представители! Въ законопроектъ се предвижда кредитъ и за засилване на фуражното производство. То е еднaкво необходимо както за полето, така и за балкана. За засилване на фуражното производство, трѣбва да се взематъ редъ грижи и мѣрки, споредъ климатическитѣ условия, въ планинскитѣ мѣста или въ полето. Но особено това е нужно за планинскитѣ мѣстности, отъ които, както ви е известно, населението отива на много далечно разстояние съ колитѣ си, за да си донесе отъ полето слама за изхранване на добитѣка презъ зимата.

Още една хубава инициатива, която виждамъ въ законопроектъ за извънреденъ бюджетенъ кредитъ, е подпомагане производството на лена конопа, памука и други влакнодадни култури. Тия култури, г-да народни представители, сж прекрасно разпредѣлени, споредъ климатическитѣ условия на нашата земя. Има околна, където вирѣ конопената култура; въ други, особено въ Южна България, вирѣ памучната култура, а планинскитѣ околи сж пригодни за лепената култура. Отдавна съществува едно опитно поле за лепената култура въ Югозападна България, и азъ съмъ

лявамъ, че досега тая култура не е прехвърлена и въ Северна България, за да създаде единъ добъръ поминъкъ за нашето население — да може частъ отъ това време, което то проспива презъ зимата, поради липса на възможностъ да вложи нѣкакъде своя трудъ, да го вложи въ обработването на тази култура. Защото лентъ, следъ като бѣде нахиснатъ въ хубави топини съ чиста балканска вода, може прекрасно да се изостави презъ работния за земеделеца сезонъ, на сухо, за да обърне той внимание на него презъ зимата, когато нѣма къде да вложи своя трудъ. За лена, за конопа, за памука и вътре, и вънъ всѣкога ще има пазаръ.

Г-да народни представители! Азъ смѣтамъ, че заедно съ грижитъ за запазване на нашитъ гори трѣбва да се положатъ и максимумъ усилия, за да увеличимъ нашата горска площ. Трѣбва да вървимъ по пътя на тия, които сж по-напредъ отъ насъ въ културно отношение и да не чакаме само това, което Господъ даде, а да подпомагаме и ние растежа на горитъ. Сжщо така съ радостъ трѣбва да констатирамъ, че това, което е направено въ последнитъ години за увеличение на горската площ, е отранно. Но не трѣбва да се задоволяваме само съ това, което сме направили. Азъ смѣтамъ, че можемъ да имаме въ всѣка околия по единъ горски разсадникъ съ най-необходимитъ и най-пригоднитъ за посадване въ околията фиданки. Нѣма защо да чакаме да се направи това, когато допускаме гола сѣчъ на една горска площ. Тия, които иматъ по два и повече милиарда лева доходъ отъ горитъ, не чакатъ, а подпомагатъ растежа, като засаждатъ веднага изсѣченото пространство на гола сѣчъ съ фиданки, 4 или 5-годишни, и даватъ единъ правиленъ растежъ на гората. Сжщевременно трѣбва да се положатъ максимумъ усилия да бждатъ залесени всички долини и всички пороища. Срамно е, г-да, да сжществуватъ още пороища въ една културна страна като нашата. Може много лесно да се направятъ стопански планове за всѣка околия, въ 4-5 години да се залесятъ долините и пороищата и да увеличимъ по такъвъ начинъ нашата горска площ, да направимъ тия мѣста доходни, а сжщевременно да спасимъ имотитъ, които сж подъ тѣхъ, отъ загубване и пакости.

Трѣбва да се положатъ грижи и за затревяването на пустѣщитъ и опожарени мѣста въ горитъ. И за него е предвидена сума въ законопроекта. Трѣбва, бихъ казалъ азъ, нѣщо повече: да се положатъ грижи за възобновяване на тревната растителностъ въ нашитъ планински пащища, която, по една или друга причина, е загубена вече, за да се подкрепи горското население чрезъ създаване добри условия за скотовъдство.

Ще си позволя да се спра и на другъ единъ въпросъ, който, макаръ че не е засегнатъ въ този законопроектъ, има връзка съ него. Азъ смѣтамъ, че когато е въпросъ за запазване на нашитъ гори, трѣбва да намалимъ цената на каменнитъ въглища. Не можемъ да апелираме само къмъ съзнанието на българския народъ, когато неговата кесия се засѣга. Когато той по-евтино се отоплява съ дърва отъ горитъ, отколкото съ каменни въглища, никакви апели къмъ неговото съзнание не могатъ да помогнатъ. Азъ смѣтамъ, че е престѣпление да унищожаваме горитъ си, които сж много, премного унищожавани въ миналото, когато имаме толкова много каменни въглища въ нашата страна. Ако политиката на мини „Перникъ“ е нагодена така, че да не унищожи частнитъ мини, азъ смѣтамъ, че може да направимъ изключение за въглищата за домашно гориво. Понеже частнитъ мини не произвеждатъ въглища за домашно гориво и могатъ да се запазятъ отъ конкуренцията на мини „Перникъ“, азъ смѣтамъ, че поне на въглищата за домашно гориво може да се направи намаление въ ценитъ, което ще бжде най-доброто срдѣство за запазване на нашитъ гори. (Ржкоплѣскания) Доколкото зная, има възможностъ — това се вижда, прочее, и отъ самия баланс на мини „Перникъ“ — поне ценитъ на въглищата за домашно гориво, даже и за гориво въ обществени учреждения, да бждатъ намалени. Що се касае до ценитъ на въглищата за производство на енергия, тѣ могатъ да бждатъ такива, че да не се убива частната инициатива въ областта на минното дѣло, доколкото е полезна и разумна.

Азъ смѣтамъ, г-да народни представители, че по този пътъ, по който напоследъкъ се върви, по тия насоки, къмъ които води този законопроектъ, и съ тия инициативи, които се полагатъ съ него, само въ продължение на нѣколко години нашето планинско население може да почувствува едно значително подобрене на положението си,

за да не мислимъ още за неговото изселване и разселване. Планинскитъ мѣста не сж толкова гжсто населени, и ако въ продължение на редъ години се взематъ мѣрkitъ, които се препорѣчватъ съ този законопроектъ, азъ съмъ сигуренъ, че може да бжде изхранено не само това планинско население, което сега живѣе тамъ, но и двойно по-голъмо. Има грамадни пространства гори, които не сж и не могатъ да бждатъ използвани, поради липса на пѣтища, има маса възможности да се подобрятъ условията за животъ на това население, като му се създадатъ нови поминѣчни приходи. Азъ нѣма да препорѣчамъ единъ голѣмъ планъ, една планова карта. Азъ смѣтамъ, че агрономътъ, ветеринарътъ и лесовѣдътъ въ всѣка околия могатъ да създадатъ, въ духа на този законопроектъ, единъ малъкъ 5-годишенъ планъ, и, споредъ условията на мѣстото — защото даже въ една и сжща околия, особено въ полупланинскитъ мѣста, условията въ различнитъ краища на околията сж различни за разнитъ поминѣци — да се създаде на едно мѣсто скотовъдство, на друго — свине-водство, на трето — земедѣлие и т. н. Съ такава една планова, системна дейностъ отъ страна на тия трима стопановеди въ всѣка околия, азъ смѣтамъ, че ние можемъ да отидемъ много напредъ.

Азъ съмъ съ убеждението, че нашето планинско население трѣбва да бжде запазено въ планината, че то е необходимо за нея, че дотолкова, доколкото тя може да го изхрани, то трѣбва да бжде подпомагано, а не да бжде изселвано отъ тамъ. Планината съхрани нашия националенъ духъ, тя запази легендата за нашето героично минало, тя — бждете сигурни, г-да — ще съхрани и за напредъ този националенъ духъ, ще запази мощта на този духъ, който е тѣй необходимъ за бждещето на нашата нация. (Ржкоплѣскания) Нека да положимъ повече грижи за планината. Нека това начало, което слагаме сега съ този законопроектъ за извънреденъ бюджетенъ кредитъ, да бжде продължено. Нека да вървимъ по този пътъ, който, още веднажъ подчертавамъ, ще донесе голѣма радостъ за нашето планинско население, което за пръвъ пътъ ще види такава грижи за него.

Съ този законопроектъ не само се полагатъ грижи за увеличаването на националния доходъ чрезъ разкриване на нови национални богатства и запазване на сжществуващитъ, но се полагатъ грижи най-вече за разумното използване най-голъмото наше национално богатство — горитъ. И затова, азъ смѣтамъ, г-да, че този законопроектъ трѣбва да бжде гласуванъ съ акламации, за което ще направя и предложение. (Ржкоплѣскания)

Председателъ Стойчо Мошановъ: Г-да народни представители! Понеже бюджетпроектътъ за разходитъ по Министерството на земедѣлието и държавнитъ имоти е претърпѣлъ чувствително измѣнение въ бюджетарната комисиия, той е отпечатанъ така, както е приетъ отъ сжщата, и ще ви бжде раздаденъ.

Има думата народниятъ представителъ г-нъ Йорданъ Русевъ.

Йорданъ Русевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Всички, които сме тукъ, претендираме да познаваме по малко всички въпроси, които интересуватъ народа и държавата. Колчемъ нѣкой отъ насъ се качи на тая трибуна, за да застъпи известни идеи, известни принципи разбирания, да изкаже известни схващания или единъ ми-рогледъ, особено въ връзка съ законопроектъ, като настоящия, всѣки отъ насъ си казва: а бе, не може да се помогне съ нищо на тоя селски народъ! Да, не може съ нищо да се помогне, защото нѣма планъ.

Г-да народни представители! Азъ трѣбва веднага да изкажа своето съжаление за това, че мнозина приказватъ по въпроситъ, засѣгащи нашето земедѣлие, само така отгоре-отгоре. Лесно е да се приказва за картофеното или за овошното производство, обаче никой не влиза въ дълбинитъ на тия голѣми въпроси, които си оставатъ неразрешени отъ редица години вече въ нашата държава. Не 128.000.000 л. да дадемъ за мѣроприятия за подобрене на нашето земедѣлие — заявявамъ, че съ радостъ ще гласувамъ за даването на тия 128.000.000 л., защото за българското село отъ 9 юний насамъ нищо не е направено, като изключимъ опита на Димитъръ Христовъ презъ управлението на Сговора да направи нѣщо, за да бжде турнато нѣщо въ хамбара на българския селянинъ, отъ когото се взема толкова много, за да може да се поддържатъ всички, както се казва, отъ пѣдаря до Царя — но и 500 милиона лева да гласуваме — поддържамъ това съ всич-

ката сериозност и отговорност — нѣма да разрешимъ земеделската проблема.

Г-да народни представители! Трѣбва да има една граница между земеделската политика и земеделската техника. Земеделската политика — това сѣ дълбокитѣ бразди въ нашето земеделско стопанство, които трѣбва да бждатъ прокарани, съ всичкитѣ методични изчисления на икономиката, и които трѣбва да бждатъ провеждани системно, а не да се промѣнятъ съ промѣната на министъра. Земеделската техника — това сѣ модернитѣ съоружения, които науката ни предлага: тракторътъ, вършачката, редосѣялката, както и дълбоката оранъ, селекционирание на семената и т. н., които ни даватъ възможностъ да увеличимъ добива отъ декаръ земя. Само при една осмислена, ясно очертана и установена за дълги години земеделска политика можемъ да постигнемъ резултати съ мѣроприятията, предметъ на разглеждания законопроектъ. И азъ съжалявамъ, че макаръ да имаме голѣми наши агрономи, които отъ дълги години стоятъ въ Министерството на земеделието, както каза и г-нъ Иванъ Петровъ, още нѣмаме една стопанска карта на България. Тѣхъ каточели ги интересува само заплатицата, която получаватъ, а не и нашето земеделие. Досега нито единъ отъ тѣхъ не излизе въ детайли да очертае предъ народното представителство, а по-рано, когато нѣмаше Народно събрание, предъ Българския народъ, земеделската политика, която трѣбва да следва българската държава, за да бже тя преценена. И нека тогава да не се очудваме, защо е толкова голѣма бедността, немотията въ българското село. Докаго на свѣтовния и на вътрешния пазари цената на житото се качваше, докаго то се плащаше 5-6-7 л. килограмътъ, българското село напръгаше всичкитѣ си сили и енергия да произвежда жито. Тогава нито единъ голѣмъ икономистъ, нито единъ голѣмъ стопановецъ, наблюдаващъ развитието на стопанството, не излизе да предупреди българския производител-стопанинъ, който бѣше унесенъ изключително въ своето производство, да му каже, че следъ тѣзи 7 благодни години ще дойдатъ за него 7 гладни години. Българскиятъ държавникъ имаше дълга да предвиди стопанската депресия, която дойде презъ 1929 г. и която продължава и до днесъ, бѣше длъженъ да предупреди българския стопанинъ-производител да не се увлича въ производството само на жито, за да не преживѣе той тази трагедия, която изживѣ презъ 1929 г. Его къде е основниятъ въпросъ. И азъ, колкото и скромень общественъ деятелъ да съмъ — не обичамъ никога да вървя горе по небесата, по върховетъ, обичамъ да слизамъ въ дълбочината на въпроситъ — смѣтамъ — това е моето дълбоко убеждение и никой не може да ме разколебае — че безъ едно дълбоко, рационално разрешение на проблема за нашето земеделие не можемъ въ никой случай да подобримъ хала на българския селянинъ-производител.

Вървейки по този пътъ на разсъждение, азъ съмъ длъженъ да кажа въ какво положение се намира основниятъ елементъ на нашето земеделие — обработваемата площъ, защото въ зависимостъ отъ нея ще градимъ и нашата земеделска политика и ще споримъ, дали трѣбва да отидемъ по пътя на дирижираното стопанство, както препоръчва г-нъ Михайловъ, или не. Г-нъ Михайловъ иска да бже отнета свободата на стопанина на гражданина, на селянина, а азъ съмъ за неговата свобода, за личната инициатива. Тамъ съ г-нъ Михайловъ ние ще споримъ. Той иска да върви по пътя на фашизма, а азъ вървя по пътя на демокрацията. Ние ще споримъ, а кой е правиятъ — българскиятъ народъ ще каже.

Колко е обработваемата площъ у насъ, г-да народни представители? Ше ви дамъ много малко цифри, защото знамъ, че е тежко да се слушатъ цифри. Още повече, че азъ само ще подхвърля една идея, тъй като не е моя длъжностъ и задача да разглеждамъ тукъ по-дълбоко проблемата. Има тукъ икономисти, има агрономи, има практики, които, стига да желаятъ, могатъ да помогнатъ на българския производител. Тѣхна длъжностъ е това. Министърътъ на земеделието е длъженъ да повика всички ония, които могатъ да му бждатъ полезни при изработването на единъ планъ, който е необходимъ. Защото, бидейки полезни на българския селянинъ, ние ще бждемъ полезни и на нашата държава.

Презъ 1916/1917 г. сме имали 2.207.536 хектара посѣвна площъ, 1.072.320 хектара угари, при 3.680.536 хектара обработваема площъ. Презъ 1928 г. — прескачамъ другитѣ години, въ които имаме едно постоянно увеличение на посѣвната площъ за смѣтка на намаляване на угаритѣ — сме имали 3.055.364 хектара посѣвна площъ и 570.373 хек-

тара угари, при 4.055.860 хектара обработваема площъ. Презъ 1929/1930 г. — тогава е последното увеличаване на обработваемата площъ, тъй като бѣха разорани вече меритѣ, бѣха създадени скотовъднитѣ фондове и извършено оземаването — сме имали 3.231.234 хектара посѣвна площъ и само 485.549 хектара угари, при 4.118.483 хектара обработваема площъ.

Това какво показва? Че паралелно съ увеличаването нуждата отъ земя се увеличава обработваемата площъ, а се намалява свободната земя, държана като угаръ. Поради сегашния законъ за наследствата, все повече се разкъсва земеделско стопанство и последната педя свободна земя се засѣва, защото и стопанинътъ съ 10-15 декара земя трѣбва да намѣри хлѣбъ, трѣбва да се препитава.

Каква частъ отъ тая обработваема площъ заема житото, което държи първо мѣсто по производство между другитѣ зърнени храни? Въ 1931/1932 г. сѣ били засѣти само съ жито 1.262.991 хектара, при 2.697.645 хектара засѣти съ зърнени храни. Значи отъ цѣлата площъ, засѣта съ зърнени храни — жито, царевича, ръжъ, ечемикъ и смѣсъ — половината е засѣта съ жито. Презъ 1935/1936 г. пространството, засѣто съ жито, спада на 1.195.936 хектари, при намалена посѣвна площъ съ зърнени храни на 2.515.707 хектари.

Пшеницата у насъ се произвежда така: въ Бургаска областъ се произвежда въ излишекъ въ Ямболска, Карнобатска, Елховска, Бургаска селска и Айтооска околии. Останалитѣ околии произвеждатъ колкото за свои нужди, а нѣкои, като Котелска и Малкотърновска — недостатъчно. Врачанска областъ е една здрава житарска областъ въ България. Само 6 нейни околии произвеждатъ въ излишекъ, Бѣлоградчишка околия — срдѣно и само Берковска — слабо. Въ Пловдивска областъ: Пловдивската селска околия — срдѣно, Пазарджишката произвежда за свои нужди, а въ останалитѣ 10 околии жито се внася отъ други части на страната. Плѣвненска областъ е почти наполовина житарска, защото въ 6-7 нейни околии се произвежда жито въ излишекъ, но въ Габровска, Троянска, Дръновска, Тетевенска и други трѣбва да се внася жито. Цѣлата Софийска областъ не е житарска. Тя е най-голѣма областъ и има 1/5 отъ населението на страната. Старозагорска областъ сжщо има въ нѣкои свои околии излишекъ — Стара-Загора, Нова-Загора, Чирпанъ; срдѣно, колкото за свои нужди — Хасково, Харманли, Казанлъкъ, Свиленградъ; а почти нѣматъ — Ардино, Ивайловградъ, Крумовградъ, Кърджали и Момчилградъ. Шуменска областъ остава и днесъ една здрава житарска областъ и първа по производство — 415.852.700 кгр., една четвъртъ отъ цѣлото житно производство у насъ.

Отъ тия кратки сведения ние можемъ да заключимъ, че житницата у насъ си остава пакъ Северна България, тритѣ области, въ които главно занятие е житарството — Шуменска, Врачанска и Плѣвненска. За Старозагорска и Бургаска, върпѣки че иматъ житарски околии, не може да се каже, че сѣ житарски области. Останалитѣ две области, Софийска и Пловдивска, може да се каже, че се хранятъ отъ другитѣ три.

Не искамъ да влизамъ въ по-дълбоко тълкуване на цифритѣ. Ръжътъ е запазила сжщото мѣсто, ечемикътъ има слабо увеличение. Ечемикътъ се сѣе главно въ Шуменска, Врачанска и Плѣвненска области. Царевичата има спадане: отъ 800.018 хектара, засѣти презъ 1928/1929 г., спада на 678.467 хектара презъ 1936/1937 г. Това спадане се дължи, първо, на слабата цена, която намираще царевичата въ чужбина, и, второ, на това, че спадна цената на свинетѣ, за храна на които се употребява главно царевичата. Отъ друга страна, понеже житото може да се купи на благоприятни цени въ балканскитѣ мѣста, и тамъ се намали засѣвната площъ на царевичата.

Каква площъ е засѣта съ интензивни земеделски култури?

Докато презъ 1920 г. слънчогледътъ не съществува на борсата и не играе никаква роля въ нашето стопанство — тогава е заемалъ само 4.882 хектари засѣвна площъ — презъ 1930/1931 г. площта се увеличава на 102.648 хектари, а въ 1934/1935 г., когато Дирекцията на храноизносъ почна да купува по 3 л. килограмътъ слънчогледовото семе се увеличава на 166.001 хектари, презъ 1935/1936 г. на 179.401 хектари и презъ 1936/1937 г. на 471.000.

Защо се увеличава посѣвната площъ на слънчогледа? Поради слабата цена на житнитѣ произведения у насъ.

Слънчогледовото масло се изнася въ чужбина на благоприятни цени и дава по-голям доход на декаръ.

Интересно явление забелязваме и съ памук. Докато царството на памук бѣше въ Южна България, вече виждаме, че памукъ се сѣди и въ Северна България, и то тъкмо въ най-житарските области — Шуменска и Плевенска. Тази трансформация на земеделското стопанство се дължи пакъ на слабата цена на зърненитъ произведения. Нашето земеделско население се стреми колкото може да намалява засѣваната площ на зърненитъ култури, а да засѣва повече такива култури, които на пазара получаватъ по-благоприятни цени, за да бѣде доходно неговото стопанство.

Засѣваната площ на конопа и лена сѣщо се увеличава.

Една трагедия за нашето земеделско производство е захарното цвекло. Не искамъ да се спирамъ по-подробно на този въпросъ, но съмъ длъженъ да обърна внимание отъ тази трибуна на г-нѣ министра на земеделството и на починаемото правителство, че тѣ ще трѣбва да разрешатъ голѣмия въпросъ за засѣваната площ на захарното цвекло. Не бѣше България, която има толкова благоприятни условия за засѣване на захарно цвекло и която има добре развитъ индустрия за производство на захаръ, да изпада въ положение, както тая година, да нѣма захаръ, и правителството да внася захаръ отъ чужбина. Тежко ни и горко да нѣмаме запасъ отъ захаръ при едно голѣмо военно стѣлкнувание! Отъ кѣде ще внесемъ тогава захаръ, още повече като знаемъ, че нѣмаме много чужди динери въ касата на държавата? XXIV обикновено Народно събрание трѣбва, първо, да даде свобода въ засѣването на захарното цвекло, за да се запасимъ съ единъ по-голямъ депозитъ на захаръ за всѣка една евентуалностъ, и, второ, да увеличи цената на тонъ захарно цвекло, зашето каквато и свобода да дадемъ на българския стопанинъ да засѣва захарно цвекло, ако не му дадемъ благоприятна цена, той нѣма да сѣе захарно цвекло, а ще сѣе други земеделски култури, които ще му даватъ по-голямъ доходъ при по-малкъ трудъ, като напр., соята. Азъ смѣтамъ, че правителството, което въ най-скоро време ще се занимае съ въпроса за засѣваната площ на захарното цвекло, ще намери начинъ, първо, да даде възможностъ за свободно засѣване на захарно цвекло, и второ, да увеличи поне на 500 л. цената на тонъ захарно цвекло.

Нѣкой отъ лѣво: И да намали цената на захарта.

Йорданъ Русевъ: Едно много характерно растение у насъ е соята. Соята е нова култура, и ние виждаме, че отъ три-четири години отъ 1934 г., тя се сѣе вече доста много. Две сѣ областитѣ, въ които тя се сѣе — Плевенска и Шуменска, които сѣ чисто житарски области. Презъ 1935/1936 г. сѣ получили отъ соя въ Плевенска областъ 8 милиона лева, а въ Шуменска — 5½ милиона лева. По околнѣ соята се засѣва: въ Плевенска областъ — въ Търновска, Плевенска и Свищовска околии, а въ Шуменска областъ — въ Русенска, Кубратска и Провадийска околии. Това показва, че безъ да се намѣсва Министерството на земеделството, безъ да се даватъ каквито и да е указания на нашия селянинъ-производителъ, той самичккъ, по собственъ нюхъ, подъ диктовката на пазара, засѣва произведения, които даватъ количествено повече доходъ за него, за да може да покрие своитѣ лични нужди и задълженията си къмъ държавата.

Азъ нѣма да засѣгамъ въпроса за овошарството, защото другитѣ го засегнаха въ голѣми детайли.

Когато положението е таково, г-да народни представители, когато виждаме, че трансформацията на нашето земеделство става подъ диктовката на пазара, когато виждаме, че производителитѣ сѣе онова, отъ което ще вземе колкото се може повече пари, какво остава тогава за насъ? Защо се говори, защо се мѣлва, че не можемъ да намеримъ начинъ да се помогне на българския селянинъ, на българския производителъ? Азъ ще кажа отъ тукъ, че има начинъ да му се помогне, че за неговитѣ земеделски произведения и за произведенията на скотовъдството може да се дадатъ цени, които да възнаградятъ неговия трудъ.

Но паралелно съ една очертана земеделска политика ние трѣбва да развиемъ и една специална земеделска индустрия. Безъ нея нашето земеделство ще куца, и никога нѣма да даде резултатъ. Ние ще трѣбва да отървемъ продуктитѣ на нашето земеделство, изкарвани на пазара, отъ

кефа на чуждестраннитѣ или мѣстни купувачи — да ги купуватъ тогава, когато тѣ желаятъ. Ние ще трѣбва да намеримъ начинъ да помогнемъ на нашия селянинъ-производителъ и азъ ще кажа този начинъ на г-нѣ министра на земеделството. Той е: да оставимъ нашия производителъ да продаде своя продуктъ на мѣстни или на чуждестранни търговци тогава, когато той иска. Затова ние първо трѣбва да развиемъ нашата консервна индустрия, която да обхваща не само градинарскитѣ продукти, но и овошарскитѣ. По това спирамъ.

Една належаща нужда за земеделското производство сѣ хладилницитѣ. Ние не можемъ да не гледаме съ единъ ужасъ — каквито случаи имаше лѣтосъ — по гаритѣ съ десетки вагони грозде да гние, да се руши това грамадно богатство на българското стопанство, защото нѣмало вагони, защото купувачитѣ отъ чужбина не желали да го купятъ и отлагали купуването му. Ние ще трѣбва да направимъ грамадни хладилници въ всички по-главни износни пунктове на нашата страна, особено за овощията и за продуктитѣ на скотовъдството. Не бива въ никой случай да изнасяме птици, агнета, телета и другъ добитъкъ живи въ чужбина. Ние ще трѣбва да ги преработимъ тукъ съ наши мѣстни майстори и работници, защото по този начинъ ще разрешимъ и голѣмия въпросъ за безработицата у насъ. И второ, съхранени въ хладилницитѣ, ние ще ги изнесемъ на пазара тогава, когато е нужно. Това особено важи за гроздето, за ябълкитѣ, за сливитѣ, въобще за овощията. Тѣ могатъ да се съхраняватъ въ тия грамадни хладилници и да ги продадемъ когато искаме. Азъ ще ви кажа единъ примѣръ съ Италианското експортно дружество на гара Левски, което прибра въ своитѣ хладилници 10 вагони грозде, което рисувахе да бѣде загубено, поради липсата на вагони, за да се изнесе. Дружеството, обаче, го прибра въ своитѣ хладилници, съхрани го доскоро и го изнесе наскоро въ Германия, като получи една цена, която не желая да казвамъ, както не желая да казвамъ и цената, по която то го плати на производителя-лозаръ. Въ всѣки случай заключението ми е, че ние можемъ да помогнемъ на българското земеделско стопанство съ хладилници.

За лозарството, което е развито вече доста въ нашата държава. Ние ще трѣбва да ликвидираме веднажъ завишата съ разнитѣ малки винарски избици въ всѣко едно село. Ние ще трѣбва да централизираме виненото производство въ голѣмитѣ стопански центрове, за да може да се получи типизирано винено производство не само за износъ въ чужбина, но и за вътрешна консумация.

На нашето земеделство ще помогнемъ като създадемъ елеватори и силози за нашето зърнено производство, защото голѣма частъ отъ нашитѣ зърнени храни се развалятъ въ негоднитѣ и влажни хамбари, въ които се съхраняватъ било отъ кооперации, било отъ частни търговци. Ние можемъ да направимъ много нѣщо въ това направление, като създадемъ грамадни силози и елеватори, кѣдето търговцитѣ-износители на кооперациитѣ-износители, взели ги подъ наемъ отъ държавата, да оставятъ тамъ зърненитѣ храни и да ги продаватъ на чуждия пазаръ тогава, когато намерятъ една цена, каквато тѣ искатъ, което, разбира се, ще доведе да се плати една по-благоприятна цена и на нашия селянинъ-производителъ. Особено се налага постройката на силози и елеватори за слънчогледа, който е най-лесно разваляемъ земеделски продуктъ, за рапицата, отчасти и за соята.

Единъ трети въпросъ, който трѣбва да бѣде разрешенъ, е въпросътъ за кредита на българското село. Колкото и да подобряваме земеделското стопанство, колкото и да даваме земи на селянина, колкото и да подобряваме цената на неговитѣ земеделски произведения, докато не бѣде премахната тази гангрена отъ снагата на българския селянинъ — задълженията му — ние пакъ нищо нѣма да направимъ. Азъ нѣма да засѣгамъ по-дълбоко въпроса за селския кредитъ, азъ го подхвалямъ само като единъ елементъ на аграрната политика. Обаче азъ се обръщамъ къмъ правителството съ молба, колкото се може по-скоро да разреши въпроса за старитѣ задължения, защото докато ние мѣдруваме какъ да разрешимъ въпроса за старитѣ задължения, ето че вече чука на портата на Парламента, на портата на Министерския съветъ и въпросътъ за задълженията отъ 1931 г. насамъ. Стопанскитѣ и икономически условия отъ 1929 до 1938 г. не се подобриха много. Напротивъ, поради страшната суша въ 1938 г. тѣ се влошиха и длъжниците не можаха да внесатъ своитѣ анюитетни вноски къмъ частнитѣ и обществени кредитори. Този въпросъ се усложни презъ

настоящата година. Ние не можем да го преминем с едно мълчание и да кажем: да разрешим само въпроса за старитъ задължения.

Какво трябва да направим по новитъ задължения? Разсъждавайки по този въпрос, азъ дойдохъ до убеждението, че ние трябва да минемъ къмъ конвертиране на новитъ земеделски задължения. При Земеделската и кооперативна банка може и трябва да бъде създадена една дирекция за уреждане въпроса за новитъ земеделски задължения, отъ 1931 г. насамъ, като за тази дирекция държавата отпусне известни средства. Известни обществени организации, кооперативни и др. съ готовност ще внесатъ, при единъ минималенъ лихвенъ процентъ, капиталъ въ тази стопанско-финансова дирекция при Българската земеделска и кооперативна банка, за да може да бъдатъ уредени новитъ задължения, възникнали отъ 1931 г. насамъ. Съ създаването на тази дирекция въ земеделското стопанство ще се даде колкото се може повече по-евтинъ и по-дългосроченъ кредитъ. Докато на влоговетъ въ земеделските кооперации и частнитъ банки се плаща 4% лихва, нетърпимо е българскиятъ земеделецъ да плаща 8% лихва.

Г-да народни представители! Дохождамъ до въпроса за комасацията. Ето единъ важенъ въпросъ. Но паралелно съ комасацията, азъ смѣтамъ, че е нужно Министерството на земеделието да направи подробни проучвания въ българското село: колко стопанства сж годни да се изхранватъ сами, на колко стопанства е нужно да се даде малко земя, за да се самозадоволятъ поне, и колко стопанства, при земята, която сега притежаватъ, не могатъ да се самозадоволяватъ. Ако възприемемъ базата на закона за т. з. с., че отъ 30 декара земя горе-долу може да си изкарва прехраната едно петчленно семейство, то при прокарана комасация и прокарани канали за напояване на земитъ, което е отъ голѣмо значение за народното стопанство, и като накараме нашия селянинъ да си построи единъ модеренъ кокошарникъ, единъ модеренъ свинарникъ, да обърне по-голъмо внимание на скотовъдството и птицевъдството, той ще получи по-голъмъ доходъ и ще може да осигури прехраната си.

Паралелно съ това, ние ще трябва да разрешимъ голѣмия въпросъ за излишка отъ селска работна ръка въ нашата държава. Не намѣрятъ ли работа въ село, селянитъ тичатъ къмъ града, конкуриратъ работника въ фабриката и занаятчията въ работилницата, създава се хаосъ въ българското социално устройство, не можемъ да намѣримъ изходъ и се чудимъ где да дѣнемъ тези работни рѣще.

Вървейки по тоя пътъ, очертавайки такава политика, ние можемъ да обнадеемъ българския производител. Защото, г-да народни представители, ако за единъ мигъ ние си представимъ, че българскиятъ селянинъ изгори или унищожи една малка частъ отъ това, което е произвелъ, или ако повѣрва на мълвата, която се шири изъ селата, за недоволността на неговия трудъ и каже: ще сѣя това, което е нужно само за моята прехрана, можете ли да си представите голѣмата стопанска и икономическа трагедия на нашата държава? Кой е въ състояние да накара селянина да сѣе на сила? Имаме ли толкова полиция, имаме ли толкова армия? Не. Затова трябва да се взематъ мѣрки да се унищожи тая мълва, тая тревога, която бавно, но сигурно лази вече изъ българското село, което е отчаяно, тъй като вижда, че само малка частъ отъ приходитъ на всичко, което произвежда, остава за него. Ние виждаме, че 3/4 или 9/10 отъ българския народъ днесъ е въ бедно положение. Ние виждаме, че селянинътъ живѣе съ кредитъ; ние виждаме, че 3/4 отъ чиновничеството живѣе съ кредитъ; ние виждаме, че 3/4 отъ пенсионеритъ и инвалидитъ живѣятъ съ кредитъ — 9/10 отъ българския народъ живѣе съ кредитъ. Е добре, когато българскиятъ народъ е зависимъ отъ бакалина, отъ малкия детайлистъ, отъ търговеца, кажете ми: каква ще е неговата обичъ къмъ тая държава, която го е докарала до просияшка тояга? Ето защо, когато азъ приказвахъ за земеделската политика, подчертахъ, че блага на българското село трябва да останатъ въ него, а не да отиватъ въ чужди рѣще. Ако трѣгнемъ отгоре надолу въ редицата на посрѣдницитъ, ние ще видимъ, че повече взематъ ония, които разпространяватъ блага, отколкото ония, които ги произвеждатъ. Всѣки индустриалецъ си калкулира разносикитъ и си туря чиста печалба. Той продава на търговеца, който сѣщо си калкулира разносикитъ и продава съ чиста печалба на детайлиста; детайлистътъ сѣщо си калкулира разносикитъ, слага си печалба и когато произведениата дойдатъ до консуматора, той трябва да плати печалбата на индустриалеца, на посрѣдника, на търговеца, на детайлиста — всичко той трябва да плати. Е добре, може

ли да съществува тая система у насъ? — Въ никой случай тя не бива да остане, а ще трябва да бъде премахната. И само ако ние успѣемъ да намѣримъ възможностъ да накараме производителя да отиде при консуматора, безъ всички тия посрѣдници, които печелятъ, и когато успѣемъ да нанесемъ на саѣтовния пазаръ направо отъ производителя, безъ многото посрѣдници — стига една ръка — ние ще подобримъ положението на производителя.

Никола Василевъ: Къде ще остане частната инициатива?

Нѣкой отъ дѣсно: Ти какво ще правишъ?

Председател Стойчо Мошановъ: (Звъни)

Йорданъ Русевъ: Недей бра грижа азъ какво ще правя. — Ако успѣемъ да направимъ това, ние ще запазимъ благата, които произвежда българскиятъ селянинъ, за него и той ще увеличи своя доходъ. Иначе ние само ще човъркаме раната, безъ да можемъ да възстановимъ или да увеличимъ националния доходъ и добива на глава. Когато става въпросъ за националенъ доходъ, когато виждаме, че той спада отъ 56.529.000.000 л. презъ 1928 г. на 36.569.000.000 л. презъ 1935 г., какво е положението въ чужбина? Азъ ще цитирамъ цифри въ подкрепа на тезата ми, че блага, които произвежда нашето село, не оставатъ въ него. Докато данѣкътъ у насъ е 30% отъ дохода — споредъ данни на г-нъ министъра на финанситъ — въ Швейцария е 4-65%, въ Польша — 8-01%, въ Германия — 11-15%, въ Югославия — земеделска страна като насъ — 11-68%, въ Англия — 15-65%, въ Белгия — 18-89%, въ Унгария — сѣщо земеделска страна — 20-07%, въ Франция — 20-70% и въ Ромъния — 22-94%.

Колко данѣкъ се пада на глава въ тия държави? — Въ Польша се падатъ сѣдно на глава 730 л., въ Югославия — 834 л., въ Ромъния — 1.065 л., у насъ — 1.407 л.

Докато у насъ на бруто доходъ 5.965 л. се пада 1.407 л. данѣкъ, въ Англия на бруто доходъ на глава 39.120 л. се пада данѣкъ 6.122 л., въ Франция — на 21.289 л. доходъ се пада 4.407 л. данѣкъ, въ Белгия — на 18.974 л. бруто доходъ се пада 3.586 л. данѣкъ, въ Германия — на бруто доходъ 22.034 л. се пада 2.457 л. данѣкъ, въ Швейцария — на 49.550 л. бруто доходъ на глава се пада данѣкъ 2.304 л. и въ Унгария на бруто доходъ 9.175 л. се пада 1.842 л. данѣкъ на глава. Едно сравнение, г-да народни представители. Докато, значи, въ другитъ държави данѣцитъ съставляватъ една шеста и една осма отъ брутниятъ доходъ, у насъ тѣ сж къмъ една трета, дори къмъ една трета и нѣщо отъ брутниятъ доходъ. Но ви: ще ми въразите: „Оставете другитъ държави, тѣ сж голѣми държави, иматъ голѣми площи“. Да, но голѣмата площъ има и голѣми нужди, голѣми разходи. Да вземемъ една Югославия, която е близко до насъ. Югославиянскиятъ селякъ е въ по-благоприятно положение отъ нашия.

Казахъ въ началото, че паралелно съ прокарването на земеделската политика върви и направата на необходимитъ технически съоръжения. Борбата съ сушата е немисляма днесъ, безъ електрификация на сгравата. И докато въ Южна България виждаме вече плодонетъ на електрификацията, въ Северна България почти нищо не се прави. И азъ съмъ длъженъ тукъ да кажа, че ако бъдатъ построени баражътъ на р. Росица, баражътъ на р. Осъмъ при Александрово, Ловчанско, и баражътъ на р. Витъ, ние ще видимъ, че цѣла Северозападна България, отъ Шуменъ насамъ, ще бъде електрифицирана и земеделското население ще може да се бори съ сушата, ще могатъ да бъдатъ използвани подпочвенитъ води и каналитъ на баражираниитъ рѣки. Иначе не може въ никой случай да се боримъ съ сушата. Наистина, за това сж необходими много средства, но ние трябва да ги намѣримъ постепенно.

Едно отъ перата на настоящия законопроектъ е за пабавяне и поправяне на земеделския инвентаръ. Главниятъ инвентаръ на българското земеделско стопанство сж превознитъ средства, но днесъ вече като че ли главниятъ инвентаръ ставатъ плугътъ и редосѣялката. Съ плуга се запазватъ природнитъ води въ земята, за да можемъ да се боримъ съ сушата, а съ редосѣялката ще икономисаме голѣма частъ отъ семето, което излишно се хвърля въ земята, а сѣщо временно се подобрява и качеството на самото производство.

За торницата и за фуража нѣма да приказвамъ.

Идавамъ на другъ въпросъ — за млѣкопреработването. Г-да народни представители! Безспорно, всички хора не сме съ еднакви разбирания, съ еднакъвъ манталитетъ, съ еднакъвъ материално и морално положение, не сме и съ еднаква култура, различаваме се. Всичко това оказва голѣмо

влияние върху начина на мисленето на всеки един от нас. Азъ съжалявамъ, че г-нъ Иванъ Петровъ така се нахвърли тукъ по отношение на кооперациитъ. Азъ знамъ кого взема за при. бръ той — Червенобрѣжкия районенъ съюзъ — за да разкритикува българската кооперация, която е единичко сръдство на българския стопанинъ-производител да се бори икономически съ ония съсловия, които храни отъ въкове. Ние виждаме, че днесъ тия стрели отъ во се отправятъ срещу кооперацията. Уви, въпреки всички поражения на българската кооперация, въпреки всички нейни врагове, скрити и явни, законни и незаконни, кооперативното дѣло ще победи. (Ржкоплѣския отъ лѣво) Кооперативното дѣло ще се наложи въ стопанския животъ на нашата държава. Това е единичното сръдство, кждето колективитетътъ, кждето народътъ, отъ селото и града, е обединенъ, безъ силата на закона или на полицията, доброволно да защитава своитъ интереси и да задоволява своитъ нужди. (Ржкоплѣския отъ лѣво) Следователно млѣкопреработването въ никой случай не може да бѣде обектъ на частна инициатива, за да бѣде използванъ трудътъ на българския селянинъ. Стига! Оставете млѣкопроизводителитъ, и тѣ сами ще ви подсказатъ какво желаятъ.

Иванъ Петровъ: Точно това се иска

Димо Яковъ: Никой не е противъ кооперацията, но тя трѣбва да бѣде целъ, а не сръдство. (Глъчка)

Йорданъ Русевъ: Азъ ще кажа, че както има . . .

Нѣкой отъ дѣсно: Кажете, г-нъ Русевъ, единъ примѣръ, когато кооперация е купувала млѣкото по-скъпо отъ частнитъ търговци.

Председателъ Стойчо Мошановъ: (Звъни) Моля, г-да, оставете оратора да се изкаже.

Йорданъ Русевъ: За да бѣда обективенъ и справедливъ, ще кажа . . .

Смѣщиятъ отъ дѣсно: Отговорете на въпроса ми, г-нъ Русевъ.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Моля ви се, г-да, оставете оратора да говори.

Йорданъ Русевъ: За да бѣда обективенъ и справедливъ, ще кажа, че и въ кооперациитъ, както и въ всѣко стадо, има шугави. Нѣкъде по върховетъ сѣ се промъкнали хора, които сѣ използвали безграничното довѣрие на производителитъ. Но това не е навредъ, г-нъ Петровъ. Напротивъ, съ всички сили и съ всички сръдства производителтъ се бори, и той ще ги изхвърли отъ своитъ редове. Много членове отъ управителнитъ съвети и отъ ржководни тѣла въ кооперациитъ сѣ антикооператори. Ние ги знаемъ кои сѣ. Азъ, който съмъ живѣлъ толкова години въ сръднитъ на българската кооперация, не веднажъ съмъ сръщалъ недоброжелатели на кооперацията. Ние, смѣно знаемъ, че властѣта, г-нъ Петровъ, се мжчи, пращайки хора, които нѣматъ понятие отъ кооператизмъ, . . .

Нѣкой отъ дѣсно: Като тебе!

Йорданъ Русевъ: . . . да управлява кооперацията. Напр., идете въ Общия съюзъ на кооперациитъ и вие ще видите пратени тамъ хора отъ банката, които никога не сѣ живѣли съ кооперацията и никога не сѣ снували кооперация.

Стефанъ Цановъ: Тѣ не сѣ за никжде, а ги пратиха въ Общия съюзъ.

Нѣкой отъ лѣво: Разликата между Йорданъ Русевъ и този (Сочи нѣкого въ дѣсно) е тази, че този е дѣловодителъ, а оня (Сочи оратора) е билъ производителъ.

Йорданъ Русевъ: Азъ изслушахъ г-нъ Петровъ да изказва противната теза най-спокойно.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Свършете, г-нъ Русевъ.

Йорданъ Русевъ: Завършвамъ. — Дълженъ съмъ да подчертая, че въ никой случай не съмъ съгласенъ за едно разпожсване на млѣкопреработването, дори и въ кооперативна форма. Азъ поддържамъ схващането, че ние трѣба колкото се може повече да централизираме млѣкопреработването, пакъ въ кооперативна форма, за да можемъ да

съберемъ по-голъмо количество млѣко. И азъ мога да ви кажа, че въ Плъвенския районенъ съюзъ, който има идея да построи и голѣма модерна млѣкопреработилница, която ще събира годишно къмъ 3—4 милиона килограма млѣко, ние ще произведемъ едно здраво, типизирано сирене, а не да бѣде десетъ чешити отъ десетъ кооперации.

Председателъ Стойчо Мошановъ: (Звъни) Свършете, г-нъ Русевъ. Времето Ви изтече. (Глъчка) Оставете го, г-да, да приключи. Не мога да му продължа времето. Оставатъ Ви две минути, г-нъ Русевъ.

Стефанъ Цановъ: Говори Йордане! Кавгата е винаги за млѣкото и сиренето!

Йорданъ Русевъ: Ако успѣемъ да създадемъ такива централни млѣкопреработилници за добиване на типизирано сирене, на типизирано масло и пр., ние ще можемъ да излъземъ на чуждия пазаръ. По такъвъ начинъ ние ще можемъ да знаемъ въ кооперативната млѣкопреработилница на еди кой си районъ какъвъ типъ сирене имаме — швейцарски, английски и т. н. — и ще можемъ да дадемъ и на сѣмитъ скотовъдци една по-добра цена за произведенитъ отъ тѣхъ млѣчни продукти.

Председателъ Стойчо Мошановъ: (Звъни)

Йорданъ Русевъ: Свършвамъ. — Г-да народни представители! Въ заключение, азъ съмъ длженъ да обърна вниманието ви — идвамъ на първитъ си размжждения — че въ никой случай не бива да търпимъ по-нататкъ тая анархична стопанска система у насъ. Въ това отношение правителството — настоящето, утрешното, което и да бѣде — ще трѣбва да изгълни своя дълтъ. Азъ говоря като земеделецъ-производителъ. И мене ще ми бѣде драго да се върна на село и да видя една очертана земеделска политика, която дава резултати и блага на земеделеца-производителъ да се върна и видя баша си земеделецъ-производителъ доволенъ и възнаграденъ за неговия трудъ да видя комшията си доволенъ и възнаграденъ за своя трудъ; да видя братята и сестритъ си, които отъ ранна сутринъ до късна вечеръ работятъ, доволни, че тѣхниятъ трудъ е възнаграденъ. Обаче безъ такава ясно очертана земеделска политика не 128.000.000 л. да дадемъ, колкото сега даваме, съ което, разбира се, съмъ съгласенъ, но и 500.000.000 л. да дадемъ, ние само ще гъделичкаме дълбоката рана на българския селянинъ, но никога нѣма да разрешимъ аграрния проблемъ, който чука на вратата на българската държава, който тегне на плещитъ на българския производителъ и който чака най-после да бѣде разрешенъ, за да има миръ, хлѣбъ и свобода въ българската държава. (Ржкоплѣския отъ лѣво)

Председателъ Стойчо Мошановъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Григоръ Василевъ.

Григоръ Василевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! По поводъ внесеня законопроектъ за сключване заемъ отъ 128.000.000 л., който Българската земеделска и кооперативна банка ще даде на Министерството на земедѣлието въ изпълнение на неговия бюджетъ презъ текущата година, азъ ще искамъ да се върна на старата любима моя тема за програмата на българската земя, като за времето, съ което разполагамъ, ще искамъ да засегна само най-важнитъ въпроси, безъ да мога да влѣза въ подробности и безъ да мога да бѣда изчерпателенъ.

Преди 8 години въ Народния театръ азъ имахъ случай да изложа за пръвъ пътъ програмата на българската земя. Подиръ това, отъ тая трибуна, преди 7 години, при разглеждане бюджета на Министерството на земедѣлието, азъ я изложихъ въ течение на 4 часа. Следъ туй загубихъ една година въ упоритъ трудъ, заедно съ двадесетина души отъ нашитъ най-добри специалисти, професори отъ земедѣлскитъ факултети и нѣкои други хора отъ вънъ, за да мога да установя писмено и спокойно смѣщата програма. Надѣвамъ се, че ще имамъ случай да направя още едно, така да се каже, окончателно издание. Днесъ, обаче, за да улесня разискванията и за да повдигна нѣкои въпроси, които навѣрно нѣма да бѣдатъ повдигнати отъ другитъ оратори, азъ ще си позволя въ известна система, но много набързо, да дамъ само своето мнение, като съмъ убеденъ, че г-нъ министрътъ на земедѣлието, който, мога да кажа, има извънредно добра воля, ще бѣде така добъръ не само да се вслуша, но и да даде всичкото си внимание, за да могатъ тия въпроси да се проучватъ и изпълняватъ — тѣзи, които могатъ да се изпълнятъ, да се изпълнятъ по-скоро, а тѣзи, които иматъ нужда отъ проучвания, да се изпълнятъ, ма-

каръ по-късно, но въ този духъ, който азъ приемамъ добросъвестно като най-полезенъ за насъ.

За да дамъ, особено на новия г-да народни представители, едно указание, въ какъв духъ и по-рано азъ съмъ приказвалъ тукъ отъ трибуната по същия въпросъ, искамъ да ви прочета няколко реда, за да ви освободя отъ всякакви подозрения. Въ последната, третата програма, азъ казвамъ: (Чете) „На два пъти въ Народното събрание и тукъ за трети път ние заявяваме ясно и категорично: изпълнението на програмата за земята и всички усилия за развитието на различните клонове на земеделието тръбва да бъдатъ основа за обединението на българските партии, които сж за днешния стопански строй въ селата, за конституционния режимъ въ страната и за мирния всестраненъ общественъ напредък на нацията. Разниятъ крайни течения у насъ, отъ лѣво и отъ дѣсно, всичкитъ мераклии за диктатура, изключителни режими, за нови обществени строеве по-малко могатъ да възприематъ тази програма, защото тѣ преследватъ особени цели и не искатъ да зачитатъ волята на българскитъ граждани, особено на селянина, които ний изглежда бавномислещи и сѣ твърде прекалени демократически настроения. Яничаритъ отъ лѣво и дѣсно искатъ да диктуватъ, да разпореждатъ, но никой да не имъ търси смѣтка. Тѣ еднакво презиратъ демокрацията. А ние сме дълбоко убедени, че благосъстоянието, просвѣтата и демокрацията тръбва да върватъ ржка за ржка въ селата и тѣхното успоредно развитие въ нашата страна е най-добрата гаранция за бъдещето на българския народъ“.

Не съмъ признавалъ и не признавамъ никакви партийни, групови и други домогвания по въпроситъ за земята, по въпроситъ за войската и по въпроситъ за българската външна политика. Не искамъ сѣ това да кажа, че всичкитъ мои схващания сж правилни. Азъ се отнасямъ винаги сѣ голямо почитание къмъ критиката и ви увѣрявамъ, че надали нѣкой може да ми влѣзе въ душата, колко много ценя противнитъ мнения, когато тѣ сж изказани и формулирани сѣ желание да съборятъ една погрѣшна моя мисль, за да мога азъ да мисля по-правилно.

Следъ този уводъ, минавамъ на отдѣлнитъ въпроси, които винаги ще ви вълнуватъ и които азъ слушамъ въ разговоръ сѣ васъ, повдигнати въ комисията по Министерството на земеделието, но пръ много отъ които азъ виждамъ, че има недостатъчна яснотъ и недостатъчна осведоменостъ.

Има ли нужда България отъ една програма за земята? Очевидно, има. Нѣма да го доказвамъ. За колко време тая програма тръбва да се изпълни? По моето скромно мнение, най-добре е да не определяме срокъ. Азъ не обичамъ тѣзи планове: тригодишни, четиригодишни, или петгодишни, защото никой не е толкова силенъ, за да може да предвиди точенъ срокъ. Въ единъ периодъ отъ 5 години ние можемъ, безспорно, да осъществимъ голяма частъ отъ нашата програма. Въ единъ срокъ отъ десетина години, предполагамъ, ще можемъ да превърнемъ България въ грядина. Въпроситъ, които има да разрешаваме, и срѣщаватъ, сѣ които тръбва да ги разрешимъ, азъ ще ви ги посоча съвсемъ свободно и така ясно — вървамъ, че ще признаете това — щото никой да не се съмнява въ препорѣжитъ, които азъ давамъ.

Министерството на земеделието, безспорно, е въ центъра на тая програма. Азъ единъ пътъ тукъ казахъ, че правителството на г-нь Кьосевановъ — Банко Банковъ представлява това и това. Вие видѣхте шеговитата страна на тая фраза. Азъ ви казвамъ сериозно, че за мене първиятъ министъръ и министърътъ на земеделието сж двата стълба на всѣки кабинетъ. Министритъ могатъ да бъдатъ сериозни и несериозни — тя е друга работа — но въ всѣки случай всѣки кабинетъ въ България, по моето мнение, тръбва да се назовава сѣ името на първия министъръ и сѣ името на министра на земеделието. Толкова много е важна, бихъ казалъ, не задачата, а мисията на единъ министъръ на земеделието въ България, щото заслужава да го обкржимъ сѣ общи симпатии, сѣ довърние и искрено да му подадемъ ржка, защото отъ благосъстоянието на селянина се развива благосъстояние по цѣлата страна. Има една моя формула — може би я смѣтатъ хората за нѣкакъвъ демагогски лозунгъ; нищо не презирамъ повече отъ демагогията и невежеството. Азъ казвамъ: отъ земята — презъ селата за страната. Мислете го и тѣй, и иначе, вие ще дойдете до същото убеждение. Нѣма другъ пътъ. Ако има другъ пътъ, кажете го, азъ ще го възприема. Това не е игра на словосъчетание, а, напротивъ, е една истина. Азъ мисля, че тя е общоприета и че този Парламентъ може съвсемъ свободно и спокойно да върви въ този пътъ, безъ нито единъ народенъ представител да може да подозира, че задъ туй единодушие се крие нѣщо, което не бива да се признае, или че се криятъ нѣкакви планове, които не могатъ да се признаятъ.

Министерството на земеделието има два помощника, два лоста: първиятъ лостъ — това сж земедѣлскитъ факултети и, бихъ казалъ, земедѣлската наука; вториятъ лостъ — това е Земедѣлската банка, земедѣлскиятъ кредитъ. Не е възможно да направите почти никакво полезно начинание въ България, ако не се съобразите сѣ науката и кредита. Кредитъ е необходимъ за всѣко най-малко дѣло, тѣй като нашитъ селяни сж собственици, но сж бедни и каквито и препорѣжки да имъ дадемъ — ново семе, нови култури, нова обработка, дълбока оранъ — искатъ се пари. Другъ пари не дава, дава ги Земедѣлската банка. Следователно, тя е материалната основа, стопанската основа или финансовата основа, ако желаете, на всичкитъ усилия, които г-нь министърътъ на земеделието тръбва да прави въ ръководството по изпълнението на тази установена програма.

Отъ другата страна е земедѣлската наука. Предварително ви заявявамъ, че не съмъ поклонникъ на никой професоръ, който не си знае работата. Ако отъ менъ е зависло и доколкото отъ менъ зависи, азъ бихъ направилъ най-строгъ контролъ и подборъ на хората и бихъ съдѣлвалъ за премахването отъ земедѣлскитъ факултети агрономо-лесовъденъ и ветеринаренъ — на всѣки професоръ, който не е годенъ за своето мѣсто. Азъ не бихъ се посвѣнилъ да покана чужденци, ако е общопризнато и доказано, че тѣ сж по-способни отъ нашитъ, защото нашитъ сж подготвятъ. Искамъ да кажа, че съмъ свободенъ отъ каквито и да е разположения да хваля недостойни професори. Все пакъ, отъ 20 години България има вече земедѣлска наука. Тая наука е другиятъ лостъ на министра на земеделието, за да можемъ ние да преобразимъ — или, както погрѣшно казватъ, да трансформиране — и да модернизирате, да направимъ едно по-съвършено земедѣлие. Азъ приемамъ всѣка критика на отдѣленъ случай, на грѣшки на отдѣлни професори, ако щете на всички професори, обаче не приемамъ никакъвъ повикъ противъ науката. Не може неспециалистътъ, полуспециалистътъ и недоучениятъ да ръководи прогреса на земедѣлието. Ученитъ ний ги знаемъ въ Българския университетъ. Може да не ги зачитате, азъ ги уважавамъ и смѣтамъ, че българитъ до тоя день, въ продължение на 50 години, сж дали нѣколко извънредни учени, учени сѣ свѣтовна известностъ. Не всички сж такива, разбира се. Качеството не е еднакво, но въ всѣки случай тръбва да издѣземъ отъ правилото да почитаме науката и да следваме непремѣнно нейнитъ свѣти. Науката се върши въ факултетитъ, въ лабораториитъ, тя се върши при изследванията подъ микроскопа, тя не се върши на полето. Има опитни полета, има опитни станции. Всичкото, което се прави по земята, не е още изследване, го е подготовка за изследване. Тѣзи учени не сж много, тѣ сж 5—10 души. Тѣ ръководятъ истинския напредък на преобразованието на българската земя и модернизиратъ на нейното обработване, разбогатяване и разхубавяване. И азъ смѣтамъ, че първото дѣло на всѣка комисия по Министерството на земеделието е да отиде въ тия факултети, да се осведоми и да се постави въ течение, за да видятъ колко нови приятели ще се спечелятъ на българската земедѣлска наука въ тия два факултета. Сѣ тия два лоста г-нь министърътъ на земеделието ще изпълнява своята програма. Тая програма азъ бихъ раздѣлилъ на нѣколко части, както съмъ го направилъ и въ моята книга. Има една редица отъ законодателни мѣроприятия, които тръбва да се прокаратъ презъ Парламента. Нѣкои отъ тѣхъ, които набелязахъ преди 5—6 години, вече минаха отъ тогава насамъ и сж станали закони, другитъ чакатъ своето разрешение. Посочени сж по-нататъкъ въ тази програма кои сж ръководнитъ стопански, технически и икономически начала — азъ не казвамъ принципи, защото българската дума е много по-ясна и точно отговаря на тази мисль — върху които тръбва да почива общата политика, на министра на земеделието и въобще на земедѣлското развитие въ България. Има следъ това програми за различните области на земеделието. Първата областъ — това сж земедѣлскитъ култури. Имате първата категория — зърнени храни. Азъ нѣма да говоря за пшеницата. Този въпросъ е много старъ въпросъ, отъ времето на моя предшественикъ г-нь Димитъръ Христовъ. Ако вие бихте се поровили въ неговитъ речи — азъ нѣма да ги цитирамъ — ще намѣрите неговата искрена надежда, че България ще може да увеличи сѣ милиарди производството на пшеничното зърно и отъ тия много милиарди въ килограми ще дойдатъ още повече милиарди въ лева. Той върваше това. Но не се оправда. Винаги може би не е лично на г-нь Димитъръ Христовъ. Стана свѣтовенъ крахъ. Г-нь Христовъ не се въръ въ нѣкои подробности: че България, като земедѣлска страна на пшеница и други зърнени храни, не е първата страна по качество, че има по-слабото качество. Тя не може да се бори сѣ Русия и Съединенитъ щати, даже не може да се бори сѣ Унгария

и Ромъния. Ето, азъ признавамъ тази невъзможностъ, защото отговаря на обективните условия. Азъ бихъ желалъ да бъдемъ първи, но ние нѣмаме даже унгарското зърно, което е по-хубаво отъ нашето. Ние вървимъ подиръ него, но това съвсемъ не значи да нѣмаме грижи за увеличаване и подобрене на зърното и специално грижи за пшеницата.

Никола Василевъ: Нашето загорско жито не пада по-долу.

Григоръ Василевъ: Ние въ областта на зърненото производство, и специално на пшеницата, не сме направили почти нищо. Нашата наука е изследвала до известна степен нейните качества, търсени сж въ течение на 30 години най-подходящите сортове, специално сега се търсят сортове устойчиви на сушата, което е откъснен въпросъ отъ въпроса за това, кои сортове сж най-доходни, най-хубави и най-ценни. То е друга грижа. Но въ този случай не сме направили една сериозна стѣпка, за да подкрепимъ това производство. Ние нѣмаме преди всичко въ цялата страна семействени инсталации. Отива къмъ 15 септември земеделците да сѣе. Какво сѣе той въ България? Той хвърля зърно. Какво е това зърно? Това зърно не е избрано, това зърно не е лѣкувано преди да бѣде сѣто. Навсѣкѣ въ културните страни това зърно е предварително почистено, избрано, отъ най-добрите сортове, следъ това е лѣкувано специално и следъ това сж редосѣяка е хвърлено въ земята. Ние нѣмаме тия станции. Убедихъ Земеделската банка въ 1931 г. и трѣбваше да пристѣпи къмъ тази задача, да се покрие цяла България сж мрежа отъ семействени станции или инсталации, което е по-правилно, обаче до днесъ това не е направено. И, следователно, тукъ ние сме още въ първобитния периодъ като земеделска страна, ние сме първобитни земеделци. Това е първата крачка за този, който иска да има добро зърно. Понататѣкъ идватъ другите грижи: каква да бѣде обработката, на кой теренъ да се сѣе, какви сортове да се сѣятъ и понататѣкъ, какъ да торимъ, за да получимъ по-голямъ добивъ на декаръ. Ние имаме толкова малкъ добивъ на декаръ, штоо действително въ това отношение сме на последното стѣпало. Надали има земеделска страна, която да е по-долу отъ насъ по низкия си добивъ. Може да бѣде малко по-долу отъ насъ, малко надъ насъ, но въ всѣки случай ние сме изостанали извънредно назадъ.

Никола Пановъ: Г-нъ Василевъ! Колко имаме добивъ на декаръ ние?

Григоръ Василевъ: Срѣдно 120—130—140 кгр. добивъ на декаръ, а въ изключителни случаи и повече.

Г-да народни представители! Нѣма да ви давамъ цифри. Кажете ми, че ще ги имате, за всѣка култура поотѣлно, въ по-широко издание, отколкото сега. Една отъ причините за низкия добивъ у насъ — най-сѣществена причина — е тая, че ние не торимъ нашата земя. Нашата земя е крайно бедна. Трѣбва да торимъ сж естествените торове, сж които разполагаме. Но трѣбва да торимъ и сж изкуствени торове, които сж ни необходими. Трѣбва да заназимъ естествените торове и да насържимъ населението къмъ създаване на торина.

Трѣбва да кажа, че въ този бюджетъ има една твърде сериозна крачка напредъ. По-рано имаше единъ типъ за торина извънредно скѣпъ и неосѣществимъ за България. Сега вече имаме единъ типъ доста евтинъ. Ние ще възприемемъ този типъ, проученъ отъ 2—3 години насамъ. Така ще стане възможно въ течение на нѣколко години да стигнемъ до положението, естествените торове въ България да бѣдатъ съхранявани и впоследствие използвани.

На второ мѣсто сж нашите изкуствени торове. На времето забранихъ износа на костеното брашно отъ България — бихъ желалъ и г-нъ министъръ Багряновъ да го забрани, защото тоя износъ е едно удоволствие за нашата умствена бедностъ. Не можемъ по никакъв начинъ да продаваме костеното брашно, което е много полезно за много райони. Нѣма общо правило, а трѣбва специално да се каже за кои райони какво трѣбва. Имаме проучвания доста голѣми. Българското костено брашно сега отива въ Италия, стига до Япония, но въ България никой не го употребява. Това е една загуба за насъ. Ние трѣбва да купуваме изкуствени торове отъ странство. Трѣбва всѣка година да увеличаваме тия изкуствени торове. Едната група торове ще вземемъ отъ Германия, другата група торове ще купуваме отъ Гърция. Азотните торове предимно или изключително ще ги вземаме отъ Западъ, а суперфосфатните можемъ да ги вземаме отъ Гърция. Имаше честита да посета...

Никола Пановъ: (Казва нѣщо)

Григоръ Василевъ: Оставете ме на мира!

Председателъ Стойчо Мошановъ: (Звъни)

Григоръ Василевъ: Искамъ да говоря спокойно. Какво ще ме учите Вие сега? Вие ли ще ме учите на земеделие? Търпете малко! Ако не ми дадете да говоря, ще напусна трибуната — увѣрявамъ ви, защото ще се убедя, че нѣма смисълъ да говоря на хора, които не искатъ да слушатъ.

Никола Пановъ: Какво ще говорите, когато не познавате въпроса! Нашите земеделски стопанства сж дребни, срѣдно иматъ по 30 декари. Ако взематъ да купуватъ изкуствени торове, нѣма да имъ стигне доходътъ само за торове.

Председателъ Стойчо Мошановъ: (Звъни) Оставете оратора!

Никола Пановъ: Какво ще Ви слушаме да говорите!

Председателъ Стойчо Мошановъ: (Звъни)

Григоръ Василевъ: Г-да народни представители! Увѣрявамъ ви, нѣмамъ никакво желание да правя полемика по една тема, която за мене е свещена. Но ви заявявамъ за последенъ път, че ако още единъ-два пъти ме прекъснете, ще напусна трибуната, ще си отида вкъщи и ще си пиша книгата. Да ви видя тогава васъ какъвъ видъ ще имате предъ България.

Никола Пановъ: Ние ще работимъ безъ да приказваме. И ще направимъ много повече, отколкото ако приказваме.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Считамъ, че това е последниятъ Ви апострофъ.

Григоръ Василевъ: Програмата за пшеницата, за ръжта, за ечемика, за овеса, за просото, за канадското просо, за царевичната, за ориза, за лимеца е изучена — не, разбира се, напълно, но отъ това, което нашите специалисти и учени сж добили досега, може да се каже, че сме налучкали изсоката на развитието на нуждите ни и начините, по които можемъ да ги задоволимъ.

За ориза азъ бихъ казалъ само една дума. Въ обработката на ориза ние сме напълно въ епохата на фараоните. Днесъ въ Египетъ оризътъ не се работи така, както се работи у насъ. Не се работи така и въ Индия, и въ Италия. Тѣй варварски се работи само въ България. Тая система на разпожсаностъ, безъ нивелация, никѣде не се употребява. Ние поимъ нашия оризъ често пъти сж четири пъти по-големо количество вода, отколкото трѣбва. Това е една голѣма загуба, първо, защото намаляваме културата по качество и количество и, второ, защото тази вода може да послужи за други земи въ Южна България, където хората понѣкога ще се избиятъ за вода. Напоителните норми горедолу сж проучени, но не сж спазвани. Необходимо е, понеже нашиятъ оризъ е отъ много високо качество като хранителенъ продуктъ, да се занимаемъ сж въпроса за изравняването — за нивелацията. Тя иска много малко, за да преминатъ единъ пътъ завинаги оризопроизводителите къмъ истинските днешни, модерни начини на обработка на ориза. Старото да се забрани и даже да се забрани.

Следъ зърнените храни идватъ варивата — фасулътъ, грахътъ, лещата, известни на васъ продукти. Тѣ сж много ценни за нашия вътрешенъ пазаръ, а правимъ отъ тѣхъ и нѣкакъв износъ. Българскиятъ фасулъ, обаче, има много сортове — около стотина. Най-добри сж два-три сорта. И трѣбва за тия сортове да приложимъ програмата за фасула. Фасулътъ лесно заболява, но се намѣри разрешение и на този въпросъ, като въ известни балкански или подбалкански мѣста се обработва фасулъ за семе и това семе се раздѣва всѣка година безъ изключение въ низките мѣста. Тамъ болестите не го засѣгатъ. По този начинъ болестите на фасула, които сж страшни и го унищожаватъ, се премахватъ. Напр., въ Пещерско, Лѣдженско, къмъ Разлога, на такива мѣста, които сж на около 800—1000 м. височина, систематически трѣбва да накараме населението да обработва фасулъ отъ избрани сортове и следъ това семето да бѣде раздѣвано на останалото население. Тогава ще сме сигурни, че нѣма да има заболявания. Но нашиятъ фасулъ, който е отъ добро качество и има добъръ пазаръ, напр. въ Марселия, се изпраща за чужбина въ видъ много непривлекателенъ. Той трѣбва да бѣде очистенъ, както зърното въ триора, да бѣде излѣсканъ и изчетканъ. Затова има специални инсталации, които не сж скѣпни. Въ такъвъ случай можемъ да

изпращахме фасула и направо за Америка. От войната насам и в германската армия българският фасул е приет като една много добра храна. И французите го харесват. Тази програма е приложима лесно, изисква много кратко време и би била много полезна. Аз съм убеден, че подир две години резултатите ще надминат всички очаквания.

Маслодайните растения — слънчогледът, рапицата, сусамът, фасът, макът, анисът и др. — са също една група много интересна. Тук трябва да прибавим и соята. Тя бѣ въведена в България преди 3—4 години. Тя бѣ установена тук с доста мъчности, които бѣха едва преодоливи. Аз зная, че има противници на тая култура, обаче не желая по този повод да отбѣлям много време за аргументите в нейна полза. Нашето желание трябва да бѣже — това е моето заключение — да привлечем в България купувачи не само от Германия, но и от други страни, примѣрно от Англия, за да можем да увеличим културата на соята. Соята има през последните три години развитие рѣдко за всички култури. Само слънчогледът имаше такова развитие след войната, както соята. И двѣ култури са ценни. Има, разбира се, нѣща които не са разрешени, но в всѣки случай двѣ култури трябва да бѣдат насърчавани. Тѣ са нужни, за да имаме разнообразие в нашето производство. Особено ценна е соята за обогатяване на земята с азот.

Тодор Найденов: Това не е вѣрно. Соята не обогатява земята.

Председател Стойчо Мошанов: (Звъни) Стига!

Григор Василев: Вие нѣмате понятие от тази работа. Това, което ви казвамъ, е мнение на всички учени по свѣта. Вие не знаете нищо. Какво да Ви правя? Какъ да Ви помогна?

Тодор Найденов: Вие приказвате, а азъ лично я сѣя.

Григор Василев: Да сѣеще е много лесно, но да разбереш соята е много мъчно.

Влакнодайни растения: ленъ, конопъ, памукъ — и тѣзи култури са много ценни. Развиват се много бързо. Конопътъ има много добър международен пазаръ. Памукътъ постоянно се развива в България и задоволява вече голяма част от нуждите на нашата мѣстна индустрия, докато по-рано това изглеждало невъзможно. Ленътъ е в началото на своето развитие. Но има много добри условия за ленъ в нѣколко гnezда, като Копривщица, Разлогъ, Лъдженското коритѣ и други нѣкои мѣста, които даватъ добро качество ленъ и иматъ всичката възможност да развиятъ тази култура, толкова повече, че в тия мѣста населението е крайно бедно, и по тоя начинъ ние ще увеличимъ неговия доходъ, особено в подбалканските мѣста.

За захарното цвекло и картофите нѣма да ви говоря, въпреки че въпросътъ за картофите още не е разрешенъ в България. Той е проученъ, подготвенъ е за изпълнение, но не е приведенъ въ изпълнение.

Тютюнътъ нѣма да засѣгамъ, тъй като говорихъ неотдавна предъ васъ за него.

Розата е едно доказателство, че България е много красива, но розопроизводителите са едни от най-нещастните наши производители. Не съмъ песиниътъ за нейното бъдеще, първо, защото този периодъ на криза, който мина в розопроизводството, в връзка с свѣтовната криза и с лихвата на покупки въ странство, ще си отиде; второ, защото ние сме въ състояние да направимъ действително една розова долина, но тепърва, наново, и тогава ще имаме много по-голямъ добивъ на декаръ; трето, защото розовиѣ листа могат да получатъ и едно друго ново употребление, както и самото розово масло. Розовото масло, розовиятъ конкретъ и розовиятъ абсолютъ, както сега го правятъ, са основата на парфюмерийната индустрия. Обаче нашите лѣкари, професори от медицинския факултетъ, проучватъ от 2—3 години насамъ въпроса и дадохъ много интересни заключения — че розовото масло може да бѣде единъ много цененъ медикаментъ.

Има и друга една идея, разработена само теоретически, но, по моето убеждение, много ценна: да се почне приготвянето на мармеладъ от розови листа. Надѣвамъ се, че ще получимъ единъ прекрасенъ продуктъ. Въ настоящия бюджетъ е поставено изачото на такава една лаборатория. Азъ вѣрвамъ, че следъ 2 години въ Народното събрание ще се разисква за резултата отъ тази лаборатория. Розовиятъ мармеладъ е и храна, и лѣкарство. Азъ мисля, че ако ние успѣемъ съ този продуктъ, ще можемъ да намалимъ производството на розово масло и ще продаваме на цѣль свѣтъ единъ интересенъ новъ арти-

кулъ, за който ние имаме пъленъ монополъ. Не искамъ да влизамъ въ подробности, защото времето е кратко, нито пъкъ е възможно да обяснявамъ въпроса въ пълни подробности. Но азъ ви заявявамъ, че първите наши мѣдини, които иматъ име и в чужбина, работятъ упорито, Земедѣлската банка ги подпомага, дава имъ розово масло за проучване, и съмъ убеденъ, че и въ тази областъ ние ще имаме успѣхъ и напредѣкъ.

Босилекътъ, здравецътъ, ментата, медицинските растения са също много интересенъ продуктъ на нашата земя. И тукъ има много новости почти всѣка година. Ние ще трябва да имаме особена грижа да засилимъ производството на нашите медицински и ароматични растения. Установено е, че по ароматъ нашите растения са почти винаги първи въ свѣта; установено е, за нѣкои отъ тѣхъ, че по лѣчбеность са почти единствени и най-добри. Думата ми е за беладоната и за много други растения като нея. Ние ще трябва да пренесемъ билките въ диво състояние въ българските градини, за да станатъ обектъ на производство въ градини отъ подготвени градинари. И тукъ виждаме всѣка година развой. За беладоната медицинската наука откри, че е важно лѣкарство противъ съзнателната болестъ. За много други растения, отъ които тѣзи професори специалисти, които се занимаватъ съ българската фармакопѣя и са даже приготвили известни български специалитети, които се разпродаватъ отъ кооперацията на българските аптекари, ние констатираме единъ голямъ напредѣкъ. Ето единъ отъ тѣхъ, малкъ нагледъ, който, обаче, постоянно ще се разширява, ще се развива, дава много добри изгледи за въ бъдеще.

За ливадите, за тревните смѣски, за пасищата и горите има също така възможностъ за подобрения, обаче азъ сега нѣма да говоря за тѣхъ.

Плодове и зеленчуци, прѣсни и консервирани — по мое мнение, този параграфъ носи едно голямо бъдеще на нашата страна. Не искамъ да се спирамъ отдѣлно на всички плодове. Моето мнение е, че ние можемъ въ течение на малко години, да кажемъ 4-5, да намалимъ до минимумъ, или даже да премахнемъ изцѣло пътуванията на българските градинари въ чужбина. Ние трябва да ги настанимъ въ България. Този елементъ е извънредно цененъ. Той е първокачественъ земеделски елементъ, обаче ние ще намѣримъ по-добра смѣтка, като народъ и като държава, да го запазимъ тукъ. Въ това време нека подготвимъ неговия поминѣкъ. Той ще бѣде полезенъ въ тази областъ. Той ще бѣде полезенъ не само за медицинските растения, но главно въ областта на плодетѣ и зеленчуците — прѣсни и консервирани. Земята, която ние имаме, почти въ цѣла България, е годна за градини, за плодове и за зеленчуци. Старата столица Търново е първата столица на градинарството и зеленчукарството. Сега Пловдивъ се надига подиръ Търново и иска да дѣли медалъ — нѣмамъ нищо противъ. Утре и Петричъ ще стане единъ важенъ центъръ съ своята земя, която е богата и кѣдего ранното производство на зеленчуци прави успѣхи отъ година на година.

(Председателското мѣсто заема подпредседателъ Георги Марковъ)

Още преди 8 години азъ казахъ, че параграфътъ на бъдещето съ градините съ плодове и зеленчуци и съ цвѣта. По отношение на зеленчуците нашиятъ прогресъ е очевиденъ. По отношение на плодетѣ — също. Но тукъ азъ искамъ да ви кажа, че всѣкидневъ ние овощарство нѣмаме. Имаме овощия, обаче ние сме далечъ, много далечъ отъ това, което се казва овощарство. Азъ ще ви дамъ само единъ примѣръ — нѣма да ви чета цифри — какво е въ Америка, въ така наречената Калифорния, и какво е въ България, която въ много отношения не бѣ отстъпила и може да я достигне и надмине. Може да си направите сравнение отъ следни факти. Въ Калифорния искатъ срѣдно отъ едно ябълково дърво 300 кгр., отъ едно сливово — 1.200 кгр., отъ едно дърво зарзала или кансия — 200 кгр., отъ едно дърво праскова, понеже насажденията са по-гъсти — 65 кгр., отъ единъ декаръ лозе десертно — 6—7.000 кгр. Това не е фантазия. Това е нормата. Питамъ се азъ: кѣде сме ние? Ние сме, разбира се, много по-назадъ. Калифорния е богата земя, действително обогатена земя, обаче азъ мисля, че южна България, Югозападна България е отъ Калифорния по-богато надарена отъ природата и ще може да надмине Калифорния. Калифорния дава хубави плодове, но тѣ нѣматъ никакъв ароматъ; също така отстъпватъ и по вкусъ — това не е мое лично мнение, това е мнение на американски професори и изследователи.

Какви са нашите съществени елементарни грѣшки въ овощарството? На първо мѣсто, за низкия добивъ и за несигурното качество у насъ ние нѣмаме

следните гръхове: най-напред никакви грижи по отглеждане на дръвчетата; почвата се обработва много зле, не се тори, полива се малко или никак не се полива. Нямат и подходящи хладилни помещения, нямат земедьска индустрия за запазването и преработването на плодове. Нямат това, което е необходимо за тяхното изсушаване и приготвяне на сиропи, компоти, мармелади и пр. Ние трябва да имаме градини от овощни посадения и зеленчукови градини, но сега те са с примитивни сортове, които не са доходни. При същите условия ние можем да добием повече доходи, но трябва да се внесат всички познати въ страните-износителки сортове въ България, защото те са, които се пласират на международните пазари. Трябва да се ускорят работите по подобряването на местните сортове. Сега нямат нищо опитано въ тази област. И сегашната обработка на почвата не може да се търпи. Трябва да се забрани чимовата система. Не може въ овощните градини да има и трева, и други култури. Само въ началото, въ първата и втората година след насаждането, е позволено да има въ овощната градина известни бобови растения, а след това нищо не трябва да има. Овощната градина трябва да бъде постоянно обработвана и да бъде недостъпна за друга растителност. Трябва да се даде примър и да се направят демонстрации, значи, с опит и нагледно да се убеди населението, и ако то не може да се убеди, трябва чисто и просто да се забрани обработването на друга растителност въ овощните градини. Трябва да се направят масови демонстрации с торенето. Не може нашата земя да ражда, без да бъде торена. Трябва да се положат грижи за мелiorациите, за трайните подобряния, главно за поливането. Трябва да създадем, разбира се, подготвен персонал въ тази област. Нашите овоща, по вкус, по аромат, нямат конкуренция въ Европа. Аз съм правил сравнения въ 1935 г. между френската калвила и кюстендилската калвила. Мога да ви уверя добросъвестно, че френската калвила, която въобще е отлична въ всъко отношение, се превъзхожда по вкус, или, както казваме на популярен език, по лезетъ от нашата калвила.

Към това трябва да прибавя особената грижа за земедьската преработваща индустрия на плодове и зеленчуци. Спомена се тук за консервната индустрия. Тя се създаде главно въ последните 4-5 години. Създател ѝ е покойният Генов от Пловдив, и той заслужава, макар отдавна да е починал, да изкажем всичката наша почит към дѣлото му. Аз познавам тази индустрия отблизо. Тя е доста примитивна. Тя не е богата съ капитал, не е богата съ техника, тя не притежава най-добрите машини, не познава добре занаята — тя тепърва има да се усъвършенствува. Но въ всеки случай тази индустрия ще се развива. Аз бих желал ние да я подкрепим, да я кредитираме от Земеделската банка, както кредитираме градинарите. Тя трябва да бъде източник на богатства въ бъдеще. Нашата консервна индустрия може да стигне до положение да изнася на чуждите пазари и да донася злато. Вие знаете — тя е позната — консервната индустрия на Генов, която произвежда зеленчуци, някои компоти и пр. Новата консервна индустрия, която е въ наченки въ България, почва съ сушене на зеленчуци и смилане на зеленчуци въ брашно. Тази индустрия има наченки малко въ Русе и сега, напоследък, преди месец — въ София. Аз съм съгласен, че тя ще се развие много бързо, но е необходимо да бъде насърчена и подкрепена.

Казват съм и друг път: не бива българският Парламент да стои на това становище, държавата да има еднакви отношения към всички индустрии. Нямат нищо против която и да е индустрия, против който и да е клон от нея, но индустриите трябва да се поставят въ категории, по простата причина, че те нееднакво са полезни на държавата. Всяка една от тях може би е полезна, но всички не са еднакво полезни. Ние трябва да дадем, преди всичко, максимум подкрепа на износната индустрия, значи на тази, която изнася произведенията на българската земя преработени, като използва труда на българския работник. Подир това ще дойдат общополезните индустрии, но трябва да се предпоставят индустриите, които органически е свързана съ земята и труда на българския работник. Тук, въ София, има някаква фабрика — аз не я зная — която произвеждала грамофонни плочи. Уверявам ви, нито зная предприятието, нито ме интересува, нито имам нищо против него, но как мога аз да гледам на този производител, който произвежда някакви допотопни грамофонни плочи, и да го поставям наравно съ една индустрия, която преработва български зеленчуци, взети от самите произво-

дители? От самия собственик на последната индустрия зная, че той продава само въ Швейцария и Англия и че е много доволен от плащането. Нямат никакви затруднения и получава швейцарски франка и английски лири. Аз искам, по тоя повод, да бъдем много сериозни, да дадем нужното насърчение, да покажем българските капиталисти и българските кооперации на тази основа да се състезават, да улеснят и насърчат това производство и да проучат пазарите, за да дадат най-хубавото качество за продаване. (Ржкоплъскания от лъво) Това е наш специалитет. Има много нови култури, които ние можем да внесем въ България. Тази тема, обаче, не е достатъчно разработена, ще я оставя за друг път.

Минавам на българското скотовъдство. Скотовъдната столица въ България е град Плевен съ Плевенската област. Истината е, че по отношение на едрия добитък, работния добитък и млъчния крави, България е първа въ цяла Югоизточна Европа. Не говоря за конете, тъй като Унгария е най-малко един въкъ преди нас съ своето коневъдство, но по отношение на добитък, на сивото говедо, ние сме първи.

Бях дал на унгарското правителство през април 1931 г., ако се не лъжа, един подарък — сиви говеда — бих казал, съ добрата надежда някой ден да станем продавачи на маджарите. От изучаванията, които правят, ето вече 5-6 години върху нашия добитък — бичи, крави и телета от този породист добитък — резултатите са отлични. Българският добитък, подарен на Унгария, има превъзхождащи качества. Това е казано въ едно писмо на унгарското министерство на земедьлието. Маджарите имат погръшен възглед, като искат да населят Унгария съ внасян добитък от Германия и Швейцария. Добре, но този добитък там лесно се разболява. За Унгарската степ е годен плевенският добитък.

Заслужава да отдадем извънредно голяма похвала на местното население от Плевенския район, тъй като нашият едръ добитък от Плевенско е един развъдник, необходим из Ромъния, на Унгария, на Югославия, на Гърция и на Турция. Гърците купуват. Турците по-рано купуваха. Аз съм убеден, че при сериозна размъна на мисли, при сериозни усилия, ние ще можем да станем продавачи на плевенски добитък и въ другите съседни страни. Югославия има същата гръшка, каквато прави Унгария, на която подражава. Въ 1934 г., намирайки се въ Бѣлград за няколко дни, въ югославското министерство на земедьлието, съ тяхните специалисти, установихме на самото място, че те са на много погръшен път. Югославия има нужда от нашия плевенски добитък, защото е точно пригоден за тази област на Европа.

Председателствувашъ Георги Марковъ: Имате още 15 минути. Съобразете се съ времето си и съкращавайте!

Григоръ Василевъ: Да, принуден съм да съкращавам някои работи. — Нямат да говоря нито за нашето коневъдство, нито за нашето овцевъдство. Въпросите, обаче, са много важни.

Ще кажа няколко думи за свиневъдството. Ние вече намърихме пазар за българските свине и за свинската масъ въ Централна Европа. Има възможности да правим износ и въ Лондон на добре пречиствена свинска масъ. Но това, което е новото и което е сензация за София, то е, че една софийска фирма вече прави износ за Америка на български кренвириши и на българска шунка, продукти много добри. Ние можем въ тази област също така да направим един напредък. Разбира се, въ туй отношение Северна България има по-голямо значение, отколкото Южна България, където това животно, свинята, не е при толкова добри условия.

Птицевъдството въ България има също така много добри изгледи, но фондът бѣше унищожен, грижите престанаха и известни клирингови спогодби омъчиха износа. Днес ние сме въ много тежко положение. От 3-4 години ние сме извънредно назад въ тази област, макар да имаме всички условия да отидем много напред.

Ветеринарната служба е, безспорно, една от много съществени и много важните служби въ Министерството на земедьлието. Между ветеринари и агрономи не може да има споръ от момента, когато има законъ за двете служби. Аз мога да заявя, че въ 365 дни, през които съм управлявал това министерство, не съм имал нито един случай на споръ между ветеринаръ и агрономъ. И двете категории са ми заявявали изрично

официално, чрез своите ръководители, че са абсолютно доволни от техните отношения и от разпределянето на работата.

Димитър Кушев: И при нас нямаше спорове.

Димитър Гичев: Тя се създадох в новата ера на единение!

Григор Василев: Ветеринарната служба има и международно значение. Ние трябва да вземем акт от решенията в Женева. Трябва да създадем една нова специалност — зоотехник, което значи учен скотовъдец. И агрономът, както и ветеринарът, може да стане зоотехник, но трябва да добави това, което му липсва. На тая основа сътрудничеството и братското съвнуване е позволено. Нека заповядат. Всъщност трябва да бъде полезен на страната. Другата борба е свършено неспоразумителна и осъдителна.

Хладилното дѣло в България има грамадно бъдеще. То е сега въ началото. За запазването на плодовете, при много на гроздето, то е много важно. За усиляването на нашия износ и за неговото добро разпредѣление то също е много важно. При задържане на голѣма част от нашите вагони в чужбина, когато има наплив на наши вагони, то е от голѣма важност. Въпросът е проучен, остава да се осъществи. Казват, че много се бърза, но аз не видях много бързане в последните години, въпреки голѣмите обещания и макаръ че няма никакъв спор.

Искамъ да кажа една дума за бубарството и за копринарството. Българските лашкули, бѣлитъ, сѣ първо и екстра качество на европейския пазаръ. Имаше възможност да развиеш бубарството до голѣми размѣри, обаче трябва да вземемъ поука от чужбина по отношение отглеждането на черничевите дръвчета, а, от друга страна, трябва да насърчимъ и домашната тъкачна индустрия на коприна. Българската коприна по качество е много добра. Както италианцитъ, така и френцитъ, които сѣ майсторитъ, пъкъ и германцитъ, признаватъ този фактъ. Ние имаме въ България наемки на домашна тъкачна копринена индустрия, и азъ бихъ желалъ, щото Министерството на земедѣлието да бѣде, макаръ и въ най-скромнъ размѣръ, отзивчиво къмъ това начало на домашния трудъ въ България. Убеденъ съмъ, че, макаръ и въ малкъ размѣръ, България може да изнася известна част изработена коприна както фабрично, така и домашно тъкана на станъ. Една програма за коприната е изработена отъ най-добрия, да не кажа единствения специалистъ въ България, г-нъ Душевъ, единъ скромнъ работникъ, но сериозенъ специалистъ. Азъ имамъ неговото изложение, печатано въ „Нация и земя“. Той казва, че България може много лесно, съ една система отъ мѣрки, да стигне да има единъ милиардъ лева доходъ отъ бубарство.

Въпросътъ за мелиорациитъ отъ всички видове, или така нареченитъ трайни подобрения на почвата, е единъ отъ най-важнитъ, още повече затова, защото иска много срдства. Напоителната програма за България е изучена. Може би не е изучена въ подробности за Старозагорското поле. За Маришката долина, за Струма и Мѣста, за малкитъ обекти въ България всичко е проучено; единственото, което липсва, сѣ срдствата. Азъ смятамъ, че би било една голяма погрѣшка — и не допускамъ, че това може да трае — да се лиши Министерството на земедѣлието отъ службата по водитъ, която е толкова важна. Не се касае за това, къде ще бѣде отдѣлението за водитъ, а се касае кой ще намѣри срдствата, кой и какъ ще ръководи изработването на напоителната система и прилагането на тази програма. Заявявамъ ви, безъ да искамъ да правя отъ това никакъвъ въпросъ, че въ нито една държава — даже Италия и Полша се отказва отъ това — напоителното дѣло, мелиорациитъ и водната служба не сѣ другде, освенъ при министерството на земедѣлието. Така е въ Америка, така е въ Англия, така е въ Белгия, въ Франция, въ Ромъния, въ Турция, навсякъде по свѣта. Тази българска идея е доморасла и, по моето скромно разбиране, това е просто една лакомия за кредити — нищо друго.

Азъ държа на разположението ви една програма, извънредно ясно и прегледно развита. Съжалявамъ, че нямамъ свободни броеве, за да ви ги дамъ, но онѣзи господи, които биха желали, могатъ да видятъ, колко тази програма е конкретна. Няма почти една рѣчица забравена, включително Арда. Изобщо и за Северна България, и за Южна България тази проблема е крещеща. Презъ време, когато има суша, всички сѣ отзивчиви; после, като

падне снѣгъ, никой не мисли за това. Прилагането на тази програма изисква около два милиарда лева.

Нѣкой отъ дѣсно: За колко декари?

Григоръ Василевъ: Маришкитъ басейнъ е 450.000 декари, Старозагорскитъ е 350.000 декари, събиратъ се и други дребни. Въ всѣки случай сумата е къмъ 2 милиарда лева. Тѣзи два милиарда лева българското правителство може и трѣбва да ги намѣри. Необходимъ е и другъ единъ трети милиардъ за другитъ предприятия и мѣроприятия на Министерството на земедѣлието въ продължение на 4-5 години. Българската земедѣлска банка би могла до известна степенъ да подкрепи тази работа. Нито е грѣхъ, нито е ересь да се потърсятъ пари и въ чужбина. По моето мнение, първото нѣщо е да се намали скотовиятъ процентъ на Народната банка поне на 5%; второто нѣщо е да се намали влоговиятъ процентъ на Спестовната каса отъ 4% на 3%; третото нѣщо е въ течение на десетина години правителството да внесе по 10 милиона лева на Земедѣлската банка свободни пари — притокъ на прѣсни парични срдства. Съ срдствата на Земедѣлската банка, както и съ евентуална финансова подкрепа отъ странство, която е много лесна за намиране въ нѣкои страни, които разбиратъ, че това ще бѣде не заемъ за въоръжаване, а заемъ за разбогатяване, азъ твърдя, че България ще може да направи единъ сериозенъ скокъ напредъ и да отговори на всички належащи нужди. Специалиститъ, които сѣ обиколили България: швейцарци, англичани, французи, германци, италианци, до единъ сѣ констатирани въ своитъ доклади, че напоителната работа на Марица е очевидно доходно предприятие, че върху туй няма какво да се спори. Напоиването на Старозагорското поле е очевидно доходна работа. Корекцията на р. Марица, разкубавянето на Тунджанската долина, прехвърлянето на Бистрица въ Струма за напоиването на 30.000 декари, напоиването на 60.000 декари въ Неврокопско — всичко това сѣ едни доходни работи. Тия мѣста, които ще се напоятъ, ще станатъ райски парчета, парчета отъ рай, както съмъ казалъ, подиръ 6-7 години. Това можемъ да направимъ и това трѣбва да направимъ. Това, обаче, не е работа на инженеритъ-строители; това е работа на министра на земедѣлието и на културнитъ инженери. Ако въ Италия Мусолини въ началото даде работитъ по бонификациитъ на Министерството на общественитъ сгради, то бѣше много разумно и много обяснимо, защото отъ сто лирети изразходваше 95 лирети за постройка на градове и села, на мостове и пътища, а само 5 лирети за водни строежи. Но днесъ Мусолини се отказва отъ това. Останалъ е само нашиятъ Мусолини, но той пъкъ е много малкъ.

Стефанъ Цановъ: Но инатътъ му е голѣмъ, бае Григоре.

Председателствувашъ Георги Марковъ: (Звъни) Заключете, г-нъ Василевъ.

Григоръ Василевъ: Нѣколко думи за нашето горско стопанство. Българскитъ гори действително могатъ да дадатъ свършено други доходи за българското стопанство. Българскитъ гори сѣ прегърпѣли много тежки времена. Азъ бихъ напомнилъ само, че когато сключвахъ бюджета за 1931 г., заличихъ на единъ замахъ 10 милиона лева отъ горското отдѣление, не защото смятахъ, че този кредитъ не е нуженъ, а защото покойниятъ Молдовъ ми даде дума — а той винаги е изпълнявалъ думата, която дава — че наесенъ ще даде 50 милиона лева специаленъ допълнителенъ кредитъ за горитъ, отъ които той много се интересуваше. Но трѣбва да се влѣзе въ тѣхъ, трѣбва да бѣдатъ експлоатирани по-добре. Има много възможности за използване на горитъ — и за целулоза, и за хартия, и за други материали. Ние, може би, ще произвеждаме целулоза и отъ тютюницата. Казватъ, че тѣ ще бѣдатъ много добъръ елементъ за производство на целулоза — отъ специалистъ съмъ го чулъ, азъ не съмъ такъвъ. Нужно е държавата да обърне внимание да потърси начинъ за осъществяването на една подобни мѣроприятия, при които горитъ ще могатъ да бѣдатъ много по-широко и полезно експлоатирани. Фантазията за горскитъ концесии отъ наше време, отъ времето на Сговора, си отиде. Действително това бѣше една злокачествена фантазия на нѣколко души, които ни дупсеха две-три години като кошмаръ, но всичко падна само по себе си, тъй като работата бѣше непроучена. И кой знае отъ къде дойде този Щилъ, за когото нищо друго не зная, освенъ, че го наричати международенъ скиталецъ.

Другъ единъ въпросъ, въ връзка съ мелиорацията на земята, е този за залесяване и укрепяване на пороищата. Азъ бихъ предложилъ единъ законъ за залесяване и укрепяване на пороищата и съмъ готовъ не само да го гласувамъ, но и да обиколя всички български поселения и да ги убедя, че това е много полезенъ законъ, отъ който по-полезенъ нѣма. Ние трѣбва да правимъ мобилизация всѣка пролѣтъ и всѣка есенъ по една седмица за укрепяване и залесяване на пороищата. Нашиятъ народъ ще понесе, убеденъ съмъ, съ най-големъ търпение и, бихъ казалъ даже, съ най-големъ разположение тази нова тежоба, шомъ като той разбере, че има единъ цѣлостенъ планъ за туряне край на пороищата и за осигуряване богатство поне за нашитѣ синове и внуци. Азъ съмъ челъ за миналото на Франция, която е била опустошена въ времето на Наполеона, и за Съединенитѣ щати, които сѣ били съвършено опустошени, по какъвъ начинъ е ставало ласовото залесяване. И тамъ то е ставало съ една подобна национална мобилизация. Нѣма другъ начинъ. Трѣбва да се вложи трудътъ на цѣлия народъ.

Димитъръ Гичевъ: Това може да направи само едно народно управление.

Никола Търкалановъ: И то начело съ Гичевъ!

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни) Времето Ви изтече, г-нъ Василевъ!

Григоръ Василевъ: Трѣбва и въ тази областъ действително да вземемъ едно сериозно решение, което ще ни даде ценни резултати въ бъдеще.

Ако общиятъ планъ е необходимъ, следъ него следва друга една необходимостъ: планъ по райони. За Северна България има единъ планъ — не е подробенъ, но ще го дамъ на разположение на тѣзи, които се интересуватъ; за Южна България има нѣколко плана; за Места и Кюстендилско, за Родопи и Арда има други планове, нови, съвсемъ оригинални. Планове по райони трѣбватъ. Земята ни е прекрасна, но и много разнообразна. Тя не е обща степ, има различни височини, различенъ климатъ, различенъ съставъ, различни култури вирѣятъ. Нужно е да се приспособимъ къмъ нашата земя. Ней не можемъ да я приспособимъ къмъ насъ, а ние трѣбва да се приспособимъ къмъ нея. Това, което тя желасъ, и това, което тя може, това трѣбва да искаме отъ нея.

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни) Изтече Ви времето, г-нъ Василевъ!

Григоръ Василевъ: Завършвамъ, г-да народни представители.

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни) Свършете!

Григоръ Василевъ: Стига съ този звънецъ! Какво престѣпление е това, че сѣмъ изтекли 5 минути повече? Какъ не Ви е грѣхъ! Говоря за земеделieto, и Вие сте земеделецъ, а ми отнемате на края думата по този начинъ! (Ръкоплъскания отъ лѣво) Две думи и свършвамъ.

Г-да народни представители! Въ 1936, 1937 и 1938 г. бюджетътъ на Министерството на земеделieto е намаленъ крѣгло съ 500 милиона лева. Направете справка въ Финансовото министерство и ще ви го кажатъ. Но не е само това. Азъ поискахъ да зная, извънъ тѣзи кредити, съ които е намаленъ бюджетътъ на Министерството на земеделieto въ последнитѣ три години, какво е прибрало Министерството на финанситѣ, респ. г-нъ Гуневъ, отъ земеделските фондове, слѣти къмъ редовния бюджетъ на държавата. Цифритѣ, които ще ви дамъ, сѣмъ автентични, официални. Въ 1936 г. то е взело отъ фондъ „Културни мѣроприятия“ 92 милиона лева; отъ фондъ „Елизоотии“ — 31 милиона лева; отъ фондъ „Подобрене на скотовъдството“ — 14 милиона лева; отъ фондъ „Подобрене на птицевъдството“ — 5 милиона лева; отъ фондъ „Млѣкопреработване“ — 4 милиона лева; отъ фондъ „Едъръ земеделски инвентаръ“ — 700.000 л. Всичко за 1936 г. — 148 милиона лева. Въ 1937 г. отъ сѣмнитѣ фондове то е взело 161 милиона лева, а въ 1938 г. — 177 милиона лева. Всичко презъ тритѣ години — 500 милиона лева. Значи, 500 милиона лева сѣмъ дадени по-малко по редовния бюджетъ за тия три години и още 500 милиона лева сѣмъ взети отъ фондоветѣ — единъ милиардъ лева за три години дадени по-малко за земеделieto.

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни) Нали заключавате, г-нъ Василевъ?

Григоръ Василевъ: Заключавамъ. — Г-да народни представители! Азъ сѣмтамъ, че е съзнана необходимостта да направимъ една обща програма за нашата земя. Тя е налице, нека бжде подобрена, нека бжде допълнена, нека бжде промѣнена. Едно начало на програма има отъ министерството, отъ агрономическия факултетъ, отъ Земеделската банка, нека да я изпълнимъ! Искане се, иска се ентузиазъмъ, иска се обичъ къмъ земята, иска се обичъ къмъ народа. Нашиятъ народъ бедствува. Ако ви кажа какво яде, нѣма да ме повѣрвате. Нѣма хлѣбъ, яде трето качество хлѣбъ, хората живѣятъ въ мизерия, нѣматъ 1.000 лева доходъ на петочленно семейство! Ние сме длъжни да вземемъ редица мѣрки за нашето горско население. То живѣе въ горитѣ и преживява отъ горитѣ. За нашето планинско население, което не е горско, друга система отъ мѣрки трѣбва да вземемъ. Нашето население, което живѣе въ неплодородни мѣста, пороишни мѣста, да го изселваме и настаняваме другаде. Да дадемъ по-евтини храни на бедното население. Едно съчетание за подпомагане всички категории земеделски производители въ България е напълно възможно. Ние трѣбва да положимъ съ ентузиазъмъ и съ единство всичкитѣ наши грижи, да улеснимъ всѣка добра воля, за да може българското земеделие действително да напредва, да трѣгне съ бързъ темпъ, съ устремъ къмъ модернизирание, къмъ приспособяване по начинитѣ, които науката посочва, за да можемъ да създадемъ за нашето население по-големъ благосъстояние, което е възможно и напълно достижимо, та въ кратко време България да бжде примѣръ на всички. Но трѣбва да ценимъ хората на науката, трѣбва да имаме волята и енергията да наложимъ тази програма. Тия посѣгательства върху Министерството на земеделieto отъ три години сѣмъ най-лошъ признакъ и може би тѣ сѣмъ най-добро доказателство, че режимътъ, който съществува, е билъ не само противъ народа, но и противъ земята. (Ръкоплъскания отъ лѣво)

Председателствуващъ Георги Марковъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Асенъ Мумджиевъ.

Асенъ Мумджиевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Проблемътъ на нашето земеделие е твърде обширенъ. Той е твърде интересенъ и като политика, и като практика, и като теория. Би могло да се каже много повече отъ това, което се изнесе отъ тая трибуна отъ страна на ораторитѣ, които ние изслушавме, но азъ по тая поводъ считамъ за нужно да отбележа, че не бива това мѣсто (Сочи трибуната) да го обръщаме на подвижна земеделска катедра. Отъ тая висока трибуна ние трѣбва да третираме въпроситѣ, свързани съ общата земеделска политика на България. Ето защо азъ сѣмтамъ — и ще бжде кратъкъ — да засегна, доколкото времето ми позволява, ония важни и голѣми въпроси, свързани съ нашата земеделска политика, които ни интересуватъ въ настоящия моментъ. Ще се спра по-конкретно върху настоящитѣ грижи на министра на земеделieto по отношение на планинското население. Считамъ за нужно още въ началото да отбележа, че законопрекрътъ, който разглеждаме, е първата грижа по законодателенъ редъ за нашето планинско население, което днесъ живѣе тежки дни. И азъ не бихъ изпълнилъ добре дълъга си, ако не изкажа, отъ името на това население, неговата голѣма благодарностъ къмъ днешния министъръ на земеделieto г-нъ Багряновъ за грижитѣ му къмъ планинското население и за това, че днесъ той, като защитникъ на интереситѣ на българското земеделие, поставя това добро начало.

Г-да народни представители! Грижитѣ за нашето земеделие значатъ грижи за България. Не отъ вчера се казва: да подпогнемъ нашето земеделие. Отъ 20—30—40 години вече се повтаря общата и изтъркана фраза, че земеделieto е грѣбнакътъ на нашето стопанство, че всѣка стопанска деятельность започва отъ земеделieto, че върху нашето земеделие се гради стопанското могѣщество на България, че върху него се градятъ индустрията, търговията, промишлеността, че върху него въобще се гради и цѣлата ни стопанска политика. Всички констатираме, обаче, че досега думитѣ не сѣмъ съпадали съ дѣлата. Грижитѣ за българското земеделие сѣмъ били по-големѣ или по-малки, въ зависимостъ отъ това кой е билъ начело на Министерството на земеделieto, дали е билъ истински защитникъ на интереситѣ на българското село или не. Сѣмтамъ, че тия грижи трѣбва да бждатъ постоянни и провеждани системно, а точно това не е ставало досега. Ние нѣмаме едно степенуване на голѣмитѣ проблеми за нашето земеделие, нѣмаме градиране на нуждитѣ, които трѣбва да занимаватъ всѣко едно управление.

Аслож, да градираще нуждитъ, да ги степенуващ по важност, това е, бихъ казалъ, основата на всѣка политическа политика. Какъ можемъ, напр., да допустнемъ строежа на луксозни учреждения въ София — това, което наблюдаваме днесъ — когато нашиятъ селянинъ оре съ дървено рало; какъ можемъ да мислимъ за нашата народна отбрана, когато не сме стѣпили здраво на краката си, като земеделски народъ и не сме осигурили личния елементъ? Преди да доставяме оружие, трѣбва да се погрижимъ да осигуримъ възможността да бѣде то по-сено отъ здрави ръце.

Г-да народни представители! Какви цели си поставя една земеделска политика? По тоя въпросъ е говорено сѣщо твърде много досега. Една земеделска политика си поставя двойка цель: първо, да увеличи българското земеделско производство и, второ, да подобри качеството му. Това сѣ двѣтѣ цели, които всѣка земеделска политика гони.

У насъ, г-да народни представители, нѣма аграренъ въпросъ. У насъ е осѣщенъ лозунгътъ, издиганъ отъ много трибуни въ миналото: земята да се притежава отъ онези, които я работи. У насъ има въпросъ за рационализация на земеделието. Да бѣде то рационализирано, значи, да бѣде повдигнато по качество и да бѣде съобразено съ пазарнитѣ условия. Тукъ влиза и проблемътъ за нагаждането на нашето земеделие къмъ условията на пазара, за неговото разнообразяване.

Г-да народни представители! Азъ искамъ да ви напомня една много стара истина, усвоена въ политическата икономия. Цельта на стопанската дейностъ, казватъ още физиократитѣ, а следъ тѣхъ и класицитѣ, не е производство; цельта на стопанската дейностъ е консумацията. Тая дейностъ има за крайна цель да задоволи дадени човѣшки нужди. Ако приложимъ това правило къмъ нашето земеделие, ще дойдемъ неминуемо до заключението, че то трѣбва да се съобразява съ целитѣ на консумацията. И азъ мисля, че ако на времето се правѣха много грѣшки, тия грѣшки се правѣха за това, защото се забравяше това основно начало: че за да произведешъ, трѣбва горе-долу да си подготвишъ пазара.

Г-да народни представители! Когато говоримъ за рационализация на нашето земеделско производство, естествено, трѣбва да си поставимъ и въпроса: въ каква посока се движи нашето земеделско производство? Или, по-конкретно казано, като знаемъ, че следъ зърненото производство, което държи централно мѣсто въ нашето земеделие, е производството на индустриални растения, въ какво съотношение трѣбва да сѣ тия производства?

Г-да народни представители! Азъ притежавамъ нарѣзка една таблица за производството на зърнени храни и на индустриални растения, въ които влизатъ и маслодайнитѣ. Таблицата е за времето отъ 1912 до 1937 г. Въ 1912 г. България е имала засѣти 25 милиона декари съ зърнени храни, въ 1919 г. — 20 милиона декари, намаляватъ съ 5 милиона декари. Изглежда, че е оказала влияние европейската война. Българскиятъ земеделецъ бѣше откъснатъ отъ своята нива и поради тази причина е намалѣла площта, засѣта съ зърнени храни. Въ 1922 г. — 21 милиона декари, въ 1925 г. — 22 милиона декари — тенденция къмъ увеличаване. Въ 1932 г. — 26 милиона декари, въ 1937 г. — 27 милиона декари.

Да разгледаме другата частъ на таблицата — досежно индустриалнитѣ растения. Презъ 1912 г. сѣ били засѣти индустриални растения, въ които влизатъ тютюнътъ и маслодайнитѣ — 370 хиляди декари кръгло. Презъ 1919 г. — 495 хиляди декари — постоянна тенденция на увеличаване; презъ 1922 г. — 642.940 декари; презъ 1925 г. — 818.000 декари; презъ 1932 г. — 1.613.600 декари; презъ 1937 г. — 3.162.620 декари.

Г-да народни представители! Изводитѣ, които биха могли да се направятъ отъ тази таблица, сѣ следнитѣ. Първо, цифритѣ изразяватъ една ясна тенденция къмъ увеличаване площта, засѣта съ индустриални растения. Засѣтата площъ презъ 1937 г., сравнена съ тази презъ 1912 г., е олесеторена — отъ 370.000 декари е увечена на 3.162.620 декари. За единъ периодъ отъ 26 години тази площъ е олесеторена, докато площта, засѣта съ зърнени храни презъ 1937 г., е почти сѣщата площъ, която е засѣта презъ 1912 г.

Г-да народни представители! Ясна е тенденцията на развитието на нашето земеделско производство — производството на индустриални растения се увеличава.

Г-да народни представители! Азъ искамъ да засегна съ нѣколко думи и другъ единъ въпросъ, по който се изказа и прѣдговорившиятъ. Много пѣти отъ разни мѣста, и тукъ, и вънъ, въ печата, се е казвала една истина — че бѣдшето на българското стопанство е въ

създаването на една земеделска индустрия. Тая истина, подчертанана въ миналото, се подчертава и днесъ Тя отговаря, споредъ мене, на едно правилно схващане на земеделската проблема. Създаването на наша земеделска индустрия е свързано съ тенденцията, за която азъ ви говорихъ прѣди малко — силно развитие на производството на индустриалнитѣ растения.

Г-да народни представители! У насъ се говори за консервна индустрия, за производство на лентъ, на конопъ, на картофи, говори се за целулоза и т. н.

Г-да народни представители! Понеже става дума за нашата индустрия и въобще за възможноститѣ за създаване на българска индустрия, свързана съ продуктитѣ на нашето земеделие, азъ искамъ да спра вниманието ви само за 2-3 минути върху единъ голѣмъ въпросъ, повдиганъ на много мѣста. Касае се за възможността за създаване целулозна индустрия въ България.

Г-да народни представители! Целулозата е единъ продуктъ, който намира широко приложение въ живого. Най-голѣмото си приложение тя намира въ книжната индустрия. Въ Германия вече произвеждатъ въ широкъ мащабъ изкуствена коприна и изкуствена вѣлна отъ целулоза.

Г-да народни представители! Хартийната индустрия увеличава съ грамадни крачки своя капацитетъ. Докато презъ 1913 г. сѣ изразходвали 8 милиона тона книга, презъ 1931 г., следъ 18 години, е изразходвано почти двойно количество — 15 милиона тона. Това е свѣтовната употреба на книга. Съ право културното ниво на единъ народъ се мѣри съ употребата на книга. Въ Съединенитѣ щати се пада годишно на човѣкъ 70 кгр. книга, въ Англия — 37 кгр., въ Германия — 24 кгр., въ България и Югославия — 3½ кгр.

Г-да народни представители! До скоро България изнасяше книга отъ вънъ. Днесъ България има 5 книжни фабрики съ капацитетъ къмъ 20 хиляди т. на. За книжната индустрия главниятъ материалъ е целулозата. Годишно нашата индустрия употребява 9 хиляди тона целулоза. Вториятъ материалъ е кашата отъ дървесина, а третиятъ — колофонътъ — 400 тона. Годишно въ чужбина изнасяме къмъ 120 милиона лева чужда валута за целулоза. Тя би могла да бѣде добивана отъ ония дървесни материали, които имаме въ голѣмо изобилие — смърчъ, боръ, букъ и др. 50.000 кубика отъ тази дървесна маса би могла да задоволи и прѣзадоволи тая нужда.

У насъ, г-да народни представители, лежи неизползувана въ българскитѣ гори дървесна маса надъ 3 милиона кубика, която може да послужи за строителенъ и горивенъ материалъ. Докато това богатство гние въ българскитѣ гори, нашата държава изнася голѣма сума, която ви споменахъ, за целулоза.

Г-да народни представители! Понеже е напреднало времето, възнабѣрявамъ да съкратя монитѣ бележки и да мина къмъ втория въпросъ, на който казахъ, че ще се спра главно — на въпроса за подобрене поминѣка на населението въ нашиятъ планински райони.

Г-да народни представители! Става дума за едно население, което е съ особени заслуги къмъ нашия народъ, къмъ нашата държава, едно население, което презъ тъмнитѣ дни на турското робство изнесе върху жилавитѣ си плещи борбата на нашето освобождение.

Г-да народни представители! Изъ срѣдитѣ на планинското население презъ време на турското робство изѣздоха голѣми хора, които бродѣха наширъ и надѣжъ изъ Отоманската империя, за да будятъ своитѣ братя долу въ полето, да ги учатъ и да имъ служатъ съ примѣръ. Накратко, касае се за едно борческо жилаво българско население, което е съ голѣми заслуги къмъ нашата държава и къмъ народа ни. Днесъ това население е забравено.

Нѣкой отъ лѣво: Умира отъ гладъ сега.

Асенъ Мумджиевъ: Фактъ е, че имаме и такива случаи вече. Отъ дълги години нашето горско население е изхвърлено отъ обекта на държавнитѣ грижи. Ние се грижимъ за производителитѣ долу въ полето, които живѣятъ при несравнено по-добри условия.

Азъ не съмъ противъ Дирекцията за храноизносъ. Това е единъ институтъ, който е събуждалъ винаги голѣми надежди. Той ще остане да съществува и въ бѣдшето. Но азъ съмъ противъ системата да обременяваме нашия планински жителъ съ премията, която се дава на зърненитѣ храни. Не може нашиятъ изтощенъ балкански жителъ, който е единъ отъ главнитѣ консуматори на зърненитѣ храни, да поддържа цената на житното производство. Нека признаемъ, че производителитѣ долу въ полето живѣе при несравнено по-благоприятни условия. Той има повече земя, той има на разположение плодородна земя, той е близко до голѣмитѣ стопански центрове. И

затова мене ми се вижда пресилена тезата да искаме да крепим твърдата цена на българското зърно върху слабите, хилавити и ожудените, бих казал, плещи на изтощеното и много заслужило наше горско население.

Никола Контев: до приказвате, че е висока цената на зърнените храни, когато съ паритъ, които взема полското население срещу храните, то едвам може да си купи газъ?

Асен Мумджиев: Цената на житото фоб Бургас е 2 л. килограмът.

Никола Контев: Въпросът е какво ще купи съ паритъ от това жито, което ще продаде. Не може да става въпрос какво му коства житото.

Асен Мумджиев: Вие не ме слушате, г-н Контев. Азъ казахъ, че не съмъ противъ Дирекцията за храноизносъ.

Никола Контев: Другъ е въпросътъ да намъримъ срѣдства да помогнемъ на планинското население. Но не можемъ да кажемъ: понеже единитъ страдатъ, трѣбва да накараме и дружитъ да страдатъ. Това не е теория. Ще помогнемъ на балканското население, но нѣма да изтощимъ полското.

Председателстващъ Георги Марковъ: (Звъни)

Асен Мумджиев: Г-нъ Контев! Азъ Вг разбирамъ много добре. Ние този въпросъ сме го третирали въ комисията, но Вие не ме изслушате какво ще кажа. (Възражения отъ дѣсно)

Никола Контев: Вие казвате веднага да се смъкне цената на зърнен (съ храни. Какво повече да Ви разбирамъ?

Председателстващъ Георги Марковъ: (Силно звъни) Всѣки има свое разбиране и мнение.

Асен Мумджиев: Г-да народни представители! Азъ казахъ, че Дирекцията за храноизносъ трѣбва да бѣде запазена. Това го казахъ въ началото, когато започнахъ да третирамъ проблема за изхранването на бедното планинско население. Азъ съжалявамъ, че моитъ другари не сж чули това, и ще повече съжалявамъ, че не пожелаха да си наложатъ търпението да ме изслушатъ, да покажатъ повече коректностъ и уважение къмъ своя приятелъ, който винаги ги е слушалъ, когато сж говорили отъ тая трибуна.

Г-да народни представители! Дирекцията за храноизносъ трѣбва да бѣде запазена, защото трѣбва да държимъ твърда пазарна цена за основния продуктъ на нашия земеделецъ долу въ полето. Но това не бива да става съ жертви отъ най-слабитъ сжществувания — отъ горското планинско население. Защото азъ ще повдигна предъ васъ единъ другъ проблемъ, който е много основенъ, отколкото да задържимъ цената на нашето зърнено производство — това е проблемътъ за нашата народна отбрана. Азъ имамъ данни нарѣжа — а и генералъ Каишевъ сжщо притежава тия данни, защото на времето той издале една брошура за тоя фактъ — че нашето планинско население се изражда. Какъвъ ще бѣде българскиятъ войникъ отъ тѣзи области, показалъ въ миналото най-голяма храбростъ на бойното поле, когато втре, въ единъ върховенъ моментъ, ще потрѣбва за защита на държавата? Ето единъ въпросъ, който трѣбва да ни занимае. Когато ние ще третираме въпроса за изхранването на нашето бедно планинско население, ще го третираме не като търговци, а като държавници.

Мато Матовъ: Срамно е въ България, една земеделска страна, да оставимъ нашето население да гладува!

Асен Мумджиев: Г-да народни представители! Храноизносътъ има и други клиенти — не е само горското население. Тамъ трѣбва да бѣде насочено вниманието му и съ помощта на по-здравитъ и по-устойчивитъ съсловия и класи да бѣде затвърдена цената на българското зърно. Но ако вие мислите, че и нашиятъ горянинъ трѣбва да вземе участие въ усилията да затвърдимъ цената на нашето жито, не трѣбва ли ние, като държавници, да му се притечемъ на помощъ, да му помогнемъ и, покрай неговитъ главни поминъци, да му създадемъ и второстепенни поминъци? Моята дума се касае до осъзнаване отъ страна на държавата нейното основно задължение да по-

лага грижи и къмъ едно друго забравено население, което не е производително и което само затова, защото не бѣше производително въ миналото, бѣше зле третирано.

Г-да народни представители! Като говоримъ за планинското население, не бива да изпускаме изпредвидъ и населението въ Родопитъ, едно население, за което напоследъкъ твърде много се говори. Това е единъ националенъ въпросъ, който, споредъ мене, не бива да се третира съ всичкитъ му подробности отъ тая трибуна, но който трѣбва да ни занимае. Въ края на краищата ние трѣбва да намъримъ разрешение на този въпросъ и да поставимъ тамъ, на тия стратегически мѣста, едно население, което да бѣде бариера срещу всички влияния отъ вънъ.

Когато говоримъ за грижи за нашето планинско население, ние трѣбва да имаме предвидъ, че това население притежава много ограничена работна площъ. Спордъ статистиката, срѣдно на домакинство въ нашитъ планински области се падатъ къмъ 10 декари работна земя. Азъ забелязахъ въ началото на моята речъ и подчертавамъ: въ този законопроектъ азъ виждамъ начало на една грижа къмъ нашето горско население. Сигуренъ съмъ, че тая политика на грижи ще продължи. Ние трѣбва да създадемъ единъ по-здравъ поминъкъ за нашия планински жителъ. Ние трѣбва да въведемъ нови култури, които вирѣятъ изъ тия мѣста. Ние можемъ тамъ да развиемъ лещената култура, конопената култура, слънчогледа, картофитъ и пр.

Г-да народни представители! Въ законопроекта, който разглеждаме, ние виждаме, че се предвижда строежъ на горски пѣтища. Това е единъ голѣмъ проблемъ и за нашето народно стопанство, и за нашето горско население. Г-да народни представители! За да видимъ какво значение има строежътъ на горски пѣтища, трѣбва да имаме предвидъ съ какви гори разполагаме.

Г-да народни представители! България притежава къмъ 25.000.000 декари гори — държавни, общински и частни. Почти 25% отъ площта на България е горска. При една срѣдна добротностъ, при една срѣдна възраст на дърветата и при една нормална гъстота, имаме кръгло къмъ 500.000.000 куб. м. дървесна маса — на декаръ по 20 кубика. Това е единъ колосаленъ капиталъ, г-да народни представители, който се изчислява къмъ 50.000.000.000 л. Прирастътъ на нашитъ гори — държавни, общински и частни — е къмъ 10.000.000 куб. м. годишно. Добивътъ отъ нашитъ гори, съобразно условията, техническитъ правила и реда, които сжществуватъ въ законитъ, които регулира въ експлоатацията на нашитъ гори, би трѣбвало да възлѣзе къмъ 8.000.000 куб. м. дървени материали годишно. Но какво се изнася отъ тѣзи 8.000.000 куб. м. дървесна маса? Изнася се едва къмъ 3.000.000 куб. м.; останалитъ 5.000.000 куб. м. — споредъ нѣкоя тая цифра била по-малка — гниятъ и оставатъ неизползувани въ българската гора.

Когато говоримъ за строежъ на горски пѣтища, ние разбираме да се създаде възможностъ, това голѣмо национално богатство, което гние днесъ въ българската гора, да бѣде изнесено и продадено, да се получи неговата пазарна стойностъ. Това ще увеличи нашия националенъ доходъ съ една грамадна сума, която ще възлѣзе къмъ 2 или 3 милиарда лева.

Г-да народни представители! У насъ горски пѣтища навремето се строеха малко. За периода 1924—1933 г. — единъ периодъ отъ 10 години — сж построени 136 км. горски пѣтища, а презъ периода 1934—1937 г. само за 4 години, сж построени 284 км. Значи, по-рано сж строени по 13 км. годишно, а сега се строятъ по 71 км. годишно.

Горскитъ пѣтища, освенъ че създаватъ голѣми възможности за увеличение на нашия националенъ доходъ, иматъ и локално значение. Чрезъ тѣхъ ние създаваме работа на мѣстното бедно и безработно горско население, чрезъ тѣхъ ние създаваме възможностъ и на любителитъ на българската природа да посетятъ нашитъ балкански краища. Съ това се разрешава една друга проблема, свързана съ поминѣка на нашитъ горски краища, а именно, създаваме нѣкъ бѣдше като курорти, превръщаме ги въ мѣста за почивка и отмора.

Г-да народни представители! Въ този законопроектъ виждаме да се подема и една грижа за залесяването. Проблемата за залесяването е голѣма, защото е свързана и съ интереситъ на нашето земеделско стопанство долу въ полето. Оголени планини, пустѣщи мѣста, опустошени върхове носятъ стопанско бедствие. Това е една истина, на която азъ не ждая да се спирамъ по-надълго. Не се спирамъ и върху нуждата отъ залесяване.

Г-да народни представители! Залесяването досега е вървѣло съ много бавенъ темпъ. За периода отъ 1885 до

1918 г. е залесена площ от 80.000 декари, или средно годишно 2.500 декари, а за периода от 1918 до 1937 г. е залесена площ от 1.500.000 декари, или средно годишно по 75.000 декари. За да видим и оценим развѣра на тая дейност, трѣба да имаме предвид обекта, който ще залесяваме. Според моитѣ изчисления, намѣ ни предстои да залесим една площ от 6 милиона декари празни и пусѣши мѣста, които не могат да бѣдат използвани нито за нашето скотовѣдство, нито за нашето земедѣлие, а могат да бѣдат оплодотворени само като бѣдат залесени.

Г-да народни представители! Ако ние залесяваме съ днешния темп, по 75.000 декари годишно, тия 6 милиона декари бихме залесили въ срок от 80 години — единъ и половина човѣшки живота. За да залесим тия 6 милиона декари въ единъ период от 8—9 години, то значи да залесяваме годишно към 800.000 декари. Съ други думи, трѣба да одесеторимъ площта, която годишно залесяваме сега.

Г-да народни представители! Въпросът не би билъ разрешенъ само съ едно уголѣмяване площта на залесяването. Отъ практика знаемъ, че не е толкова важно да се залеси, колкото да се запази това, което е залесено. Не веднажъ и два пѣти сж залесявани пороища у насъ — това го знаятъ всички, които сж се занимавали съ този въпросъ — особено въ Пловдивския окръгъ, къмъ Якоруда и другале, но онова, което е било залесено, е било безпощадно унищожавано. Дали поради небрежностъ, дали поради невежество, или поради бившата партизанщина, на която нашитѣ лесовѣди искатъ да хвърлятъ вината, фактътъ е, че почти всичко залесено е било жестоко унищожавано. Така че, за да можемъ да разрешимъ проблемата за залесяването правилно и целесъобразно, съобразно условията, при които се извършва тая дейностъ, ние трѣба да помислимъ да поставимъ проблемата за залесяването на едни по-широки обществени основи, да ангажираме дейността и участието на българското общество и преди всичко на мѣстното население, защото то е което и ще залеси, и ще пази горитѣ.

Г-да народни представители! Искане е една широка акция за залесяване съ народностенъ характеръ. Съ залесяването ние осигуряваме половината отъ оросяването. Азъ съмъ длъженъ да отбележа, че напоителнитѣ мѣроприятия нѣма да изиграятъ своята роля, ако не увеличимъ водата на нашитѣ рѣки. А това ще постигнемъ като залесимъ повече площи. Нѣщо повече, на много мѣста проблемата за оросяването може да се разреши съ едно рационално, бързо и ефикасно залесяване. Това е естественото разрешаване на тази проблема.

Г-да народни представители! За да се разреши правилно проблемата за залесяването, трѣба да се освободимъ и отъ системата на обща блокада. Днесъ въ България сѣществва системата на обща блокада — блокирана е голѣма частъ отъ земята за залесяване. Съ това се върши единъ голѣмъ тероръ надъ интереситѣ на мѣстното население. Това го знаятъ много добре онѣзи, които се движатъ изъ нашитѣ горски и полугорски околии. Вѣщностъ не се залесява, но се обявяватъ така нареченитѣ запазени периметри. Това е страшенъ и нечуенъ ударъ върху нашето скотовѣдство. На много мѣста, било поради увлѣчението на нашитѣ горски власти, било по други причини, върху скотовѣдството се нанесе този ударъ. Бихъ казалъ отъ тая трибуна, съ всичкото съзнание, което е необходимо за случая, че една отъ причинитѣ за упадѣка на нашето скотовѣдство е поведението на горската властъ, което ние наблюдавахме въ миналото. Днесъ се даватъ увѣрения и се правятъ декларации, че поведението на нашия горски служителъ ще бѣде измѣнено, че той ще съзнае, най-после, грижитѣ си и къмъ българското скотовѣдство, че той ще прояви грижи и на стопанинъ, а не само на техникъ-лесовѣдъ. Азъ вѣрвамъ, че една нова система въ Министерството на земедѣлието ще наложи, щото българскитѣ лесовѣдъ, рѣка за рѣка съ другитѣ стопански деятели, каквито сж агрономитѣ, ветеринарниятъ лѣкаръ и кметитѣ, наредъ съ грижитѣ, които полага за българската гора, да положи грижи и за поминѣка на българското население.

Г-да народни представители! Като говоря за нови поминѣци и за засилване на сѣществувашитѣ такива въ нашитѣ планински и полупланински райони, ще допусна една празнота, ако не кажа нѣколко думи и за нашето скотовѣдство. Г-да! Нѣма по-удобни райони, нѣма по-естествено подходящи мѣста за скотовѣдство отъ нашитѣ планински котловини и отъ нашитѣ горски мѣстности. Нѣщо повече. Ние трѣба да създадемъ скотовѣдство и тамъ, където нѣма, за да запазимъ българската гора, защото скотовѣдството е единичката опора на

мѣстното горско население, което има да изпълни тая възвишена мисия къмъ българското стопанство — да запази горитѣ. Ако ние го лишимъ отъ неговата опора, отъ най-надеждния му поминѣкъ, скотовѣдството, ние отправяме неговия погледъ къмъ гората и го тикаме въ пѣтя на контрабандата. Ето защо, паралелно съ грижитѣ за гората, ние трѣба да запазимъ и увеличимъ скотовѣдството като поминѣкъ на горското население.

Въпроситѣ за засилване на фуражното производство и за развитието на скотовѣдството сж технически. Менѣ ме радва фактътъ, че и тѣ сж намѣрили своето начало на разрешение въ законопроекта, който ние разглеждаме. Въ него виждаме една почетна сума, която е определена изрично за тая целъ. Защото, подъ скотовѣдство, наредъ съ подобрието на раситѣ, което е необходимо, се разбира и изхранване на добитѣка. Нѣкои дори поддържатъ, че храната е по-важна отъ елитния материалъ, който трѣба да се набави.

Г-да народни представители! Азъ нѣмамъ намѣрение да засѣгамъ и другъ единъ голѣмъ въпросъ отъ капитално значение, нѣщо което смѣтамъ да направя другъ пѣтъ. Касае се за нашата горска политика — единъ голѣмъ проблемъ, единъ въпросъ, който засѣга едно национално богатство надъ 50 милиарда лева. Този въпросъ засѣга непосредствено поминѣка на едно население, което населява 1/3 отъ територията на българската държава. Считамъ за нужно само да отбележа, че днесъ ние нѣмаме една реална горска политика, която да държи едновременно за интереса на българската гора и за поминѣчитѣ условия на ония, които живѣятъ всрѣдъ нея. Доскоро се следваше една политика на жестокостъ. Асж ние въ България се движимъ винаги между крайноститѣ. Докато въ миналото обектѣ на преследване и унищожение бѣше българската гора, въ по-близкото минало обектѣ на преследване стана горското население. Ние сме наблюдавали едно овѣлчаване — за което отъ тая трибуна говорѣше нашиятъ колега Йосифъ Робевъ — овѣлчаване на горскитѣ власти, които мислятъ, че трѣба да полагатъ грижи не за човѣка, а само за гората, както ветеринарниятъ лѣкаръ мислятъ, че трѣба да се грижатъ само за животнитѣ. Остава само кметитѣ единичкѣ да брани онеправдано горско население.

Азъ трѣба да отхвърля упрѣка, който с. отправя и който може да се отправя отъ разни мѣста къмъ горското население, че то опустошавало горитѣ. Това не е вѣрно, г-да народни представители. Не бива ние, които боравимъ съ обществени въпроси, да станемъ жертва на една неправилна преценка, която има въ себе си много нѣщо тенденциозно. Българскитѣ горянини не унищожаватъ горитѣ. Нито едно голѣмо или малко нарушение въ българската гора не е станало безъ знанието на единъ висшъ или низшъ горски служителъ. Въ миналото мнозина търговци и хора, приближени до властѣта, натрупаха кривозовски богатства. Горянинитѣ и днесъ е останалъ съ две рѣце и една брадва. Той е беденъ. Покрай него минаха голѣмитѣ богатства, изнесоха се, много отъ тѣхъ влѣзоха въ джобовеѣ на ония, които ръководѣха по онова време — въ онова позорно минало, както казватъ, нѣкои — Министерството на земедѣлието. Азъ зная, и тази е истината — за честѣта на онова онеправдано горско население, което и до днесъ бива обвинявано като невестествено и опрѣизанено — че не остана горски служителъ на Министерството на земедѣлието, малѣкъ или голѣмъ, който да не получи като помощъ, законна, разбира се, или нѣщо повече отъ законна, 20—30 до 1.000 кубика дървенъ материалъ за строжъ, която дървесна маса се продаваше преди още да бѣде получена. Ние, като общественици, не бива да се водимъ отъ това чувство на пристрастие и жестокостъ и отъ него да мотивираме нашата днешна и бѣдѣща политика.

Г-да народни представители! Обещахъ, че нѣма да се спирамъ на този проблемъ, но нѣма да изпълня напълно задачата си — понеже се касае за поминѣка на това население, за което се отнася настоящитѣ законъ — ако не отбележа, че 50%, а на много мѣста и 100% отъ поминѣка на горското население значи работа въ гората. При суспендирането на чл. 77 отъ закона за горитѣ, който въ времето бѣше осигурилъ участието на българския горянинъ въ гората, като опущаме етати по тарифни цени, днесъ, въ замѣна на това, което му се отне, не му се даде нищо. Отъ друга страна, унищожиха неговитѣ овце и кози — ние всѣки денъ се разправяме съ делегации, които ни разправятъ това — и унищожиха ги съ една жестокостъ, а не по единъ разуменъ, стопански начинъ, тъй както това става въ други държави. Въ Югославия, и въ Швейцария тѣзи въпроси намѣриха разрешение по чисто обществени пѣтъ. Въ Швейцария, на това население бѣха

дадени крави и саавски кози. Въ Югославия бѣха определени специални пасища за козитѣ. Въпросътъ бѣше разрешенъ съ обществени сръдства и по общественъ начинъ. У насъ тия въпроси се разрешиха съ чисто чиновнически замахъ.

Г-да народни представители! Трѣбва да помнимъ, че и ние, ако не изключително ние, носимъ отговорността по управлението на страната. Това сѣ голѣмитѣ въпроси на нашата земеделска политика, и азъ смѣтамъ, че тѣ трѣбва да намиратъ своето разрешение направо отъ ръководителите на нашата земеделска политика и при най-близкото наше участие и контролъ.

Никола Контевъ: Като преди всичко, запазимъ гората.

Асенъ Мумджиевъ: Азъ казахъ, че днесъ горското население има тая задача — да запази гората. И понеже ми се отправятъ тия думи, азъ, макаръ да не се считамъ защитникъ на горското население, трѣбва да отбележа, че нашитѣ гори въ турско време бѣха запазени отъ горското население, защото тогава нѣмаше лесовѣди. Турцитѣ презъ времето на двойното робство унищожаваша горитѣ, за да нѣма къде да се криятъ харамитѣ, обаче горското население ходѣше по турбегъ и ги запази. Не бива горското население да бѣде обвинявано, че унищожавало горитѣ.

Никола Контевъ: Сега сѣ добре.

Асенъ Мумджиевъ: За честта на това българско население, което, както казахъ, и въ миналото, въ време на нашитѣ борби за освобождение, стоеше въ първата фаланга и изпълни своя дългъ къмъ държавата и народа, трѣбва да кажа, че и днесъ ние наблюдаваме у него едни настроения, които сѣ въ полза на българската гора. При мене сѣ идвали досега много делегации да искатъ — какво мислите? — не да сѣкатъ, а да запазятъ горитѣ си. При мене се яви една делегация, която ми каза, че искатъ да имъ се намали етажътъ, защото се страхуватъ да не останатъ безъ гора, понеже годишниятъ етажъ билъ увеличенъ, удвоенъ. Казахъ ми: „Ние искаме да се сѣче толкова, че да не бѣдемъ застрашени отъ унищожение на гората“. Обаче съвсемъ естествена е борбата на българския горянинъ да се намали тарифата, която ще рече да се намали цената на тоя продуктъ, който тѣ получаватъ отъ гората и отъ който продуктъ той трѣбва да получи своята предприемаческа печалба, както е казано въ закона, за да осигури прехраната си.

Г-да народни представители! Въпросътъ за стопанската експлоатация на горитѣ у насъ, за който се говори много, можемъ да го разгледаме и другъ пътъ. Все пакъ, обаче, искамъ и по него да кажа две-три думи, понеже се касае до поминѣка на горското население. Стопанската експлоатация бѣ създадена като реакция срещу опустошението на нашитѣ гори. Каза се, че въ гората ще се пуска само квалифициранъ работникъ, който да не бѣде заангажиранъ съ своето участие въ онова, което сѣче, да знае, че сѣче за държавата, а въ временнитѣ складове, въ които се прибиратъ отсѣченитѣ материали, последнитѣ да се разпредѣлятъ или за кооперацията, или за мѣстното население, и по този начинъ той да не върши контрабанда да не взема повече, отколкото е маркирано съ горския чукъ.

Г-да народни представители! Докато стопанската експлоатация разреши тая страна на въпроса, защото чрезъ нейното въвеждане контрабандата се намали и даже унищожил, отъ друга страна, тя отегчи поминѣка на нашето горско население, защото го пролетаризира, превърна горския работникъ въ единъ безусловенъ насменъ работникъ, който получава своята налница. Тя трѣбваше да бѣде поставена върху едно реално начало — върху общественъ интересъ, а не да почива върху началото на спекулата, върху търговското начало. Искамъ да кажа, че трѣбваше да бѣдатъ тарифирани налницитѣ на горския работникъ, да му се даде онова, което той заслужава и отъ което се нуждае, за да може да осигури своята прехрана. Това, обаче, не е направено. И днесъ въ министерството се стрѣматъ къмъ голѣми печалби. Това е неправилна горска политика, защото тѣзи печалби се градятъ само върху израждането на населението.

Стопанската експлоатация има и другъ дефектъ: по-край ней се шири една страшна бюрокрация, г-да народни представители! Материалитѣ се прекарнатъ по нѣколко пъти, веднажъ нагоре, веднажъ надолу, разтоварватъ се въ временнитѣ складове, после се натоварватъ и пакъ се разтоварватъ, вмѣсто отъ гората материалитѣ да вѣдѣ направо при гатера. А ние знаемъ какво значи да бѣде разтоваренъ и пакъ натоваренъ материалитѣ въ вре-

меннитѣ складове, за да види после лесовѣдътъ какво разпредѣление ще направи и за да се прекъсне връзката между сѣченето и извозването.

Председателстващъ Героги Марковъ: Приключете въ 5—6 минути.

Асенъ Мумджиевъ: Казахъ, че системата на стопанска експлоатация е придружена съ едно страшно бюрокразиране на службата. Г-да народни представители! Отъ тая трибуна азъ искамъ да изкажа едно учудване, заедно и до днесъ ние нѣмаме представенъ отдѣленъ бюджетъ на министерството за стопанската експлоатация на горитѣ у насъ. Съгласно закона, стопанската експлоатация се обособява като стопанска дейностъ въ отдѣленъ бюджетъ. Ако имаше такъвъ, ние бихме могла да видимъ нагледно, отъ цифритѣ въ него, какви сѣ приходитѣ и разходите при тази система, дали българската гора губи или печели. Азъ не знамъ дали се води отдѣлна сметка за стопанската експлоатация у насъ, но и да се води, понеже не разполагаме съ цифри, не можемъ да извлѣчемъ нашитѣ изводи, да направимъ нашитѣ заключения за резултатитѣ, добити отъ тази система. Наклоненъ съмъ да подозирамъ, че стопанската експлоатация е една неудачна система отъ икономическо гледище и че държавата губи маса милиони.

Г-да народни представители! Като говоря за стопанска експлоатация, дълженъ съмъ да кажа моето мнение за тая система, за да бѣда наясно. Не съмъ за връщане къмъ концесионната система, която е една печално минало въ областта на нашата горска политика. Вие знаете, че чрезъ концесионната система се опустошиха рилскитѣ гори, които навремето Иванъ Разовъ назова „Великата Рилска пустиня“. Отъ тамъ се измъкнаха страшни богатства. Концесионерътъ не правѣше сметка отъ къде сѣче. Той се интересуваше само какво сѣче и избираше най-хубавото. Не се прилагаше правилото на лесовѣда, което има за целъ да запази гората и да я използва въ повечето случаи въ видъ на възпитателни сѣчища и пр., сѣ огледъ на онова, което тя може да запази и да даде въ утрешния денъ. Азъ не мога да защита и трѣжната система. Но трѣбва да отбележа, че днешната стопанска експлоатация носи дефектитѣ на трѣжната система, защото тя не е дадена у насъ въ чистия си видъ. Дървенитѣ материали отъ временнитѣ складове, където се оставятъ на хранение, се продаватъ впоследствие на търговцитѣ чрезъ търгъ. По този начинъ горското население днесъ е единъ наблюдател на това, което става. То е между клещитѣ на стопанската експлоатация и на търговеца на дървенъ материалъ, който го използва, като не се подчинява на никакви разумни правила за величината на работната налница и горското население е оставено на неговия произволъ.

Г-да народни представители! Казахъ, че не се застъпвамъ за дветѣ стари системи на експлоатиране горитѣ у насъ. Но щомъ като днешната система на стопанска експлоатация не задоволява нито фискалния, нито стопанския интересъ на държавата, нито интереса на обществената целесобразностъ, то правилно е да заключа, че ние трѣбва да се замислимъ да вземемъ най-хубавото отъ стопанската експлоатация, да го запазимъ и да го съчетаемъ съ общественитѣ интереси, за да дойдемъ до една нова система, която въ основата си пакъ ще бѣже стопанска експлоатация. Не ни говоря за кооперативна стопанска експлоатация, защото у насъ тя е провалена. Има, обаче, другъ начинъ за разрешение, пакъ на базата на стопанска експлоатация, една вариация, която, отъ една страна, да държи сметка за интереситѣ на горското население, трудътъ му да бѣде добре платенъ, и отъ друга страна, да бѣже запазена гората. Защото, г-да народни представители, ние не можемъ да запазимъ българската гора, докато не разчитаме на въодушевеното съдействие на българския горянинъ.

Г-да народни представители! Понеже времето ми изтече, азъ привършвамъ съ следното заключение по отношение поминѣка на горското население, който днесъ ни занимава по поводъ на законопроекта, който разглеждаме. Налага се една ревизия, коренна ревизия на нашата горска политика, която има за обектъ българската гора, която представлява едно голѣмо национално богатство — надъ 50 милиарда лева. Налага се горската политика да бѣде хвалата отъ здрави обществени рѣце; да бѣде поставена въ рѣцетѣ на общественника, който ще я ръководи, по-край другото, и съ своето здраво обществено чувство. Ето защо налага се измѣнене на закона за горитѣ, или създаване на единъ новъ законъ за горитѣ, какъто се работи вече отъ 4—5 години въ министерството,

по който до днес днешен не можа да види бълв свѣтъ. Трѣбва да се разрешатъ по законодателенъ редъ веднажъ завинаги всѣкидневнитѣ конфликти и да се премахне възможността за създаване на такива между горската власт и горското население. А това население представлява една трета частъ отъ българския народъ и има всѣкидневенъ допиръ съ горската власт. Да запазимъ това население, защото, г-да народни представители, именно то бѣше будното и живаво българско население, което презъ тъмнитѣ дни на турското робство запази въ недрата на българската планина скрижалитѣ на българщината и на здравия български духъ. (Ръкоплѣскания отъ дѣсно и лѣво)

Председателствуващъ Георги Марковъ: Г-да народни представители! Предвидъ спешността на въпроса, азъ се назовавамъ, че Народното събрание ще се съгласи впоследствие да продължимъ заседанието и следъ определеното време. Затуй сега ще дамъ 15 минути отпихъ, за да могатъ да се навечерятъ нѣкои отъ г-да народнитѣ представители. Сега частъ е 8 ч. и 20 м. Значи, въ 8 ч. и 35 м. ще продължимъ заседанието.

Давамъ 15 минути отпихъ.

(Следъ отпихъ)

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни) Заседанието продължава.

Има думата народниятъ представителъ г-нъ Вѣлю Боневъ.

Вѣлю Боневъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Въпрѣки че се изказаха вече мнозина и по-компетентни отъ мене по земеделското производство и въобще по въпроса за подобрене поминѣка на земеделското население, ще кажа и азъ нѣколко думи, като имамъ предвидъ главно нуждитѣ на нашия край, който произвежда едни отъ най-ценнитѣ артикули. Сѣмта се, че ония краища, които произвеждатъ по-ценни култури, като памукъ, тютюнъ, пашкули и пр., сѣ въ по-добро материално положение отъ краищата, които произвеждатъ зърнени храни. Азъ ще ви кажа, обаче, че както дребнитѣ, така и едритѣ земеделски стопанства, макаръ да произвеждатъ по-ценни земеделски култури, не се рентируютъ. Преди години, когато ценитѣ на земеделскитѣ произведения бѣха по-добри, дребнитѣ стопанства въ нашия край бѣха поставени по-добре. Тогава едно стопанство, което притежаваше 10—15 декари, получаваше доходъ, съ който можеше да покрѣта своитѣ нужди. Днесъ, обаче, не само дребнитѣ стопанства, но и едритѣ стопанства въ нашия край сѣ въ едно безизходно положение, не могатъ да се рентируютъ. Статистиката, която имамъ, показва, че около 50% отъ стопанствата въ нашата страна притежаватъ по-малко отъ 30 до 40 декари земя. Тия стопанства сѣ нерентабилни. Затова азъ сѣмтамъ, че е необходимо срѣдствата отъ този заемъ, който се иска, да бѣдатъ употребени за едно ново оземляване при низки цени на всички стопани, разбира се тамъ, гдето има условия за това. Малкото земеделско стопанство не може да покрѣта своитѣ нужди. Така въ нашия край, макаръ че се произвеждатъ култури, които се ценятъ, едно стопанство, имащо 50 декари земя, има, споредъ изчисленията, срѣденъ доходъ за 1938 г. 13.500 л. Съ такъвъ годишенъ доходъ какъ ще се рентирира земеделското стопанство? Направете сами заключение, може ли да се поддържа съ такъвъ доходъ едно селско земеделско стопанство. Презъ 1928 г. въ нашия край бѣха оземлени съ по 30 декари земя бежанци отъ Тракия, които и до днесъ не сѣ могли да платятъ дори частъ отъ своитѣ задължения. Причината е, че тия 30 декари земя, съ каквото и да се засѣятъ, при низкитѣ цени на земеделскитѣ произведения, не могатъ да се рентируютъ. Стопанитѣ не може да изхранятъ семейството си, камо ли да плаща.

Единъ важенъ отрасъл, на който трѣбва да се даде насърчение, е скотовѣдството. Това е необходимо, защото нашето земеделско стопанство е много дребно. Нѣма гюбре, за да може да се подсилва почвата. Трѣбва да се обърне много сериозно внимание на скотовѣдството и козевѣдството. Нашиятъ край има много благоприятни условия за козевѣдство, защото горитѣ сѣ високостѣблени, по то биде унищожено поради високитѣ такси, които се наложиха върху козитѣ. Унищожаването на козевѣдството нанесе голѣмъ ударъ на балканскитѣ краища, където почвата е слаба и трѣбва да се подсилва съ гюбре, за да може да даде плодъ, достатъченъ за изхранване на населението. Когато развъждането на козитѣ бѣше свободно — азъ имамъ данни и ще ви ги кажа —

въ едно село отъ 250 стопанства най-малко 220—230 сѣ имали въ лѣнитѣ си мѣтко. Следъ като се въведоха високитѣ такси на козитѣ, стана обратното: 230 къщи нѣматъ въ дома си мѣтко, а само 20—30 къщи иматъ. Азъ намирамъ, че е необходимо да се позволи развъждането на козитѣ, както и на овцетѣ; особено настоявамъ за създаването на условия за козевѣдство въ балканскитѣ краища, където горитѣ сѣ високостѣблени и нѣма опасност да бѣдатъ унищожени отъ козитѣ. Съ това ще се създаде поминѣкъ за населението и възможност да покрѣта то своитѣ нужди.

Много се приказва и по въпроса за напояването. Ще кажа и азъ, че е необходимо отъ страна на Министерството на земедѣлието да се положатъ въ това отношение грижи и да се направи всичко възможно, разбира се тамъ, гдето има условия. Напояването е необходимо за увеличаване добива отъ декаръ земя. Така единъ декаръ земя, засѣтъ съ памукъ, ако не се напоява, дава 70 до 80 кг., а при напояване дава 200 кг. и повече. Въ нашия край се засили особено много производството на памукъ, като се взеха сериозни грижи и за подобрене цената на памука. Нѣма толкова голѣмо значение агитацията, която биха правили официалнитѣ власти за популяризирането на известна култура. По-важно е да се подобри цената на тая култура. Населението веднага се приспособява и почва да сѣе тая култура. Колкото и да се приказва отъ агрономитѣ, ако не се възнагражда добре трудътъ на земеделца-стопанинъ, той нѣма да отиде да сѣе тая култура, за която му се говори. Стопанитѣ търси винаги по-добрата сѣмка.

Ще кажа нѣколко думи и за пашкулитѣ, които се произвеждатъ доста въ нашия край. Докато държавата не бѣше взела мѣрки за поощрение на пашкулното производство, въ нашия край се започна унищожението на черничевитѣ градини. А вие знаете, че едно черничево дърво, за да почне да дава листа, нужди за храна на бубитѣ, трѣбва да биде най-малко на 10 години. За 2-3 години не може да се създаде една черничева градина. Когато цената на пашкулитѣ падна до 25 л. килограмъ, въ нашия край, където имаше 13—14 хиляди декари черничеви градини, бѣха унищожени 5-6 хиляди декари. Намѣсата на държавата поощри пашкулното производство въ нашия край. Голѣма роля изигра за неговото засилване и подобрене цената на пашкулитѣ. Нужно е, обаче, да се направятъ общи люпилни, които за населението даватъ голѣми улеснения. Въ нѣколко села въ нашия край миналата година се направиха опити съ тѣзи общи люпилни, които дадоха добъръ резултатъ — 10 до 15% повече отъ бубеното семе се излюпи, каквото при домашното излюпване не може да се получи.

Ще засегна и другъ единъ важенъ въпросъ — въпросъ за кредитиране на земеделското стопанство. Преди година, когато имаше голѣмо търсене на тютюнитѣ въ нашия край, търговцитѣ се явяваха много рано и стопанитѣ отъ нашия край продаваха тютюнитѣ си още отъ месецъ септември и октомври, продаваха си тютюнитѣ още на низи, спазаряваха се и получаваха капаро. Имаше тогава едно надпреварване между търговцитѣ, кой да вземе по-доброкачественитѣ тютюни. Сега, обаче, ето януарий месецъ сме, ще мине и февруарий месецъ, може би и месецъ мартъ, търговци почти не се явяватъ. А много отъ тютюнопроизводителитѣ още се въздържатъ да дадатъ тютюнитѣ си въ кооперацията, като се надѣватъ, че ще могатъ да получатъ по-добра цена. Намирамъ, че е необходимо — както казватъ, това се практикувало въ другитѣ държави — да се дава на тютюнопроизводителитѣ още при почването на сѣтбата на тютюна известенъ кредитъ при малка лихва. Въобще необходимо е да се кредитиратъ както тютюнопроизводителитѣ, така и производителитѣ, ангажирани въ другитѣ земеделски отрасли, за да могатъ да изчакватъ да пролазатъ своето производство при по-добра цена, следъ което и да се отчетатъ предъ Земеделската банка.

Г-да народни представители! Другъ единъ въпросъ, който интересува живо населението въ нашия край, е, че съ-закономъ се забрани да се засѣятъ лозе. Но нека се знае едно — че всѣки земеделецъ-стопанинъ има нужда отъ лозе. Не може да се сѣмтне, че щомъ не му се позволява да си засѣе лозе, той ще си купи грозде. Необходимо е най-малко да се позволи на всѣки земеделецъ-стопанинъ да засѣе два декара лозе поне за собствени нужди.

За тютюневата култура. Ще дамъ известни обяснения за нея въ връзка съ обработването на тютюна. Миналата година работничеството въ нашия малъкъ градъ, който има 10.000 жители, понесе около 10 милиона лева загуба, защото законитѣ за колективния трудовъ договоръ не се

спазваше от работодателите, и тютюните се пренасяха да бъдат обработвани другаче, където се плащаха по-низки надници. Във това отношение необходимо е да се постигне едно съгласие между работодателите и министърството и да не се позволява да се изнасят тютюните от краищата, където се произвеждат. Най-малко, тютюните ще трябва да се обработва там, от където е закупен.

Друг един много важен въпрос за тютюневата култура е, гдето се позволи миналата година да се изнасят много тютюни, изработени с тонга и с това се ощетиха много интересите на тютюневите работници. Този въпрос е много важен и моля г-нъ министъра да си вземе бележка.

Важен е и въпросът за таксите, които събират ветеринарните власти. На земеделските стопани не им се позволява, преди да са платили предвидената такса — на прасе по 5 л. — да отиват при лъкаря да инжектира прасето, ако е заболело. Във едно село умрели 150 прасета, защото стопаните не били платили тая такса. Ветеринарният лъкар само е записвал в един списък на стената колко прасета са умрели. Когато вижда, че болестта взема застрашителни размери, тогава отишъл да ги инжектира, но станало вече късно.

Председателстващ Георги Марков: Г-нъ Бонев! Моля!

Г-да народни представители! Понеже часът е девет, аз моля да се съгласите да продължим заседанието докато се гласува законопроекта на първо четене и по спешност на второ четене. Които са съгласни, моля, да вдигнат ръка. Абсолютно мнозинство, Събранието приема.

Вълчо Бонев: Г-да народни представители! Друг един важен въпрос, който интересува нашата околия, е, че общо населението не може да се издържа. И тази година околийската задруга, околийският управител и др. направила постъпки, но не се подпомогна населението с нищо. Трябва да се вземат мерки, защото населението не може да се издържа и просто гладува.

Съ това свършвам. (Ръкоплъскания от ляво)

Председателстващ Георги Марков: Има думата народният представител г-нъ Никола Вачковъ.

Никола Вачковъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! ...

Никола Търкалановъ: Вачковъ! Съкращавай!

Никола Вачковъ: Не съм съгласен, защото трябва да се изкаже по онова, което претендирам да познавамъ.

Председателстващ Георги Марковъ: Говорете, г-нъ Вачковъ, да не се губи време.

Никола Вачковъ: (Чете) Г-да народни представители! Азъ съмтамъ, че и мене, като земеделец-стопанин, бихте ме изслушали да кажа няколко думи, както изслушахте и другите оратори, които се изказаха. Азъ няма да кажа, че познавамъ земеделското стопанство като специалист, но ще нахвърлямъ няколко данни върху онова, което трябва да се направи въ земеделското стопанство.

Г-да народни представители! Трябва съ задоволство да констатираме, че има вече общъ повикъ да се засили земеделското производство, да се рационализира то, да се отстранятъ всички пречки за правилното използване на земята, а едновременно съ това да се създадатъ подобни условия на земеделеца-стопанинъ.

За изпълнение голъмата задача, която се налага сега — засилване на земеделското производство — трябва да се работи съ голъма осторожност. Ще трябва да се поправятъ сторени грешки въ миналото, да се отпочватъ нови начинания. За това при изразходването на сръдствата трябва да бъдемъ много осторожни. Не трябва въ никакъвъ случай да се хвърлятъ грамадни сръдства въ нови начинания, преди да бъдатъ тѣ изпитани основно. Въ тая политика трябва да бъдемъ прозорливи. Крайно време е да оставимъ старата политика — едно правителство да бичува онова, което е било преди него на власт; новото правителство да атакува, защото старото правило грешки. Това показва, че отговорните фактори са работили безъ система, безъ да взематъ въ съображение каква пакостъ се панаса на народа, предимно на земеделското стопанство, на селото, което е гръбнакътъ на държавата. А най-главно, убожа се най-високото чувство на

земеделеца-стопанинъ — въра въ българската държава, и въ края, най-ценното чувство — на националностъ.

Вѣрно е, че трябва да се изостави свършено миналото, но вѣрно е също, че ние трябва да вземемъ поука отъ него, защото изъ нашите сръди и тукъ, и вънка има общественици, които атакуватъ политиката и на днешното правителство, безъ да препоръчатъ, особено въ областта на земеделието, какви мерки и сръдства да се взематъ и отъ къде, въобще какъ да се отпочне една планова политика съ строго опредѣлени цели за постижения. Нѣщо повече: и днесъ имаме голъми различия по прокарване на законодателства и начини за използване най-рационално на земята.

Всички общественици въ полето на земеделската политика са съ голъмо напрежение за прокарване на земеделско-стопанска политика. Една група е за една система на използване богатата отъ земята, а друга група е на свършено друго становище. Явно е, че ние трябва още проучвания, или е вѣрно, че нашите общественици и фактори, отъ които зависи до голъма степенъ правата насока на земеделско-стопанската политика, отиватъ съ малки изключения, по пътя на старото схващане — владѣй и използвавай!

Въ миналото партизански величия съ една само дума отклоняваха полезни начинания, за да дойдатъ други величия да отклонятъ също голъми начинания. Това се отнася не само за земеделието, но и за другите области: просвѣта, правосъдие, пѣтища, здравна политика и др.

Заедно съ пакостното влияние, което съ оказвали въ миналото, тия партизански величия и правителствата трябва да се ограждатъ съ подготвени кадъръ отъ наши дейтели по земеделската политика, подготвени тукъ, въ страната, или въ странство. И за да следватъ политиката да се заема властта, тѣ е трябва да се сковаватъ цѣлнаты мисль и способноститѣ на тия дейтели, а заедно съ това и бюрократи-чиновници са люшкали масата — предимно селото, за да виждаме днешното плачевно положение и да почваме отначало.

За да ни е ясно, какво е правено въ миналото, трябва да ви припомня, че преди 10—15 години, когато влизаме въ нѣкой деликатесенъ магазинъ виждахме всички продукти на нашата земя, дошавени отъ странство. Виждахме фасъци, червенъ пиперъ, консервирани меса, зеленчуци, консервирани риби, солени риби, хайверъ, различни плодове, млѣчни продукти — всичко, което нашата благодатна земя произвежда; продукти, имената на които не могатъ тукъ да се изброятъ. Тая непредвидливостъ, това късогледство е струвало грамадни сръдства на държавата и милиарди загуби за стопанството ни, а също спирание на наложителната земеделско-стопанска политика, която трябва да се следва поради изискванията на днешното време и бъдещитѣ изисквания на самозадоволяване. Продуктътъ на земеделеца-стопанинъ трябва да бъде цененъ, да бъде осребренъ и да бъде търсенъ на европейскитѣ пазари.

Не му е тукъ мѣстото, а и времето, съ което разполагаме, е малко, да ви доказвамъ цифрено, какво сме направили въ периодъ отъ 40 години. Достатъченъ е фактътъ, че следъ войнитѣ, когато всички държави затвориха каситѣ си и ни заявиха: „Дайте ни, за да ви дадемъ“, благодарение на това, че ние имаме зърнени храни, тютюни, плодове, яйца, птици, тлъстии, добитъкъ, свине и др. и благодарение на частната инициатива, която трябва високо да ценимъ и да подпомагаме, ние можахме безъ много сътресения да се справимъ, а едновременно да вземемъ поука отъ миналото.

Г-да народни представители! Няма да ви дамъ цифри за всички области. Ще ви изброя малко цифри само за една област. Да почнемъ съ износа на пѣци. Въ 1892 г. имаме износъ на пѣци за 3.500.000 л., въ 1935 г. — за 34.000.000 л. На заклани пѣци до 1927 г. не е имало никакъвъ износъ. Въ 1927 г. имаме износъ на заклани пѣци за 5.300.000 л., въ 1935 г. — за 113.000.000 л. Износъ на яйца. Въ 1921 г. износътъ на яйца е възлизалъ на 109.000 л., за да се стигне въ 1937 г. надъ 400.000.000 л.

Трябва да ви кажа, че нашата износна търговия, отъ земеделското стопанство, преди войнитѣ и около войнитѣ, е била свършено малка — къмъ 1 милиардъ и нѣщо, за да имаме износъ за 1934 г. за 2.216.000.000 л., за 1935 г. — 2.957.370.000 л., за 1936 г. — 3.269.046.000 л., за 1937 г. — 4.466.642.000 л. Най-главнитѣ пера на нашия износъ, по които той и въ бъдеще ще се развива, са: тютюниятъ и папиротътъ, въ размѣръ на 1.340.000.000 л., зърнени храни — 1.055.000.000 л., яйца — 304.000.000 л., грозде — 238.000.000 л., слънчогледово и други масла — 220.000.000 л., семена — 219.000.000 л., кокошки — 130.000.000 л., пло-

дове — 128.000.000 л., добитък — 103.000.000 л. и т. н. Това е за 1936 г.

Г-да народни представители! Повече нѣма да се спирамъ за поука отъ миналото. Трѣбва съ вѣра да очакваме да дадатъ своето сътрудничество всички добри общественици и държавни мъже, каквито имаме тукъ, въ Парламента, и вънъ отъ Парламента, настоящи и бивши. Трѣбва всички тия мъже да съчетаятъ своята опитност и наблюдения и съ най-голяма прозорливост да дадатъ своята подкрепа, за да се отпочне една планова политика, която се желае, която се очаква съ зааенъ дѣхъ отъ работническитѣ маси и народа предимно отъ селото.

Тази политика се стремимъ да прокараме съ мѣрки за подобрене на земеделското производство, а заедно съ това да подобримъ финанситѣ на страната; да дадемъ спосенъ животъ на селото, което пѣкъ отъ своя страна да даде своята данъ и да изпълни своя дългъ къмъ отечеството. Редица мѣроприятия, които сѣ нужни за подпомагане на нашето земеделско стопанство и за увеличаване на неговата доходност и които могат да се извършатъ само по инициатива на държавата и съ обществени сръдства, се сложиха съ правилна преценка, като се ревизира нашиятъ разходенъ бюджетъ, съ огледъ на едно по-правилно насочване на кредититѣ за засилване и подобрене на земеделското производство. Отрадно е, че се даватъ за пръвъ пътъ по-големи сръдства по бюджета на Министерството на земеделието. Възе се предвидъ, че въ областта на земеделието може да се очакватъ непосредствени и бързи стопански резултати, докато голѣмитѣ сръдства, дадени за други цели, сами по себе си не могат да дадатъ непосредствени и благоприятни резултати, ако нѣмаме едно повишено и доходно

производство отъ земеделието.

Г-да народни представители! Преминавамъ по-нататъкъ направо и върху другитѣ отрасли на нашето земеделие, които ще трѣбва да се подобряватъ съ помощта на земеделското образование. Нашето земеделско образование трѣбва да го съпоставимъ съ общата просвѣтна политика. Общата просвѣтна политика, заедно съ земеделското образование, трѣбва да бждатъ въ унисонъ, като се има предвидъ, че нашата страна е земеделска и че ние сѣ нашата общообразователна политика изкарахме цѣла армия отъ интелигентенъ пролетариатъ, който е насоченъ къмъ държавната трапеза, а ако не намѣри възможност да се настани тамъ, почва да става опасенъ и да възприема такива идеи, които уронватъ престижа на държавата.

Нашата образователна система трѣбва да легне съсемъ на друга основа. Г-да народни представители! Азъ поддържамъ, че трѣбва да има и земеделско образование въ нашитѣ училища, и то трѣбва да бжде почнато отъ основнитѣ училища, да мине презъ прогимназията, гимназията и да стигне до висшето училище, да отиде и въ казармата. Защото има българи, които не познаватъ своята страна. И да не ви е чудно, че когато нѣкой отива изъ нашитѣ села, пита какво е това, жито или ечемикъ — не познава земеделскитѣ култури! То е равносидно въ едно семейство да има 3-4 членове, които иждивяватъ сръдства, а не знаятъ откъде идатъ тия сръдства. Следователно, ние, като хора на земеделска страна, трѣбва да я познаваме, а това можемъ да постигнемъ следъ като нагодимъ просвѣтната политика съ огледъ нуждитѣ на земеделието. Като нагодимъ земеделското образование съ общопроевѣтната политика, бждете увѣрени, г-да народни представители, че ще научимъ нашитѣ селски момчета какъ да присаждаатъ дивитѣ овощни дръвчета въ нашитѣ пусти полета. Тѣ ще правятъ това съ своитѣ чекийки и нѣма да има нужда отъ държавни разсадници. Селската маса възприема, стига да ѝ се покаже. Фондовитѣ земи ще послужатъ за целта. Тѣ биха играли голѣма роля. Нѣкои наши общественици видѣха, че тѣзи земи сѣ най-голямъ изворъ, за да получатъ пари, които пари да бждатъ употребени и хвърлени въ напояване и пр. Това е много опасно.

Сѣтамъ, г-да народни представители, че земеделското образование трѣбва да бжде насочено по другъ пътъ и да използваме фондовитѣ земи за целта. Въ всѣко село чрезъ тѣхъ да уредимъ образцови стопанства и да ги показваме на самото население, за да види какви работи може да се постигнатъ. Същевременно да можемъ да дадемъ отъ тѣхъ и на малоимотнитѣ и безимотнитѣ, съ което ще увеличимъ доходитѣ на населението и ще повишимъ бюджета на общинитѣ.

Образователната система трѣбва основно да бжде проучена. Политиката да се отварятъ стопански училища за

девици въ селата е правилна, и азъ сѣтамъ, че тя ще изиграе най-голямата роля. Защото селската майка, макаръ да отива на нивата, макаръ да се връща въ 9 ч. вечерята полузаспала, макаръ и да помага на земеделско-стопанинъ, тя е, която ще може да даде възпитание на своитѣ деца. Самитѣ сгради, които днесъ построяваме за практически земеделски училища, ще бждатъ добре дошли.

На жената трѣбва да дадемъ и земеделско образование. Освенъ това, въ всѣко основно училище, прогимназия, гимназия и висше училище трѣбва да имаме учители-агрономи, и едновременно съ предаването на общообразователни предмети да се предаватъ и предмети изъ областта на земеделието.

Г-да народни представители! Отивамъ по-нататъкъ. Въ бюджета се предвижда увеличение на агрономическия персоналъ. Вие трѣбва да знаете, че агрономитѣ сѣ учители, че нито крачка безъ тѣхъ не може да се направи. Обаче тия, които ставатъ агрономи, трѣбва да иматъ и практическа подготовка. Има младежи отъ аристократически семейства, които не познаватъ земята, а ние ги пращаме въ селата! Трѣбва да признаемъ, че такива младежи, които сѣ излѣзли отъ аристократически семейства, бюрократи, които не познаватъ земята, докато нѣмагъ нуждната практика, не трѣбва да стѣпватъ въ селата. Нѣкои отъ моитѣ другари казаха, че населението нѣма вѣра въ такива агрономи. Въ агрономитѣ ние трѣбва да имаме вѣра, обаче ще имаме добри агрономи следъ като бждатъ добре подготвени.

Г-да народни представители! Трѣбва да ви кажа, че агрономитѣ у насъ играятъ голѣма роля въ всѣко отношение. Ние трѣбва да ги ценимъ. Днесъ цѣлниятъ свѣтъ се въоръжава и виждаме чуждитѣ държави да използватъ продуктитѣ на нашето земеделие — тлъстини, свине, говеда, храни и пр., за да могатъ да запасаватъ своитѣ армии съ тѣхъ. Азъ мисля, че ние трѣбва да туримъ агрономитѣ въ сѣдействие на нашата отбрана. Ще ви дамъ единъ примѣръ отъ близкото минало. Тия отъ васъ, които сѣ били на фронта, знаятъ, че когато нашиятъ войникъ въ своята раница не можеше да намѣри парче сухъ хлѣбъ, въ сѣдство съ него германецътъ ядѣше продукти, които нашата земя дава. Следователно, ние трѣбва да сме въ война въ нашето земеделие, за да можемъ тия ценности, които дава нашата земя, да ги дадемъ на армията и да я подготвимъ за она моментъ, който очакваме. Защото храната е едно много силно оръжие. Ако армията не е снабдена съ достатъчно храна, тя ще бжде една лоша армия — вие имате поука за това отъ миналото. Следователно, агрономическия персоналъ у насъ ние трѣбва да го ценимъ, и той трѣбва да бжде съ много по-голямъ цензъ и практическа подготовка.

Г-да народни представители! Набързо преминавамъ и къмъ едно дѣло, което е много важно, но на което въ миналото се е гледало съ голѣма лекота — това е опитното дѣло.

Не може въ индустрията, въ търговията, въ всѣко едно начинание, каквото и да е то, да не се правятъ предварително опити, да не се правятъ пресмѣтания. За опитното дѣло азъ ще ви прочета нѣколко реда, които съмъ написалъ.

Успѣхътъ при земеделско-стопанската дейтелност не зависи само отъ икономическитѣ и пазарни условия, но преди всичко отъ естествени условия, при които се намира земеделското стопанство: почва, климатъ и пр. Въ това отношение не само отдѣлнитѣ страни се различаватъ една отъ друга, но и отдѣлнитѣ области и райони аъ една и сѣща страна.

Поради тѣзи причини добититѣ знания и поуки отъ опити и изследвания въ областта на земеделието въ една страна не могат да бждатъ използвани напълно и другде. Подобрене на обработката на почвата, торенето, борбата съ различнитѣ болести и неприятели по културнитѣ растения, въвеждането на нови и по-доходни, и по-висококачествени сортове отъ културни растения, отглеждането на нови раси домашни животни и пр. и пр. е възможно само тогава, когато както отдѣлнитѣ стопани, така и всички стопански деятели по подобренито на земеделието разполагатъ съ положителни данни и знания, добити отъ опити и изследвания на мѣстна почва.

Г-да народни представители! Азъ трѣбва да ви кажа това, което съмъ видѣлъ въ живота, като земеделско-стопанинъ, като лозаръ. Вие трѣбва да знаете, че лозарството, че овощарската култура не е машина, не е фабрика. Това сѣ култури, които, за да започнатъ да даватъ доходи, трѣбва да минатъ десетки години. Въ миналото, па и въ днешно време, е имало една политика да

се хвърлят милиони средства за филанки и след туй, като се види, че климатическите условия и почвата не отговарят за тия филанки, да се казва: извадете тия филанки, ще трябва да посадите нови. Така е било и въ нашето лозарство. Аз трябва да ви кажа примъри, които са просто ситни. Ние доставихме от Франция американски лози, дивачки. Стягит тия агродеятелите, трябва да ни накарат за цъли сандъци от по 200—300 кгр. да копам бари покрай Дунава, за да ги потопяваме въ синь камък и да ги предпазим от филлоксера. Трябваше лозовият материал да бъде посаден, а след 10 години да го изкореняваме. Известни сортове — 3,309, 3,306 и ред други сортове — бяха препоръчвани, а след това ни се казваше: извадете ги, това са несполучливи сортове.

Г-да народни представители! Културит не са като машинит въ една фабрика, да може да бъде промънена една част от машината, и след 24 часа да бъде приготвена на нова ситка за друго производство, различно от първото. Една култура тежи за 20 години на земеделския стопанин. Тия опити не трябва да стават на гърба на земеделския стопанин. Въ бъдеще опитното дъло трябва да бъде поставено на своята висота. По тази материя има много да се говори, но аз трябва да ви кажа, че не мога да разбера защо центърът днес на опитното дъло е въ София. Какъв интерес днес на диктува опитното дъло да бъде централизирано въ София? Аз зная как се изпращат човали съ семе въ опитния институт. Докато чакат своето преглеждане тук, сезонът мине. Аз ситам, г-да народни представители, че въ това отношение тия, които са около опитното дъло, трябва да бъдат много прозорливи и ще трябва да се отръжат ръцет на тия, които спират опитното дъло, което трябва да отиде там, където му е мътото. Не може съ климатически условия и съ почвата да се правят опити по овощарството, земеделието и т. н. Аз мисля, че само известна част от опитното дъло трябва да остане въ опитния институт, който трябва да остане чисто научен институт, а всичко друго трябва да отиде там, където му е мътото, където климатическит, почвени и други условия подсказват.

Г-да народни представители! Аз трябва да отбележа и друга една мисъл. У нас се въведе културата на соята, от която ние трябва да си вземете бележка и която култура на наше бедно селско население възприема. То възприема соята, обаче ние трябва да си помислите, дали тя действително заслужава да бъде разпространявана. Дали нима нѣкакви замисли за известни забавявания, когато се иска да се прокара тая култура и ред други култури, които наши отговорни фактори, особено агродеятелит, твърдят, че трябва да се прокарат. Аз ситам, че нашата земя трябва да бъде използвана на нѣкѣ квадратен метър най-рационално, за да даде на селския народ това, което той заслужава.

Ето защо, когато се правят опити, ние трябва да бъдем внимателни, защото, когато не вирят известни култури, известни посадения, въ нищо не е виновно селското население, за да го кара да търпи загуби и лишения.

Г-да народни представители! Трябва да ви кажа, че заедно съ това трябва да има едно съотношение въ едрия машинен инвентар, който имаме въ селата. По това има много да се говори, но аз ще ви кажа, че без инвентар селото не може. То не може да се върне на диканит, да прави вършитба съ коне и волове. Трябва един по-голям контрол, трябва едно по-внимателно отнасяне към едрия земеделски инвентар, защото въ България ние имаме около 5 хиляди вършачки, които на насиг една загуба към 400 милиона лева на бедното селско население, защото се пускат въ действие негодни машини.

Трябва да ви кажа нѣщо и по отношение масленинит, нѣщо по отношение на нашит воленици. Земеделският стопанин, като овърше своето жито, докато го закарва на пазара, то остава 50%, без той да е платил своя данък. Тая кражба, това нахвървене да се краде от селския стопанин трябва да бъде премахнато. Това може да стане много лесно. Ние трябва да накараме селянина-стопанин чрез своит кооперативи да продаде своит храни, да плати данъкит си и да получи парит си, а не когато отиде да продаде ханит си, една дъла нахвървена глутинца чрез канчето и други средства да му взема и последната храна, и докато си отиде въ селото стойността на продаденит храни да остане наполовина.

Г-да народни представители! Премислам към друг един въпрос, който е доста важен и който ситам, че нашият уважаем министър ще засегне — това е въпросът за комасацията. Поради терена, който има нашата земя, това е една трудна проблема, обаче ние трябва да се справим съ теренит, които не могат да бъдат подведени под комасация, да ги изучим, за да можем да направим пълна комасация, и ако я направим, да видим какви култури ще трябва да насалим. Много голѣми пространства земя ще трябва на всяка цена да бъдат комасирани. Не може да кара селянина да отиде из четирит краища на землището на селото, днес да бъде на единия му край, на 10 км от селото, утре да отиде на другия край, на 5 км. от селото. Ние трябва да ценим труда на нашия селянин, трябва да ценим труда на неговит деца, трябва да ценим труда на неговия добитък. Затова комасацията е абсолютно нужна.

Но, г-да народни представители, комасирането на земята не трябва да стане веднага. Има една предпоставка, която трябва да ни накара да се замислим. Това е раздробленето на земята и увеличението числеността на селското население. Там ние трябва да бъдем прозорливи. И колкото по-бързо по законодателен път спрем раздроблението на земята, толкова по-бързо ще ускорим комасирането. Заедно съ комасирането на земята ние трябва да се спрем и на гаранцията, да не може да се продава земята на селянина. Раздробление на земята по закона за наследствата е един метод, който има много лоши последствия.

Аз отивам и по-далеч, г-да народни представители! Ако има нѣкой да се плаши от непродавемостта на земята, аз ще отбия този му страх съ това, че културни страни, като Германия напр., са въвели непродавемостта на селската земя. Това значи да не може селянинът-стопанин да продава земята си, да не може да взема средства и след като се е замотал и не знае какво да прави, да прави ненужни разходи. Когато той знае, че е собственик на земята, когато кредитът ще му е даде само за използване на земята, въ такъв случай тя ще се използва рационално. Като се повдигне неговата икономическост, ще се повдигне и търговията, така както и въ Германия е станало, където търговията е отишла много напред.

Нѣма да се спирам на раздробеността на нашата земя. Ние имаме около 236.000 стопанства, които притежават от 10 до 30 декари земя и 370.000 стопанства, които притежават от 30 до 50 декари. Това показва, че около 500.000 стопанства имат свършено малко земя, което пък показва, че структурата на нашата страна е дребно-стопанска, че тя се характеризира предимно съ дребна собственост. Ние ще трябва да запазим по-големит парчета земя, които свършено малко, да не се раздробяват повече, защото раздробим ли и тѣх, не ще можем да бъдем земеделска страна и да изпълним своето предназначение.

Обажат се: Ясно!

Никола Вачков: Г-да народни представители! Аз скоро ще свърша.

Бѣгло ще кажа нѣколко думи и за напояването. Аз съ задоволство трябва да констатирам, че от наши общественици и навсѣкжде въ България се надава повик да се помогне на земеделското стопанство чрез напояване. Този повик обаче, мене ми се струва, че е много опасен и трябва да бъдем много внимателни. Напояването въ земеделското стопанство трябва да се въведе съ осторожност, защото преди напояването, преди влагането въ него на грамадни средства — които не отказвам, че трябва да се дадат — трябва да се използват другит три начина, които могат да увеличат производството.

Първият начин е запазване на влагата чрез дълбока разработка. Запазването на влагата е много важен фактор въ нашето земеделско стопанство. При дълбока разработка на земята се получават повече продукти, защото се запазва влагата. Нѣма нужда да ви посочвам примъри. Когато земята е добре обработена, като е повдигната, реголвана съ две лонати, т. е. съ около 70 см., зеленчукът — домати, пипер и др. — вире през лѣтото и без напояване толкова добре, че мнозина запитват, колко пъти е напоявано. Това е вследствие запазване на влагата чрез добро обработване на почвата.

Вторият начин е посъване на съответни култури, които понасят сушата. Такива опити още не са правени въ широк масщаб. За да можем да се борим съ сушата, трябва да търсим култури, които могат да устояват на нея.

Третият начин е посаждаване на есенни фуражи. Съ тия посадения се правят опити чак сега, след 50-60

години, когато трябваше да се направят много отдавна, когато се правеха и в другите страни.

Г-да народни представители! Азъ апелирамъ къмъ всички наши общественици, които се хвърлятъ грамадни сръбства въ нашите баражи за напояване и електрификация, да иматъ предвидъ откъде платятъ нашите рѣки. Тѣ започватъ съ извиране на нѣколко литри вода въ секунда и едва когато овиватъ да се влитатъ въ Дунава или морето, се увеличаватъ по-значително чрезъ своите притоци. Ние още не сме проучили нашите подземни, подпочвени води, които трѣбва да се използватъ наравно съ изворната вода, когато ще предприематъ напояване на нашата земя. Това е наложително. Големите баражи, които струватъ 300-400 милиона лева, ще трѣбва да се почватъ много внимателно. Днесъ напояването се извършва отъ водни синдикати. Днесъ, когато говоримъ за нашето напояване, което е още отъ турско време — така се извършва то и днесъ отъ оризари въ Пловдивско и Пазарджишко — се издава повикъ: дайте ни вода да напоимъ оризиците! И когато земеделците-стопаници иска да напои и други култури, казва му се, че оризиците изгарятъ. Трѣбва да се разбере, че оризътъ не е единствената култура за населението въ Пловдивско, и водата трѣбва да се използва не само за оризиците, а изобщо за всички култури, които обработва нашето земеделско стопанство, за да може да се получи добър доходъ. Трѣбва да се признае, че нашата земя, поради климатически, почвени и други условия, е една отъ най-добрите. Можемъ да кажемъ съ увѣреностъ и да твърдимъ, че ние сме страна, надарена природно съ най-големъ богатства. Следователно, ние безъ никакви рискове можемъ да почнемъ съ голѣмо внимание да изразходваме сръбства, които въ кѣсо време ще окажатъ своето благотворно влияние, а следъ това, разбира се, да отидемъ по-нататък.

Земедѣлното у насъ е неразривно свързано съ скотовѣдството. То е дѣлната половина на поминѣка ни, а заедно съ гората, която се равнява на $\frac{1}{4}$ отъ обработваемата площъ, се ползва цѣлото земеделско стопанство. Правени сѫ опити въ миналото да се взематъ нови рѣшѣния за добитѣкъ и редъ години ги развивахме, но трѣбваше да се изостави тази политика и да се върнемъ на нашия мѣстни породи, чепени и търсени както по-рано, така и сега, отъ други държави. Тѣзи опити, правени непрочучено и легнали върху плащитъ на съ нищо невизовното земеделско население, не трѣбва да се повтарятъ. Трѣбва да забележа, че това се отнася и до птицевѣдството, свивевѣдството и овцевѣдството, на които трѣбва да се погледне съ най-голема сериозностъ.

Г-да народни представители! Млѣкото е единъ продуктъ, който трѣбва да бѣде общодостъпенъ, по той днесъ стана нѣщо, което у насъ като члени не сѣществува. И когато днесъ създаваме санаториуми, за да лѣкуваме болното население, въ работническите и селски домове не може да влѣзе масло и млѣко. Тѣ сѫ рѣдкостъ, както е рѣдкостъ и сиренето. На млѣкопроизводството и млѣкопреработването трѣбва да се обърне сериозно внимание защото то е първиятъ продуктъ, който е важна храна на нашето население. Млѣчните продукти, обаче, сѫ скъпи и недостъпни.

Както е нужно здравето на българския гражданинъ, така нераздѣлно е нужно и здравето на яй-ценени му сътрудникъ въ земедѣлното — на добитѣка, който може да се опази чрезъ бързо увеличаване на ветеринарно-лѣкарския персоналъ. Това се създава и въ тази насока вече се работи, но трѣбва да се отбѣжатъ нипалата на опия наши българи — а мога да си позволя да кажа и фактори въ земеделската политика — които се стремятъ да монополизиратъ лѣкарствата и сѣруми за добитѣка и прѣчатъ на масовото производство на тия лѣкарства, за да не стане това причина, въ случай на война, народътъ ни да сложи бързо оръжие, поради липса на лѣкарства и сѣруми. Замислили ли сѫ се тия хора и всички наши общественици какво имаме днесъ и какво трѣбва да имаме? Това положение е страшно и трѣбва да се взематъ бързи и ефикасни мѣрки, за да се отстрани опасността.

Скотовѣдниятъ стопанства „Кабиюкъ“ — край Шумень, „Клементина“ — край Плевенъ и „Кая-бурунъ“ — край Ямболъ трѣбва да бѣдатъ само развѣдни стопанства, по не и всестранни земеделски стопанства. Тѣ трѣбва да бѣдатъ само скотовѣдни стопанства въ които да се отглежда само добитѣкъ и да се произвежда фуражъ, пушенъ, за добитѣка. Не може отъ стопанисване на 18-20 хиляди декари земя, събрана при това на едно мѣсто, държавата да има загуба, а единъ земеделски стопанинъ, който има 20-30 декари земя, да прехранва 5 или 6-членно семейство. Тия държавни стопанства, за да изпълнятъ своето предназначение, както казахъ, трѣбва да бѣдатъ скотовѣдни.

Нѣкой отъ дѣсно: Ясно е!

Никола Вачковъ: Г-да народни представители! Какъ азъ бѣхъ нещастенъ да говоря последенъ, затова трѣбва бързо-бързо да свърши.

Трѣбва да кажа нѣколко думи и за горската ни политика. Гората се равнява на $\frac{1}{4}$ отъ нашата обработваема площъ. Земята, покрита съ гора, крие въ своите недра неосмѣнни богатства. Горитѣ, при политиката, която се води днесъ — а така е било и въ миналото — като члени сѫ обектъ на използване, което дава бюджетни приходи, чрезъ събиране на такси, глоби и др., обаче тѣ се стопанисватъ безсистемно и безогледно, което води къмъ унищожение на горитѣ. Гората въ отдавнашното ни минало е привличала българина, а днесъ съ своето плачевно положение, преобрѣната въ търнаци и нустони, е страданияще за населението и то почва да бѣга отъ нейните недра, за да търси прехрана и по-спокоенъ животъ въ равнинитѣ. Повикътъ отъ наши общественици да изселваме горското население е срамъ, съ нищо неоправданъ, и мене ми се струва, че тая мисль трѣбва да се изостави.

Чрезъ гората и отъ гората ние можемъ да дадемъ прѣпитание не само на населението въ балканските мѣста, но и да притамъ още население тѣмъ. Това може да стане, първо, чрезъ посаждане на доходни видове дървета, ценни въ индустрията и стопанството; второ, чрезъ облагородяване на всички търнаци и храсти, за да служатъ за храна и, трето, чрезъ използване на всички долини, запазени отъ вѣтроветѣ — като се взематъ подъ внимание и климатическите условия — които да станатъ оазиси градини, чрезъ посаждане. Това може да стане много лесно чрезъ самото население, чрезъ малки лѣщия, чрезъ добри майки, стига да имъ се докаже, каква грамадна полза има отъ овоцарството. Четвърто, трѣбва да се използватъ всички бузи и тревы за фуражъ, а също да притежава населението или цѣкъ да бѣде подпомогнато съ машини за парѣжане на фуража. Пето, трѣбва да използваме всички долини и мѣста, които търнятъ суша, за засѣване съ храна и фуражъ, за да създадемъ хола за добитѣка и хората, да подпомогнемъ създаването на раситъ добитѣкъ, годенъ за балканските мѣста; да се развие скотовѣдството, свивевѣдството, птицевѣдството, овцевѣдството и др. Чрезъ създаване на наша индустрия да се използватъ по химически начинъ и последните частички за фуражъ на добитѣка, а заедно съ това да се използва дървесината чрезъ химически способи за добиване на целулоза, дървесина вѣлна, креозотъ, дървесиненъ спиртъ, ацетонъ, оцетна киселина, основни материали за медикаменти и много други — съ една дума, отъ дървото да се използватъ ценности, които ние не сме използвали, а и днесъ не познаваме. Чрезъ изцѣпаната на члѣстища въ Балкана да се използватъ остарѣлите дървета за строителство, а негодното — като дърва за горене. Разносикътъ ще се покрива сто-кратно. Да се използватъ горските обекти и за развѣждане ползевъ скъпъ дивечъ. Нека да отправимъ всички погледи къмъ гората и земята.

Г-да народни представители! Азъ трѣбва вече да заклуча, защото времето е доста напреднало. Ние трѣбва да апелираме къмъ всички общественици, къмъ цѣлата интелгенция въ държавата, къмъ всички хора, на които държавата е дала възможностъ да преживяватъ добре, да отидатъ при тази селска маса, да разбератъ нуждитъ ѝ и да ѝ създадатъ възможности да преживява, за да можемъ въ тѣзи качества мѣста, които имаме въ нашите балкани и поля, въ недалечно бъдеще да издигнемъ качества къщи и хубави селища, които да се населяватъ отъ народъ, който ще бѣде годенъ въ всѣки моментъ да даде своята данъ къмъ държавата и да изпълни своя отечественъ, националенъ дългъ. (Ръкопляскания отъ дѣсно и центъра)

Председателстващъ Георги Марковъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Жико Струнжевъ.

Жико Струнжевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Представенъ ни е отъ тѣтъ министъра на финансите, респективно отъ цѣлия кабинетъ, законъ за сключване заемъ въ размѣръ на 128,000,000 л. отъ Българската земеделска и кооперативна банка за мѣроприятия по подобрене на земедѣлното. Съ този законъ нашиятъ думи и обещания, които сме дали предъ избирателитѣ по време на законодателните избори, се обръщатъ въ дѣла. Съ този законъ се туря началото на стопанското управление (Ръкопляскания отъ дѣсно и центъра) и то въ най-важната му частъ — земедѣлното. Предъ този законъ ние трѣбва да се обединимъ, на всички спорове и неприязни отношения трѣбва да се тури край. Отъ нашето съзнание и отъ нашия езикъ трѣбва да изчезнатъ понятията приобщени и непри-

общени народни представители. (Ржкоплъскания) Тръбва да се сибгнемъ като народни представители, които сѣ дошли върно и честно да служатъ на българския народъ, на българския земеделецъ.

Г-да народни представители! Основата на бъдещата стопанска политика тръбва да бѣде използване по най-модеренъ начинъ естествениятъ неизчерпаемъ източникъ чрезъ модерни машини и оръдия, съ съдействието на умствения и физическия трудъ на човѣка. Ако досега е сторена нѣкаква грѣшка, то е именно въ това, че всички наши налични сръдства, спестявания отъ села и градове, сѣ хвърлени въ строежи, съ което създадохме много, дори и излишни небостъргачи, много, дори и излишни заведения за развлечения, много, дори и излишни въвеждания на модерна европейска култура, която отъ денъ на денъ нахлува дори и въ нашитѣ села. И тамъ започва да се чувствуваша онова, което вие всички констатираете, а именно увеличаване разходитѣ, при наличността на едни и сѣщи по примитивенъ начинъ придобити приходи. И вмѣсто ние да почнемъ отъ тамъ, отъ кждето ни показва самата действителност, а именно създаване на блага и приходи въ нашия животъ, ние сме тръгнали къмъ създаване и увеличаване на разходитѣ. Тръбваше голѣма частъ отъ нашитѣ спестявания да се хвърлятъ въ тази областъ, която засѣга днешниятъ заемъ. Твърде голѣма роля въ това направление може да изиграе и „Чинovníческото дружество“, чиито капиталъ сѣ набрани повече отъ селата. И вмѣсто то да прави въ София градъ въ градъ (Ржкоплъскания), тръбваше да създаде такива начинания, на които днесъ ние искаме да туримъ началото.

Стефанъ Цановъ: И всички застрахователни дружества.

Жико Струнчевъ: Единъ отъ преждеговорившитѣ оратори каза, че захаръта бѣга отъ нашитѣ села, затуй защото била много скѣпа, но въ замѣна на това, както въ градоветѣ, така и въ селата, нахлуватъ пудрата, червилото, изкуствената коприна и много други европейски материали за обѣкло. И това не се прави затуй, защото захаръта е скѣпа, а защото има вече превратно понятие за европейската модерна култура. Безспорно, на това ние не можемъ да се противопоставимъ нито съ съвети, нито съ закони. Можемъ да победимъ това съ едно — съ създаване на селото повече доходи отъ тия, които има сега. (Ржкоплъскания отъ дѣсно и центъра) Тия доходи ще могатъ да се създадатъ по много начини, едни отъ които сѣ следниѣтѣ.

Уважаемо Собрание и г-да народни представители! Ако днесъ има да разрешимъ единъ въпросъ, то е да се преборимъ съ земята и съ всички природни условия, които сибватъ нашия земеделецъ. Нашата земя днесъ е заробила народа. Стопанитѣтѣ по-скоро е робъ на земята. Нашата целъ тръбва да бѣде да направимъ земята да му е полчинена. А това можемъ да сторимъ на първо време, като ангажираме въ обработването на земята преди всичко интелектуалния трудъ и следъ това физическия. Днесъ нашата земя не може вече да се обработва съ обикновени работници, както досега. Необходимо е оня, който я притежава, да разбира и отъ хигиена, и отъ художество, и отъ естетика, и отъ всичко, което е необходимо за правилното развитие на единъ индивидъ. Физическиятъ трудъ по-скоро тръбва да бѣде сръдство за осъществяване на ония изановѣ, които умътъ ще скрои и ще създаде. Нашитѣ села и днесъ още сѣ въ първобитно състояние. Тамъ нѣма модеренъ дворъ, гдето човѣкътъ да ходи отдѣлно отъ добитѣка, а всичко е заедно. Нѣмаме добре съградени и изчистени къщи — нѣщо, което се налага отъ съвременния животъ. Ето защо трудътъ, който се влага въ земеделското стопанство, тръбва да бѣде на голѣма почитъ и на голѣмо уважение, и Министерството на земедѣлнето ще тръбва да го насърчава съ всички сръдства и по всички начини.

На първо мѣсто, борбата съ земята тръбва да водимъ чрезъ модерни земеделски оръдия и машини. Мина времето, когато можехме да се боримъ съ земята чрезъ досегашната мотика, чрезъ ралето и чрезъ слабитѣ волове, които едва изграйватъ лѣтно време. Необходимо е да се насърчаватъ ония изобретатели, които биха могли да изнамѣрятъ нови оръдия, съ които народътъ да може да се пребори съ земята. Необходимо е да вмѣкнемъ въ земедѣлнето модернитѣ машини, на първо мѣсто трактора, който да разорава дълбоко земята, да изчисти отъ нея всички бурени и пѣвасли, и, най-важното — да я изчисти отъ пирея, който твърде много спѣва правилното обработване на земята.

Г-да народни представители! Ние тръбва, следователно, да машинизираме нашето земедѣлие. За да постигнемъ тази целъ, необходимо е да се намалятъ ценитѣ на смазочнитѣ и горивнитѣ материали за да могатъ да се преодоляватъ разноситѣ при обработване съ машини. Тогава, макаръ и да имаме земя малка по количество, тя ще бѣде

много по-доходна, вмѣсто, както е сега, да имаме много по количество земя, а малко доходна, поради което приходътъ никога не може да достигне разходитѣ.

За нашето земедѣлие голѣмо неудобство е това, че нѣмаме редовни валежи презъ най-топлото време — юний, юлий, до сръдата на августъ. Тогазъ то пострадва най-много. Всички пролѣтни култури — царевича, фасулъ, лентъ, конопъ — изгарятъ поради липса на дъждъ. Ето защо въ тази областъ тръбва да се взематъ смѣли и решителни мѣрки. Ние тръбва да отводнимъ тамъ, гдето има повече вода, и да наводнимъ тамъ, гдето нѣма вода. А това ще постигнемъ като си зададемъ за задача да не пускаме нито капка вода отъ нашитѣ рѣки да отива въ морето презъ лѣтния сезонъ. Ние можемъ да прокопаемъ канали, които презъ зимния сезонъ да поематъ онази вода на р. Дунавъ, която залива Дунавската равнина, унищожава я, наспива я, и да използваме тази вода лѣтно време за напояване. Съ тия мѣроприятия ще създадемъ работа за голѣма частъ отъ безработното население презъ зимния сезонъ, когато то бездействува.

Въ туй отношение твърде много може да ни помогне и електрификацията на страната. Г-да народни представители! Ние имаме въ изобилие каменни въглища, имаме въ изобилие дървенъ материалъ, който гние въ нашитѣ планини, имаме така сѣщо рѣки съ голѣми наклони. Всички тѣзи сръдства ние можемъ да използваме като горивенъ материалъ и като двигателна сила, за да създадемъ електричество въ страната и чрезъ него да постигнемъ една отъ най-важнитѣ цели, а именно да дадемъ евтина енергия на нашето население, за да не го караме да гори ромѣнска газъ и поради това постоянно да се претендира тукъ, въ Народното събрание, че върху газъта се поставятъ тежки косвени данъци. Същевременно можемъ да добиемъ електричество, което да използваме за извличане на вода отъ дълбочинитѣ на земята, за откарването ѝ чрезъ канали на далечно разстояние, по мѣста както високи, така и ниски. Електрифицирането на страната нѣма да ни коштува скѣпо, а ще можемъ да го използваме въ много огношения за развитието на много култури.

За всичко това, което ще се произвежда, ще тръбва да даваме цена, която да задоволява производителя. Г-да народни представители! Ако има грѣшка днесъ, тя се състои въ това, че хвърляме нашето производство на пазара тогава, когато има най-много предлагане и най-малко търсене. Ние тръбва да възприемемъ друга снстема, а именно да направимъ така, че нашето производство да излиза на пазара тогава, когато предлагането е най-малко, а търсенето е най-голѣмо. Това можемъ да сторимъ, споредъ мнението на преждеговорившия г-нъ Григоръ Василевъ, като индустриализираме нашето земедѣлко производство и обърнемъ произведенията му въ консерви. Днесъ ние имаме пълни складове съ жито. Цената на това жито на борсата е ниска. То стои, и ние не знаемъ дали нѣма да го завари новата реколта. Ако съумеемъ да преработимъ житото, да го превърнемъ въ новъ, индустриаленъ продуктъ — а това може да стане, защото имаме достатъчно захаръ, имаме достатъчно мазнини, имаме и брашно — и да изнесемъ на европейския пазаръ този новъ продуктъ, тогава ние ще разрешимъ въпроса за цената на житото. По такъвъ начинъ ще можемъ да дадемъ работа и на нашитѣ безработни и същевременно ще можемъ да пласираме нашето производство на европейскитѣ пазари. Тази проблема може да се разреши съ добиването на консерви по начина и по пѣтя, който твърде описателно ни изложи г-нъ Григоръ Василевъ.

Ето по кои начини ние ще можемъ да преодолѣмъ мжно-тинитѣ въ нашето стопанство, който твърде много озадачаватъ всички ни. Г-да министритѣ въ днешния кабинетъ намиратъ начинъ за разрешаването на този въпросъ съ единъ заемъ отъ 128 милиона лева, който сега разглеждаме.

Г-да народни представители! Нека ми бѣде позволено да кажа, че съ този заемъ ние ще поставимъ само едно начало, ще добиемъ само палиативни резултати, защото нуждитѣ, които се набелязва да се задоволятъ, сѣ огромни, а разпредѣлението на сръдствата става по такъвъ начинъ, че тѣ ще отидатъ само за пѣтни, дневни и за заплати на чиновницитѣ и въ края на краищата резултатъ нѣма да получимъ. Ако отпуснахме 4 милиарда лева за армията, за да се снабди съ бойни припаси, които може да ни потребватъ следъ десетки години, ако отпуснахме единъ милиардъ лева за направа на пѣтица, нима не можемъ да отпуснемъ и единъ милиардъ за земедѣлнето? (Ржкоплъскания отъ лѣво) Само когато имаме сръдства, ще можемъ смѣло и решително да пристѣпимъ къмъ истински реформи въ нашето стопанство и да получимъ резултати. (Ржкоплъскания отъ лѣво) Днесъ резултати нѣма да получимъ. И азъ съмъ убеденъ, че идущата година, когато ни се докладватъ пакъ тѣзи въпроси, ако сме тукъ, ще ни се

каже: почнахме да разучаваме корекцията на р. Камчия, но плановите още не са готови; почнахме оросяването на Северна България, но кредитите се изчерпаха; почнахме да си мислим за мѐроприятия, но не достигнаха срѐдства. Тогава ще излъже, г-да народни представители, че даденото днес е дадено за тоя шo духа и ще бъдат хвърлени срѐдствата, без да се получат резултати.

Ето защо азъ смѣтамъ, без да съм взелъ мнението на г-да министъръ, да ви предложа да се увеличи този заемъ поне на 300.000.000 л. Каза ви се, че когато България бѣше въ тежко финансово положение, когато чиновниците бѣха трѣгнали да просятъ, да залагатъ заплатите си, които получаваха презъ три месеци, тогава финансовиятъ министъръ е билъ принуденъ — азъ не го обвинявамъ и не се нахвърлямъ върху него, както г-нъ Василевъ — за да спаси финансово и икономически България, не да краде, а да вземе отъ срѐдствата на разнитъ фондове, въ това число и фондовете за подпомагане на земедѣлието. Днесъ, обаче, положението е друго. Днесъ можемъ — и азъ апелирамъ за това — да възстановимъ срѐдствата на тѣзи фондове, отъ които на времето е взето. Нека да увеличимъ искания заемъ поне на 300.000.000 л., за да можемъ да реализираме онова, което сме пропуснали досега. Така само ще изпълнимъ нашия дългъ къмъ тоя народъ, отъ името на който сме дошли тукъ.

Нека съединодушие, съентузиазъмъ, съвъзторжени акламации да приемемъ законопроекта, като размъртъ на заема, въѣсто 128.000.000 л., бжде 300.000.000 л., защото съ него помагаме на стопанска България и спасяваме нишастния български земедѣлецъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Георги п. Стефановъ: Понеже по законопроекта за сключване заемъ отъ Българската земедѣлска и кооперативна банка, въ размъръ на 128.000.000 л., за мѐроприятия по подобрене на земедѣлието се изказаха 8 души, правя предложение да се прекратятъ дебатите.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Има предложение за прекратяване на дебатите. Които присматъ това предложение, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ гласуване на законопроекта.

Които г-да народни представители приематъ на първо четене законопроекта за сключване заемъ отъ Българската земедѣлска и кооперативна банка въ размъръ на 128.000.000 л. за мѐроприятия по подобрене на земедѣлието, моля, да вдигнатъ ржка. Събранието единодушно го приема.

Министъръ Добри Божиловъ: Моля по спешностъ да се гласува законопроектътъ сега и на второ четене.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Г-нъ министърътъ на финансите предлага законопроектътъ да се гласува сега по спешностъ и на второ четене. Които г-да народни представители приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-нъ докладчика да го докладва.

Докладчикъ Никола Вачковъ: (Чете)

ЗАКОНЪ

за сключване заемъ отъ Българската земедѣлска и кооперативна банка, въ размъръ на 128.000.000 л., за мѐроприятия по подобрене на земедѣлието

Чл. 1. Разрешава се на министъра на финансите да сключи, а на Българската земедѣлска и кооперативна банка да отпусне на сѣкия министъръ заемъ, въ размъръ на 128.000.000 л.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Има направено предложение отъ народния представител г-нъ Жико Струнджевъ, въ заглавието на законопроекта и въ чл. 1, въѣсто 128.000.000 л., сумата да бжде 300.000.000 л.

Има думата г-нъ министърътъ на финансите.

Министъръ Добри Божиловъ: Г-да народни представители! Не мислѣхъ да вземамъ думата, обаче предложението на последния говорившъ ораторъ ме задължава да кажа нѣколко думи по законопроекта.

Следъ като бюджетътъ на Министерството на земедѣлието въ продължение на 4-5 години е билъ кастренъ и намаленъ съ 80 и нѣколко милиона лева, не бѣше лесно чрезъ редовния бюджетъ да се възстанови това, което е било взето по този бюджетъ. Туй, което се дава по пътя на извънреденъ бюджетъ съ този заемъ отъ Българската земедѣлска и кооперативна банка, е една сума, за израз-

ходването на която има единъ копкретенъ планъ, който ще се приложи презъ тази година. Азъ не казвамъ, че не би могло да се приготви планъ за изразходването на една по-голяма сума, добита отъ единъ извънреденъ източникъ, отъ единъ заемъ и дадена чрезъ извънреденъ бюджетъ. Наскоро, обаче, ще има да видите, че има други грамадни нужди, които ще трѣбва да бъдатъ градираны и задоволени. Толкова много са нуждите отъ всевъзможно естество, щото азъ намирамъ, че сумата 128.000.000 л. ще трѣбва да я приемемъ по необходимостъ за задоволителна, макаръ че може би и азъ не я считамъ за задоволителна. Въ всѣки случай ще имате възможностъ да се изкажете и по тѣзи суми, които ще трѣбва да се намърятъ по сѣкия начинъ, чрезъ заемъ, за други нужди, и вървамъ, че ще признаете тогава, че действително не можемъ тази година, като първа, да дадемъ по-голяма сума, добита чрезъ заемъ, за задоволяване нуждите на земедѣлието. Стига да се намърятъ срѐдства, извънреденъ бюджетъ винаги може да се гласува и винаги може да се приготви програма за изразходването имъ.

Моля ви, колкото и да намирамъ за умѣстно направеното предложение, да се задоволите само съ тази сума 128.000.000 л. и да гласувате законопроекта за сключване заемъ отъ Българската земедѣлска и кооперативна банка въ размъръ на 128.000.000 л. така, както ви е предложенъ.

Жико Струнджевъ: При тая декларация на г-нъ министъра на финансите, стеглямъ предложението си.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Г-нъ Струнджевъ стегля предложението си.

Министъръ Добри Божиловъ: Говорившите по законопроекта се спрѣха общо на следваната отъ държавата политика по отношение на нашето земедѣлие. Ще иматъ възможностъ да сторятъ това и онѣзи, които ще взематъ думата по извънредния бюджетъ на Министерството на земедѣлието, който ще бжде внесенъ, и по редовния бюджетъ на сѣщото. Тогава ще чуете и най-подробния отговоръ на министъра на земедѣлието г-нъ Багряновъ.

Моля ви сега да се съгласите да гласувате и на второ четене законопроекта, за да свършимъ тази вечеръ съ него. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Председателствуващъ Георги Марковъ: Които приематъ заглавието на законопроекта и чл. 1, както се прочетоха, моля, да вдигнатъ ржка. Събранието приема единодушно.

Докладчикъ Никола Вачковъ: (Чете)

„Чл. 2. Производеният отъ заема ще се употреби за мѐроприятия на Министерството на земедѣлието и държавните имоти“.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Които приематъ чл. 2, моля, да вдигнатъ ржка. Събранието приема единодушно.

Докладчикъ Никола Вачковъ: (Чете)

„Чл. 3. Българската земедѣлска и кооперативна банка отпуска заема при следнитъ условия:

а) Банката ще открие текуща смѣтка на името на Министерството на земедѣлието и държавните имоти и, при поискване отъ последното, ще внася въ държавното съкровище, за смѣтка на Министерството, отдѣлни частични суми, до размъръ на пълната сума на заема;

б) заемътъ ще носи лихва 5% върху частичните суми отъ деня на получаването имъ;

в) последната частична вноска трѣбва да се изтегли най-късно до 15 януарий 1934 г.“

Председателствуващъ Георги Марковъ: Които приематъ чл. 3, моля, да вдигнатъ ржка. Събранието приема единодушно.

Докладчикъ Никола Вачковъ: (Чете)

„Чл. 4. Изтегленитъ суми до 15 януарий 1940 г., увеличени съ изтеклитъ лихви, въ размъръ на 5% годишно, платими шестмесечно върху частичните суми отъ деня на получаването имъ, се превръщатъ на 15 януарий 1940 г. въ анюитетенъ заемъ, представляванъ отъ облигации, носещи 5% годишна лихва, платима въ края на всѣко шестмесечие срещу купони, съ падежи 15 януарий и 15 юлий всѣка година.

Падежътъ на първия купонъ е 15 юлий 1940 г.“

Председателствуващъ Георги Марковъ: Които приематъ чл. 4, моля, да вдигнатъ ржка. Събранието приема единодушно.

Докладчикъ Никола Вачковъ: (Чете):

„Чл. 5. Облигациитъ ще бждатъ на приносителя, отъ по 1.000.000 л. всѣка, като за останалата сума, по-малка отъ 1.000.000 л., до покриване на общата сума на заема се издадатъ облигации отъ по 100 000 л. и евентуално една отъ 500.000 л., а оказалата се сума по-малка отъ 100.000 л. бжде платена на Българската земеделска и кооперативна банка въ брой.“

Формата и съдържанието на облигациитъ ще се определятъ отъ министра на финанситъ, въ съгласие съ Българската земеделска и кооперативна банка. Облигациитъ ще бждатъ скръпени съ факсимилиранитъ подписи на министъра на финанситъ и главния директоръ на държавнитъ и на гарантиранитъ отъ държавата дългове и съ контролнитъ и саморъчни подписи на представители на Главната дирекция на държавнитъ и на гарантиранитъ отъ държавата дългове и на Българската земеделска и кооперативна банка“.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Които приематъ чл. 5, моля, да вдигнатъ ръка. Събранието приема единодушно.

Докладчикъ Никола Вачковъ: (Чете)

„Чл. 6. Погасяването на облигациитъ ще се извършва шестмесечно, въ срокъ отъ 20 години, на 15 януарий и 15 юлий всѣка година, по реда на нумерата на облигациитъ, споредъ една таблица, отпечатана на гърба имъ, съдържаща приблизително равни шестмесечия за погасението и лихвата.“

Първото погасение ще се извърши на 15 юлий 1940 г.“

Председателствуващъ Георги Марковъ: Които приематъ чл. 6, моля, да вдигнатъ ръка. Събранието приема единодушно.

Докладчикъ Никола Вачковъ: (Чете)

„Чл. 7. Купонитъ съ изтекълъ падежъ и подлежащитъ на погасение облигации се изплащатъ отъ Българската народна банка. Изплащането на облигациитъ става едновременно съ съответния настѣпилъ купонъ.“

Представенитъ за изплащане облигации трѣбва да бждатъ придружени съ всички купони, падежътъ на които не е настѣпилъ на определената за плащане дата; стойността на непредставенитъ купони се спада отъ капитала, който следва да се изплати на приносителя.

За службата по заема Българската народна банка получава комисионна $\frac{1}{2}\%$ върху номиналната стойност на изплатенитъ облигации и 1% върху изплатенитъ купони съ изтекълъ падежъ“.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Които приематъ чл. 7, моля, да вдигнатъ ръка. Събранието приема единодушно.

Докладчикъ Никола Вачковъ: (Чете)

„Чл. 8. Въ бюджета на държавнитъ дългове се предвиждатъ ежегодно необходимитъ кредити за изплащане лихвитъ и погасението по заема“.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Които приематъ чл. 8, моля, да вдигнатъ ръка. Събранието приема единодушно.

Докладчикъ Никола Вачковъ: (Чете)

„Чл. 9. Облигациитъ се освобождаватъ отъ всѣкакви сегашни и бждещи държавни и други данъци, такси, берии, гербовъ налогъ и др., а лихвитъ отъ тѣхъ — отъ профитъ данъци по наредбата-законъ за данѣка върху приходитъ, както и отъ всички други сегашни и бждещи данъци и гербовъ налогъ“.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Които приематъ чл. 9, моля, да вдигнатъ ръка. Събранието приема единодушно.

Докладчикъ Никола Вачковъ: (Чете)

„Чл. 10. Неизлъзлитъ въ погасение облигации се приематъ по номиналната имъ стойностъ за залогъ и гаранция, съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията“.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Които приематъ чл. 10, моля, да вдигнатъ ръка. Събранието приема единодушно.

Докладчикъ Никола Вачковъ: (Чете):

„Чл. 11. Непредставенитъ за изплащане купони въ продължение на 5 години отъ деня на падежа имъ се покриватъ съ давностъ въ полза на държавното съкровище. Тоя срокъ за погасенитъ облигации е 15 години“.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Които приематъ чл. 11, моля, да вдигнатъ ръка. Събранието единодушно приема. (Продължителни ръкоплѣскания отъ всички народни представители. Народнитъ представители отъ лѣво ставатъ прави и продължително ръкоплѣскатъ)

Законопроектътъ за сключване заемъ отъ Б. з. к. банка въ размѣръ 128 милиона лева за мѣроприятия по подобрене на земеделството е гласуванъ на първо и второ четене единодушно, съ акламации отъ Народното събрание. (Ръкоплѣскания отъ всички народни представители)

Съ съгласието на правителството за утрешното заседание предлагамъ следния дневенъ редъ:

1. Докладъ на бюджетарната комисиия по второ четене бюджетопроектитъ за разходитъ презъ 1939 б. г. по министерствата на: а) земеделството и държавнитъ имоти; б) общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството.

Първо четене законопроектитъ:

2. За отпускане заемъ въ размѣръ 75.000.000 л. отъ Пощенската спестовна каса на Главната дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ.

3. За измѣнение закона за Българската народна банка.

4. За измѣнение и допълнение на закона за митницитъ. Одобрение предложенията:

5. За отпускане еднократна помощъ на съпругата на покойния художникъ-скулпторъ Кирилъ Шиваровъ.

6. За приемане на държавна служба по ведомството на Министерството на народното просвѣщение чужди поданици.

7. За приемане завещанието на покойната Райна д-ръ Стефанъ Чернева.

8. За отпускане еднократна помощъ на Ана Аялнова и др.

Които приематъ предложения дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заселапието.

(Вдигнато въ 22 ч. 15 м.)

Председателъ: **СТОЙЧО МОШАНОВЪ**

Подпредседателъ: **ГЕОРГИ МАРКОВЪ**

Секретари:

ДОНЧО УЗУНОВЪ

ЦВѢТКО ПЕТКОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**